

ФАКЛОНОСЦИ XV

АРИАНИКА:

**ЕКСПЕДИЦИЯ
ВЪВ ВОТТОВААРА – КАРЕЛИЯ
И АРКАИМ – УРАЛ:
ЦЕНТРОВЕ НА ПРАЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ
В РУСИЯ**

Учебно пособие

**София
Издательство „За буквите – О писменехъ”
2016**

Юбилейно издание, посветено на:
- 70-годишнината на ЮНЕСКО и във връзка с обявяването на пестинарството на 30 септември 2009 г. за световно нематериално културно наследство;
- 65-годишнината на Държавния библиотечен институт – днес: Университет по библиотекознание и информационни технологии

В оформлението на изданието е използвана репродукцията на иконата на Божията Майка „Всевиждащото Око Божие”

Изданието е докладвано на заседания на:
1) Катедра „Библиотечни науки” на УниБИТ, проведено на 5.10.2015 г.;
2) специалното представяне на резултатите от експедицията пред научната и международната общност на България, както и пред журналистическата общественост, проведено на 8.10.2015 г. в Заседателната зала на УниБИТ;
3) Факултета по библиотекознание и културно-историческо наследство на УниБИТ, състояло се на 26.10.2015 г.

© Стоян Денчев – автор
© Александра Куманова – автор
© Никола Казански – автор
© Николай Василев – автор
© Николай Яръмов – научна редакция
© Милен Куманов – научна редакция
© Иван Теофилов – научна редакция
© Диана Ралева – библиографска редакция
© Марияна Максимова – библиографска редакция
© Александър Субето – рецензент
© Валерий Митко – рецензент
© Владимир Ключев – рецензент
© Ирена Петева – рецензент
© Венцислав Велев – рецензент

© Университет по библиотекознание и информационни технологии

ФАКЛОНОЦИ XV

Издателство „За буквите – О писменехъ”

ISBN 978-619-185-192-8

online ISBN 978-619-185-193-5

ФАКЛОНОСЦИ XV

АРИАНИКА:

**ЕКСПЕДИЦИЯ
ВЪВ ВОТТОВААРА – КАРЕЛИЯ
И АРКАИМ – УРАЛ:
ЦЕНТРОВЕ НА ПРАЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ
В РУСИЯ
(Протоарии и праславяни)
(Културолого-феноменологично декодиране
на митологичния, историческия и лингвистичния план)**

**Учебно пособие по дисциплината
„Нестинарство:
Информационни кодове
на културното наследство”**

Автори:

проф. д.ик.н. Стоян Денчев
проф. д.п.н. Александра Куманова
доц. д-р Никола Казански
ас. д-р Николай Василев

Научна редакция:

проф. д.м.н. д-р Николай Яръмов
проф. д-р Милен Куманов
Иван Теофилов

Библиографска редакция:

гл. ас. Диана Ралева
Марияна Максимова

Рецензенти:

акад. проф. д.ф.н, д.э.н., д-р Александър Субето
акад. проф. д.т.н. Валерий Митко
акад. проф. д-р Владимир Ключев
проф. д-р Ирена Петева
доц. д-р Венцислав Велев

TORCHBEARERS XV

ARYANICA:

**EXPEDITION
IN VOTTOVAARA – KARELIA
AND ARKAIM – THE URALS:
CENTRES OF THE PROTO-EUROPEAN CIVILIZATION
IN RUSSIA
(Proto-Aryans and Proto-Slavs)
(Cultural and phenomenological decoding
of the mythological, historical and linguistic approach)**

**Manual of the subject
„*Nestinarstvo*:
Information codes
of the cultural heritage”**

Authors:

Prof. D.Sc. Stoyan Denchev
Prof. D.Sc. Alexandra Kumonova
Assoc. Prof. Nikola Kazanski, PhD
Assist. Prof. Nikolay Vasilev, PhD

Scientific editorship:

Prof. D. Sc. d-r Nikolay Yaramov
Prof. Milen Kumanov, PhD
Ivan Teofilov

Bibliographic editorship:

Assist. Prof. Diana Raleva
Mariyana Maximova

Reviewers:

Acad. Prof. D.Sc. Alexandar Subetto
Acad. Prof. D.Sc. Valeriy Mit'ko
Acad. Prof. Vladimir Klyuev, PhD
Prof. Irena Peteva, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Velev, PhD

„Има един Дух или по-скоро един огън, скрит във всички природни тела. Този Дух или огън е, така да се каже, душата на всички тела, който е винаги в движение.

Този огън е причината за всички движения, които стават в природата и които допринасят за сътворяването или унищожението на тези тела...”

Жак Шамбон

„There is one Spirit or rather one fire concealed in all natural entities. This Spirit or this fire is the soul of all bodies because it is in constant motion.

This fire is the reason of all movements which are performed in the nature and which contribute to the creation or the destruction of these bodies...”

Jacques Chambon

*Jubilee edition, dedicated to:
- 70-anniversary of UNESCO and in connection with the declaration of the Nestinarstvo on September 30, 2009 for world intangible cultural heritage;
- 65-anniversary of the State Library Training Institute – today: University of Library Studies and Information Technologies*

„Господи, кой може да обитава на Твоята Света планина?“

Пс. 14. Псалом Давидов

„Du gleichst dem Geist, den du begreifst.“

J. W. von Goethe. *Faust* (Teil I, Nacht)

„Духа ще опознаеш ти, ако проникнеш в Него сам.“

Й. В. фон Гьоте. *Фауст* /Част I, Нош/

[Гьоте е работил над „Фауст“ в продължение на 60 години (1774-1831)]

I. Встъпление (Методология)

През август 2015 г. от Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) и Българската академия на науките (БАН) под патронажа на Международната академия по информатизация при ООН, Арктическата Академия на науките и Ноосферната обществена Академия на науките в Русия се осъществи *Първата българска научна експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал*.

В отсечката по Урал експедицията се проведе и под патронажа на губернатора на Челябинска област на Руската Федерация Борис Александрович Дубровски.

Целта на експедицията бе да се проследи трансмисията на соларния култ по новооткрити археологически следи – по планината *Воттоваара* в Карелия, Русия и историко-културния резерват „*Аркаим*“ в Южен Урал, Русия.

Научен ръководител на експедицията е проф. д.ик.н. Стоян Денчев (класификация и метакласификация: информационна среда); екип: проф. д.п.н. Александра Куманова (философско наукознание и вторично-документално картографиране); доц. д-р Никола Казански (терминология); ас. д-р Николай Василев (лингвистичен разрез) (вторият и третият изследовател – А. К. и Н. К. участват в прякото теренно изследване на *Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал* в Русия със заповеди NN 158 и 159 на УниБИТ от 10.06.2015 г.). В логистичната работа по експедицията взима участие кураторът ѝ – проф. д-р Ирена Петева (УниБИТ).

Времето на експедицията е подбрано специално. Именно през август и *Воттоваара* в Карелия, и *Аркаим* в Урал са максимално достъпни по климатологични характеристики за пряко изследване.

Настоящото (докрая в текста *наст.*) проучване се осъществява чрез концепцията „информационна среда“ (англ.: information environment)

(С. Денчев), съгласно която този феномен се трансформира в проявите и взаимодействията на трите му съставни компонента:

1) „информационни фондове” (англ.: information funds) (съществуващите информационни явления, систематизирани в културолого-феноменологични пластове);

2) „информационни технологии” (англ.: information technologies) (познатите на хората технологии през съответните времена) и

3) „интеракции” (англ.: interactions) (битуващите гледища в историографията по изследваните явления).

Конфигурацията „информационна среда” – единството от:

1) „информационни фондове”, 2) „информационни технологии”, 3)

„интеракции” – е избрана в качеството на ретикула (англ.: reticulum) на това проучване, структурирано във вид на ризома (англ., фр., лат. от гр.: rhizome) (А. Куманова).

Съществен за методологическото равнище на това изследване е културолого-феноменологичният синтез на третираната тук проблематика, достигнат от сп. „Митра” (Санкт Петербург, Русия).

Тук са обособени два основни раздела:

- II. Воттоваара – Карелия (направен е акцент върху родината на ариите на Северния полярен кръг и интерпретацията ѝ в археологическите експедиции в Северния Ледовит океан и в Карелия, както и в митологията [37-39; 40; 64; 86; 97]) и

- III. Аркаим – Урал (за основа е взета интелектуалната база на проучванията на проф. Г. Б. Зданович – откривателя на Аркаим, който беше нашият водач в историческия резерват на 10.08.2015 г. [51-53; 71]).

Тези два раздела имат единна структура (по ретикулата на проучването).

Относително самостоятелна, но подчинена на общото развитие на това изследване, е неговата специализирана част: IV. Лингвистичен разрез (представена е концепцията за праезика на славяните от времето на дописмената реч на праисторията на човека, декодираща етимологията на звуковата информация по веригата звукове – артикулация – комбинаторика, на нашите домакини в Челябинск и Аркаим филолозите – ерудити Л. П. Писанов и В. Л. Писанов (описваната звукова комуникация очевидно е погранична между предричковата и предконсонантната писмени системи); техните проучвания откриват ново направление в лингвистиката, което обогатява традиционния етно-лингво генез на компаративистичното познание, известен, в частност, по трудове на А. А. Воронков [24] – млад и много талантлив учен, участвал в проучването на Аркаим, с когото имахме удоволствието също да беседваме лично в Челябинск на 11.08.2015 г.).

Наст. изследване показва два взаимосвързани информационни потока:

1) Велико преселение на протоариите назад в хилядолетията (от 20 хил. до 5 хил. г. пр. н.е.), осъществено предполагаемо от север – Хванирата (по Авеста),

която в продължение на хилядолетия потъва, и изключително напредничавият ѝ народ – ариите се спуска на юг и югоизток – по планините Воттоваара в Карелия и Урал, където изгражда СТРАНА НА ГРАДОВЕТЕ, БЕЛЯЗАНА С ФЕНОМЕНАЛНАТА СОЛАРНА ПЛАНИРОВКА НА АРКАИМ, И ОТТУК СЕ НАСОЧВАТ КЪМ ИРАНСКОТО ПЛАТО, ЗА ДА ОСЪЩЕСТВЯТ СВОЯ ИЗВЕСТЕН ГИГАНТСКИ ПЪТ В ИСТОРИЯТА [17; 20; 33; 37; 50; 68; 101; 107; 108; 154; 164], ДОСТИГНАЛ И ДО БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ [135]: комплексът е привлечен като **методологически възел** на проучените многостранни явления, посочени в заглавието *тук*;

2) осмислен е **методологичният въпрос**: трансмисиите на соларния култ, разпространен от север по цялото земно кълбо, намерил място в редица огнени практики, проникнали на Балканския полуостров от Мала Азия и вкоренени в иранския културен ареал, и свързани с вярванията на ариите – **ОТ КАКЪВ ПРОТОСОЛАРЕН КУЛТ ПРОИЗХОЖДАТ** (ние проучихме тези огнени практики в Иран [45] и Турция [43, 44] – Северна Месопотамия: „устието” на проблема; *сега* се насочваме към неговия „извор”) (*вж.*: компендиума на бълг., рус. и англ. ез. „*Нестинариана*” [65] /2012/; „*Нестинариана*” [66] /2014/; „*Nestinariana*” [150] /2014/) ...

Описаните информационни потоци са изследвани от нас:

- още в **научната историографска експедиция през 2008 г. в Руската национална библиотека в Санкт Петербург – най-голямото в света централно научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните** [46, 65, 66, 150], доразвито от историографското ни проучване в тази библиотека, проведено през август на 2015 г. (*вж.*: *прил. Библиогр. списък* [1-167]) *и*

- по време на *наст.* експедиция в **Челябинската областна универсална научна библиотека (ЧОУНБ) (Челябинск) – най-голямото в Урал регионално научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните** (*вж.*: *цит. списък тук*); в тази библиотека се основахме на специално подготвената за нашето проучване литература по интересувашите ни въпроси във вид на изложба, организирана по разпореждане на заместник-директора по научните въпроси на ЧОУНБ д-р Наталия Петровна Ситникова от завеждащия сектор в отдела по краезнание на тази библиотека д-р Лариса Валентиновна Каменская...

Първата апробация на подхода на библиографското картографиране, осъществен по времето на експедицията във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал и историографирането на литературата по темата, е направен в Санкт Петербург на 6.08.2015 г. и 7.08.2015 г. в беседи с президента на Ноосферната обществена Академия на науките акад. Александър Иванович Субето (*рус.*: Субетто) и с президента на Арктическата Академия на науките акад. Валерий Брониславович Митко (*рус.*: Митько). И двамата видни учени с поливалентна ориентация са научни консултанти на нашите соларни изследвания.

В *това* изследване се прави опит да се създаде **кадастрална**

библиографска карта [140] по проблематиката на експедицията, третираща най-актуалните изследвания по преселението на ариите и пътя им във вековете, отразен в литературата от XIX-XXI в. [1-167] и да се очертае кръгът на издания на международната универсална библиография на планетата [78-80; 114; 128-130; 136; 144-148, 159-162], който е ефективен за установяване на изчерпателна документална информация по темата.

Водещ *тук* е **методът на културолого-феноменологичното декодиране**, който е приложен комплексно към трите **плана на *това* хипотетично изследване:**

- митологичния;
- историческия;
- лингвистичния.

II. Воттоваара – Карелия

*„И закръчил Вайнемойнен по земя неназована,
по скали без хрсталаци, по полета без тревица.”
Калевала – Втора руна [60, с. 16]*

*„Тук ме огънят довлече, стигнах с пламъка дотука!”
Калевала – Шестнадесета руна [60, с. 210]*

Планината Воттоваара е разположена на североизток в Република Карелия, Русия. Тя е древен култов каменен комплекс на протоарии и праславяни. Той представлява уникална природна галерия от **сейдове** (*саамски език: священ, летящ камък* /най-древното население на Северна Европа са съвременните саами; малка тяхна част остава на Колския полуостров в Карелия, друга се разселва в съвременна Норвегия, Финландия и други близки северни страни/), които е известно, че се срещат именно там, където преминават особено важни магнитни линии и, възможно, съдействат за баланса на магнитното поле на земята.

Планината се намира на север – североизток от Санкт Петербург и на северозапад от Петрозаводск. Тя е разкрита през 1978 г. от местни краеведи, но става реално достъпна едва след 2000 г. През 2011 г. Воттоваара е обявена за национален природен комплекс („Руският Стоунхендж“!). Планината е разположена на надморска височина 425 м и заема площ от 6 кв. км [25; 38-40; 49; 50; 85; 88; 93; 134; 155; 156; 165].

Има данни за станало невероятно силно земетресение или друг природен катаклизъм (смяна на оста на Земята вследствие на сблъсъка на планетата ни с друго космическо тяло – *вж: по-долу*) преди хиляди години, което го превръща в сакрално място от супергигантски и многообразни кварцити и кварцитопясъчници на възраст от 1 млрд. години, разбити от многочислени разчупвания, обновени в следледниковото време (*Ил. 1*). Учените смятат – по една от версиите (*вж: по-долу*), че този катаклизъм е от 13-11 хил. г. до н.е., когато на север от Източна Европа е имало затопляне.

Културата на сейдовете се заражда в конкретните геологични условия на Колския полуостров на Карелия и прилежащия му континентален ареал, към който принадлежи Воттоваара (*срв.: държавния природен резерват „Кивач”, в*

който е съхранен характерният ландшафт на сейдовете и водопадите в Карелия).

Още преди 300 години саамите по свидетелство на северните пътешественици (И. Шефер /Scheffer, J./ и др.) смятали сейдовете за божества, обозначаващи обекти на северната природа, които те включвали в своята система на сакрални представи.

*„Огънят като се вдигна, пламъкът като припламна,
прекоси докрай полята, изгори треви в блатата...
блатото гори – та свети, близките ели разпалва,
огънят бушува диво, диво тинята клокочи”*

Калевала – Четиридесет и седма руна [60, с. 664-665]

Външно обстановката на Воттоваара поразително прилича на свещено хранилище на древни тайни, „вкамнено” от природен катаклизъм с невероятна сила... Някои от пълзящите сейдове (огромни каменни блокове, стоящи като на крачета върху малки камъни) несъмнено са разположени от човешка ръка (*Ил. 2*), други – са резултат от тектонически разчупвания на планината (*Ил. 3*). Сейдовете са **каменни олтари**, подобно на славянските „конь-камень”, подобни на нашите келтско-тракийски „побити камъни” (*Ил. 4*).

*„Дълго камъни пламтели, кипнали води кипели,
сечени гори горели, лесовете онемели”*

Калевала – Двадесета руна [60, с. 286]

Те са почитани като „вход към задгробния Рай”.

Според древните пътешественици – летописци, там е имало и каменен трон, какъвто понастоящем има на няколко места в Карелия и Финландия...

От няколко хиляди години са и скандинавските светилища-лабиринти, наречени „**вавилони**” (*Ил. 5*). Такива има запазени на финския остров Шьокара, на Колския полуостров и на самата Воттоваара. Те – като соларни феномени (*вж: по-долу*) – вероятно символизират и входа в страната на мъртвите, легендарната Туонела, описана в епоса *Калевала* [60].

Обрядът по съпровождането на душата можел да се извърши само от жрец-шаман наричан „нойд” или „нуйет”. В центъра на тяхното сакрално дайре имало соларен символ – **кристал с лъчи, олицетворяващ Слънцето или Пейве (Бейве)** по *Калевала*. Това говори за **реликтова соларна трансмисия** от древните протоарии и праславяни (*вж: по-долу*).

*„Илмаринен се надвесил, дълго в огъня се вглеждал,
как се от жарта надига и сред пламъци изправя
дълго чаканият Сампо”*

Калевала – Десета руна [60, с. 129]

Според древните легенди сейдовете били обитавани от дух, който бил способен да се откъсва от земята.

Славата на лапландските нуйети била толкова голяма, че през 1584 г. цар Иван Грозни (Иван IV Василевич, 1530-1684) ги повикал за предсказване на бъдещето и те безпогрешно предвещали скорошната му смърт по време на игра на шах. Или както се пее в *Калевала*:

*„Пълно там било с шамани, бѣкало от стари врачки,
с ясновидци до стените и с пророци до вратите,
с чудотворци и знахари, с веици и чародейци.
Пеели лапландски песни, руни, слушани от Хийси”*
Калевала – Дванадесета руна [60, с. 157]

II. 1. Информационни фондове

Физико-географска характеристика. Планината Воттоваара е най-високата точка на Западнокарелските възвишения – 424 м над морското равнище. Площта ѝ е 6 кв. км скален масив на територията на селището Сукозеро, в югоизточната част на Муезерския район на Карелия. Разположена е на 350 км от Петрозаводск, на 20 км на югоизток от селището Сукозеро и на 35 км североизточно от селището Гимола, откъдето именно се насочихме към нея и ние.

Природа. На платото на Воттоваара се намират множество обредни (свещени) камъни – „сейдове”. Те са открити през 1978-1979 г. от краеведа от селището Сукозеро Сергей Михайлович Симонян. В началото на 1990-те години свещената планина е проучвана и от археолозите М. М. Шахнович и И. С. Манюхин, които правят изводи за **култовото предназначение на обектите в нея и тяхната вероятна връзка с древните арии и праславяни**. Появилите се в тази връзка публикации предизвикват определен интерес към планината, но тя остава недостатъчно изследвана поради свота недостъпност.

Животински свят. Зайци, речни бобри, ондатри, кафява мечка, северен елен, лос и други.

Птици. В Карелия обитават множество видове птици като яребица, глухар, дива патица, сова, ястреб, орел-беркут, бял блатар.

Насекоми – изключително многообразие (пчели, пеперуди, бръмбари, паяци, мравки, хлебарки); пълзящите сред тях образуват пълзящ „килим”, който покрива билото на планината.

Риби. Селда, треска, калкан, съомга, пъстърва, костур и други по-дребни риби.

Социален живот: Религия. Саамите вярвали в съществуването на три свята: на небето, на земята и на водата. Те имали две сфери на религиозни представи – почитане на висшите богове и култа на сейдовете. Съществуват две сродни хипотези за сейдовете: според едната, сейдовете са жилища на духовете на умрелите; според друга – на пазителите на духовните покровители на местността.

В саамската митология много разпространени са сюжетите, свързани с превръщането на човека в сейд.

Воттоваара като съприкосновение. Водени от нашия водач **Евгений** (*от гр. ез.: Благороден*) (подобен на Вергилий в „*Ад*” на Данте; образът на Вергилий ще възниква в нас винаги по време на тази експедиция и особено – при разказите на проф. Г. Б. Зданович за Аркаим /*вж: по-долу*/ и при лингвистичните ни беседи с филолозите Л. П. Писанов и В. Л. Петрович /*вж: по-долу!*/) и обути в традиционните спасителни руски ботуши, без които не можеше да се направи и крачка в блатата и подмолите, след бродене в тундрата на Карелия и любуване на мистичните ѝ безброй огледални езера, в акваторията на които се отразява приказно северното небе с бавно плуващи облаци, пиене на вода от множеството извори (които, макар че се намират на повърхността на земята в относителна близост, носят минералния състав на различни дълбочини /марциални води/!), пристъпихме в омагьосания и мистичен свят на Воттоваара...

На подхода към приказния свят на планината има едно съвсем вълшебно езеро с непомръдващи като огледало води: небето се оглежда в него и се създава илюзия, че си в центъра на две еднакви картини – едната е под нозете ти (езерото), другата – над главата ти (небето)...

Израснали върху всякакви приказки, и особено **руски**, това беше за нас един съвсем познат духовно, но и невероятен свят като реалност...

Тук всичко, макар и вкаменено, пребивава в едно **особено вътрешно, но и реално движение**... (Недокосвания пласт на протоарийската древност ли е имал предвид интуитивно Андрей Александрович Тарковски в изображението на тайнствената зона в своя култов филм „*Сталкер*”, заснет в Прибалтика – Талин, Естония.)...

... Именно нашият опит от руските сказания ни води в това инициативно пилигримство. От една страна се стремяхме в него – като в царството на Кощей Бессмертный (*рус.*), но от друга – искахме да се отдалечим по-бързо от господарството на баба Яга... И точно тогава нашата менторка (*А. К. – Бел.: Н. К.*) ни каза просто: „*Мислете какви стихове (саги) ще напишем за всичко това...*”... А иначе работата си вървеше както трябва – обходихме надлъж и шир свещения хълм, от който се откриваше невероятна гледка в четирите посоки на света: облаци плуваха край нас...

Видяхме не само сейдовете, но и каменната стълба (*Ил. 6*)... По преданията на нея се е възвисявал трон, в който в определени моменти на календарната година е „сядало” Слънцето...

Като знак на мистериите на планината дойде това, че самият ни водач

пострада от сух клон (като стоманено копие) – за щастие не лошо... Но Господ все пак ни запази, за което – както винаги – му благодарим най-дълбоко...

II. 2. Информационни технологии

Сейдовете са нещо като „**технически устройства**” – природни и в някаква степен – дело на човека (своеобразен съюз на природата и човека, което е главният урок от тази експедиция!). Наличието на голямо количество сейдове в местата на разчупванията, възможно, способства за усилването и насочването в нужното русло на земните енергии. Неустойчивото положение на много от сейдовете – те не са твърдо закрепени върху основата си (!) – е единствено възможната форма на разположението им за функционирането на неизвестни за нас процеси, свързани с **резонанса**.

В литературата (В. Мизин) е изказана гледна точка, съгласно която строителите на сейдовите комплекси са използвали **природни радиоактивни елементи, рентген, ултравиолет** – всичко това, което днес намира приложение в постмодерната медицина.

Мегалитният комплекс в планината Воттоваара се характеризира с това, че в близост до сейдовете се чуват скърцащи и други звуци, а също – ечене на планината нощем. Такива ефекти са описани и в някои съседни планини в Карелия.

Самото разположение на сейдовете един от друг не е случайно и **космопланетната енергетика на местата на разполагането им** превишава всякакви допустими норми (Г. Соколова).

В. Н. Дьомин – един от най-задълбочените изследователи на археологията на Карелия – отбелязва, че енергетичният ефект се усилва в случаите на използване на **огън** в планината, обаче това се случва при съвпадането на провежданите сакрални експерименти с определени **календарни дни – например с лятното и зимното слънцестоене**.

Общуването със сейдовете ставало по **определен ритуал, съпроводен при заклинания и танци под дайре**. Близко до тях не се допускали жени, не се позволявало да се говори високо (или да се вика), да се взима вода.

На най-високата точка на планината, която е най-високата точка на Западно-Карелската възвишеност, е проведена през 1992-1993 г. археологическа експедиция от Карелския държавен краеведски музей. Установено е, че по цялата повърхност на планината има 1286 сейда. Направено е предположение, че в дълбока древност тук е имало **град**. За това свидетелстват и **разположението на огромни естествено огладени камъни, и следи от древни капища...**

Отпреди 3 хил. години са съвременните свидетелства за универсалния култ към камъните, обхващаш огромна територия от атлантическото крайбрежие на Европа до Камчатка.

Следи от поколения сейдове се срещат не само в Русия, но и в Норвегия,

Швеция, Финландия... Култът към сейдовете е бил разпространен в цяла Лапландия, която често се нарича **Край на Свещения летящ камък**.

Някои от сейдовете имат вид на пирамиди (Ил. 7). Други имат човекоподобен вид и приличат на каменните истукани от евразийската степ – „каменни баби” (вж: по-долу) (Г. Соколова) (Ил. 8).

Близко до сейдовете понякога се намират следи от **символично огнище или жертвеник и магически кръг от малки камъчета** – вероятно „пааметници на карелските друиди” (М. Шахнович).

II. 3. Интеракции

Ето някои от основните гледища, изказани в историографията по темата на експедицията във Воттоваара:

- **Уорън, Уйлям Ф.** (Warren, William F., 1833-1929) „*Paradise Found – the Cradle of the Human Race at the North Pole*” – „*Намереният Рай, или Люлката на човечеството на Северния полюс*” (1985) [166]: американски теолог и първи президент на Бостънския университет, който защитава теорията за полярната прародина на човечеството;

- **Тилак , [Л.] Б. Г.** (Tilak, Lokmanya Bal Gangadhar, 1856-1920) „*Арктическая Родина в Ведах*” (1903, 2001, 2002) [99; 100; 164]: индийски учител и политик, който въз основа на указания във *Ведите* пръв обосновава теорията за протоарийската арктическа прародина, която по време се отнася към последния междуледников период;

- **Елачич, Евгений Александрович** (1880-1944) „*Крайный Север как родина человечества*” (1910) [49]: биолог, който е първият изследовател в Русия, откликнал на труда на Л. Б. Г. Тилак; по-късно геолози, геофизици, палеоботаници, климатолози доказват, че на север в Източна Европа през 13-11 хил. пр. н.е. е имало затопляне;

- **Вирт, Герман** (Wirth, Herman Felix, 1885-1981) „*Хроника Ура Линда. Древнейшая история Европы = Die Ura Linda Chronik*” (1933, 2007) [23]: холандско-немски учен и мистик, който изучава задълбочено древните религии, символи и езици, най-древната арийска история на Европа и нейната митология;

- **Гусева, Наталья Романовна** (1914-2010) „*Русский Север – прародина индославов*” (2010) [38]: индолог, доктор на историческите науки, която доказва наличието на общи корени у ариите и славяните в епохата на палеолита (*от гр. ез.*: палеос – „стар” и литос – „камък”: етап от човешката история и първият период от каменната ера; завършва около 8 хил. г. пр. н.е.);

- **Дьомин, Валерий Никитич** (1942-2006) „*Русь Нордическая*” (2007) [40]: доктор на философските науки, който обосновава концепцията за полярния произход на човешката цивилизация – цивилизацията на ариите и славяните; подобно на Л. Н. Гумильов, утвърждава, че електромагнитното (енерго-информационното) поле на Земята, така както планетите и звездите, влияе върху съдбата на хората и обуславя явлението на пасионарните избухвания, които са

свързани с отклонения в нормалното състояние на биосферата; тези избухвания обуславят тясното взаимодействие на биосферата с природния ландшафт (особено важни са планинските образувания, които също като руслата на реките, бреговата линия на моретата, островните и континенталните контури, служат за преподреждане на структурата на биосферата);

- **Петрухин, Владимир Яковлевич** (1950-) „*Мифы финно-угров*” (2005) [85]: доктор на историческите науки и професор в Института по славянознание на Руската академия на науките, който обосновава неразривната връзка между арии – славяни – финокарели – викинги – руснаци през вековете.

<...>

II. 4. Обобщение

*„Есть упоение в бою
И бездны мрачной на краю,
И в разъяренном океане,
Средь грозных волн и бурной тьмы”*

А. С. Пушкин

В Руския Север археолозите откриват много селища на древния човек. В годините на следледниково топлия период, започнал преди около 12-14 хил. години, от условно прокараната линия Колски полуостров – Урал – Байкал, температурата към севера е била тогава с 5° по-висока, отколкото на юг от нея. Според Н. Р. Гусева сейдовите са образувани от топящите се ледници [39, с. 31]. Струпването на камъни с най-фантастични размери и форми са предизвикали представи за техния неземан произход.

Гръцката митология ни разказва за населяващите Хиперборея (*от гр. ез.: свръхбожествена страна, в която атланти наблюдават полетите на летателни апарати*) титани (*срв.: А. Ф. Лосев [75; 76]*). Много съвременни изследователи и издирвачи на тази страна свързват намиращите се в Северните земи натрупвания от камъни като че ли сложени от мощните гиганти – „титани от древната раса”, чиято мощ многократно превъзхождала атлантическата.

Светилищата на Карелия са резултат от цяла културна среда, свързана с вярванията на протоарийците. Това показват археологическите експедиции на Колския полуостров през 1997 г. и по-късно на съвременния руски изследовател В. Н. Дьомин [40]. Откритите от него **руини на древен град, мегалитен храмов комплекс с тайнствени знаци и съоръжения, предназначени за астрономически наблюдения в гората Нинчурт край езерото Сейдоозеро** потвърждават **хипотезата за съществуването на цивилизация зад Полярния кръг. Планината Воттоваара е свързана именно с този културен пласт...**

Съотнесени с изводите на друг съвременен руски изследовател на протоарийската древност – Г. Б. Зданович (от края на 80-те години на XX в. и до днес, който намира следите на същата протоарийска култура, описвана в

Карелия, и на територията на Южен Урал [51-53] (*вж: по-долу*: Ш. Аркаим – Урал), очертаващият се пласт от информационни явления в Карелия посочва **трансмисия на култура и вявания от района на земя, намираща се на север (предположително: Хиперборея), през Колския полуостров – планината Воттоваара – Южен Урал – Аркаим ...**

Древното название на Карелия, която преди е била остров, известен под названието „Рус“ (или „Гарда“) (*санскр.*: 1) „расте, разширява се в пространството“; 2) „роса“ – влага, вода; 3) [„Руса“] – светла /*срв.: по-долу!*) [97] напълно съответства на ролята ѝ в тази трансмисия.

Езикът на древните арии е бил санскритският и описанието на пътя им от Полярния кръг на юг е отразено в най-старите *Веди – Ригведа /Веда на химните!*, разпространявани устно, а самите *Веди са побратим на Авеста и са с един и същ северен корен* (някои положения на последното отбелязано тук събрание на свещените книги на зороастризма могат да се открият в книгите на *Стария завет на Библията*).

Самото название на Колския полуостров в Карелия – емблематичен за културата на ариите и олецветворяващ ареала като цяло – е образувано от протичащата тук река **Кола – Слънчева земя (Коло – едно от древните названия на Слънцето; Полярната звезда на север се нарича „кол“)**, което посочва **хиперборейската родина на тази култура** [97].

Хиперборейците са били поклонници на Слънцето. Култът към Слънцето процъфтява на Север.

И както показват изследванията, някои материални паметници на прародината на цивилизацията са съхранени в Колския полуостров и прилежащия му ареал в Карелия (в Мурман /*остар. рус.* название на норвежците и норманите въобще/ се срещат древни **петроглифи с изображения на Слънцето** /точка вътре в един или два кръга/ [97]).

От Север идва **културата на лабиринта**, съдържаща в себе си **метаморфози на спиралата**. Тази култура е разпространена по цялото земно кълбо. Според една от версиите, тези форми (лабиринтите) са **закодирана проекция на хода на Слънцето по полярното небе** [97] – природен феномен, който може да се наблюдава единствено на Север при друг наклон на земята.

В Националния музей на Република Карелия в Петрозаводск откриваме **фотография на такъв лабиринт в Карелия**, който е имал и утилитарно значение – използван е при приливите и отливите за лов на риба, което е в пълно съзвучие с отбелязаното от археолозите становище, че лабиринтите са съсредоточени близко до местата на морските пътища и риболовния поминък, свързан с тях – в устията на реките (*Ил. 9*)...

Лабиринтите включват в себе си **свастическа символика** (*Ил. 10*), която отразява праобраза на развитието на вселената и човека в нея (по формата, по която текат реките на свещената планина Меру /*вж: по-долу!*)... Четирите течения на реките в Арктида могат да означават само едновременната посока към четирите страни на света, т.е. тласък от Северния полюс. Интересно е, че

египтяните разбирали северната изпъкналост на земята като висша точка на единението с Небето. Индусите вярвали в свещената планина Меру, около която се въртели небесните светила, което е възможно единствено на Северния полюс. Аналогични утвърждения се откриват и в *Авеста* на древните иранци.

На картата на фламандския картограф Г. Меркатор (Gerardus Mercator /1512-1594/), издадена от неговия син Рудолф през 1595 г., **Хиперборея е изобразена като огромен остров, разделен от реки на четири части (вж: по-горе)**. По средата има езеро, а в центъра на езерото – остров, на който се извисява планината Меру (Хара), около която се върти небето (*Ил. 11*) – феноменология (прототип на лабиринта), която може да бъде наблюдавана, както се отбеляза, при определени климатологични условия само на Север (вж: по-долу).

На споменатата карта на Г. Меркатор в района на Северния Ледовит океан е показан несъществуващият днес материк Арктида (Хиперборея), около който се разполага крайбрежието на Северния океан с леко познаваеми съвременни острови и реки. Крайно съществено е и това, че османският адмирал, географ и картограф П. Рейс (Piri Reis /1465 или 1470-1553/) е оставил карта на света (седем години до първото околосветско пътешествие на Ф. Магелан /Fernando de Magallanes, 1480-1521/) през 1519-1521 г., на която са били **обозначени не само Америка и Магелановия пролив, но и Антарктида**, открита от руските мореплаватели 300 години по-късно. **Бреговата линия и релефът на материка (Антарктида) имат точност, която достигат съвременните картографи при използването на аерофотоснимки и сателитни снимки от космоса.**

Антарктида на картата на П. Рейс е лишена от ледовия покров, обозначени са реки и планини. Разстоянията между материците се отличават от съвременните, което посочва техния дрейф. От дневника на османския картограф е установено, че картата е съставена въз основа на материали от епохата на Александър Македонски (Alexander Magnus, IV в. пр. н.е.). Очевидно, **тогава (IV в. пр. н.е.) са знаели за съществуването на Антарктида.**

По-горе описаното посочва, че **преди климатът в приполярната област е бил значително по-топъл, което е възможно единствено вследствие на друго разположение на оста на Земята спрямо Слънцето.**

И така, съвременните находки на океанската археология край бреговете на Северния Ледовит океан показва, че още преди 6 хил. години хребетите Ломоносов и Менделеев са били суша. **Тогава и последните арии са напуснали дълго и бавно потъващата Арктида [64].** Тази територия след известната в науката **планетарна катастрофа от преди 20 хил. години** (описана и в *Библията*), **изместила оста на Земята и привела към движения в земната кора, потъва (срв.: по-горе).**

От руската високоширотна експедиция през 1948-1949 г. на дъното на Северния Ледовит океан са открити планински хребети. **Съвременните учени считат, че тези хребети са части от Хиперборея.** В руските води на Северния Ледовит океан се намира подводна планина, чийто връх достига до най-ниската повърхност на леда. Възможно е това да е **митическата планина Меру (обител**

на Рая на Земята, родина на ариите), намираща се някога на върха на света (на Северния полюс), за което съобщават легендите.

Първите преселения на ариите започват приблизително преди 12 хил. години, т.е. около 6 хил. години е продължавало тяхното изселване от застудяващата и бавно потъващата Арктида. Преди около 12 хил. години, по съвременни научни данни, завършва ледниковият период, дебелината на ледовете на който достигали до съвременна Воронежска област (Русия).

Споменът за цар Йима (Yima) (последният велик цар на държавата Хванирата) се е съхранил в арийските митове. Той построява квадратно-кубическа вара за 100-200 хил. души и в нея хората живеели в полярните широти на Арктида дълго време докато тя потънала преди 6-8 хил. години. Последните пазители на варата преминали на други земи и породили цялата съвременна цивилизация (Ил. 12).

Съгласно митологията най-първият арийски цар – основател и законодател на държавата Хванирата, донесъл учението за космическата цивилизация, се казвал Аиреман (Auraman) (живял е примерно преди 50-60 хил. години). Именно на този възглед се основава учението на древните магове, зерванитите. Техният основен тезис е, че **човечеството по коренен начин е свързано със звездите – характерно за ариите космологично положение за принципно единен свят, изхождайки от който – култът към светлината представлявал органическа фиксация на цялостно мислене.** Тук забележимо се откроявали звездите на съвездието Голямата Мечка и особено – звездата Алкор.

Именно **чрез звездната система на Голямата Мечка идват божествените арии съгласно митологията.** С Голямата Мечка в авестийската традиция са свързани привнасянето на благите дела, понятието „знание” и свещените професии (целител; учител; земеделец; поет, музикант; страж на закона; ковач; астролог). От водите на световния океан, **чрез силите на светлината,** се извисил материкът, назоваван Арктида. Там и се разпростираше страната на ариите. **Наклонът на орбитата на Земята позволявал Северният полюс постоянно да гледа към слънцето, затова в Арктида бил вечен ден, вечно тропическо лято, а ариите не познавали смърт (вж: по-горе).**

В древните митове се разказва за това, че демоничните сили се откъснали от орбитата ѝ и хвърлили върху Антарктида една от Луните-спътници, въртящи се около Земята. Това довело до световна катастрофа и излизането на повърхността на демонични същности, нямащи души. От този момент противостоянието на Доброто и Злото придобива критически форми. **Земята отскочила от удара понататък от Слънцето и изменила наклона на своята орбита към светилото.** Силите на Доброто и Злото се изравнили. Земята влизала във все по-плътни материални слоеве. Арктида за първи път била подложена на въздействието на студа и нощта и се разпаднала на редица големи острови. В наше време от нея са останали: Гренландия, Исландия, Норвегия, а също остров Шпицберген, Нова земя и др. **Ариите на Арктида били принудени да напуснат родните си места и се устремили на юг – там, където имало по-благоприятен за живот климат**

(Ил. 12).

В началото на последния ледников период ариите преминали от потъващата Арктида на планината Урал (втората съхранила се книга на *Авеста – Видевдат*). Построената от тях Страна на градовете – Аркаим била модел на варата на Арктида. В Аркаим нямало писменост, преданията се предавали устно. **Неговите жители се покланяли на огъня – първа технология, възпроизвеждаща аналог на светлината (слънцето) и топлината. Огънят бил за тях живо свещено същество.**

Варата на Хванирата е съществувала преди 26 хил. години, съдейки по мита. **Според митологията, народът, заселил се в Месопотамия и наричан шумери** (рус.: „сумеры”, „страна сумерек”), имал предци, дошли от север (когато там господствало вече крайното застудяване!). И езикът им бил близък до арийските (санскритски) корени. От шумерите човечеството получило математиката, алгебрата, делението на кръга на 360°, десетичната система на изчисленията, дробите...

От историята е известно, че първите поселения на шумерите се появяват примерно преди 8 хил. години. **Културата на шумерите (каноните за красотата, изображението на крилати богове на Слънцето с тяло на бик, лъв и човек) става модел за всички народи от плодonoсния цивилизационен триъгълник (Египет – Двуречие – Иран), стремящи се да попаднат в Месопотамия, придобиващи там статус на световна сила.**

Слънчевият култ, изобразен чрез соларните символи – свастиката и лабиринта (закодираната проекция на хода на Слънцето по спирала по Северното полярно небе), е разпространен по целия свят, по който се разселват ариите и особено на север – откъдето те идват (Ил. 12).

С легендите и митовете, достигнали до нас (*Ригведа, Авеста*), в нашето колективно безсъзнателно, като популация на земното кълбо, Арктида – Хванирата – Хиперборея е жива (по К. Г. Юнг /С. G. Jung, 1875-1961/). По-точно с Атлантида е свързано много в нашето колективно безсъзнателно, а с по-старшата Хиперборея (Хванирата), потъваща, в отличие от Атлантида (потънала преди ок. 12 хил. години), много бавно, е свързана **идеята за героическата държава.**

Започналото застудяване вследствие на планетарен катаклизъм (преди около 20 хил. години) послужило за начало на много дългото във времето – в продължение на хиляди години, разселение на ариите по целия свят – срв.: бялото (В. В. Кандински [61]); образа на Бялата богиня на Р. Грейвс / Robert Graves, 1895-1985/ [32]; образа на златната клонка на Дж. Фрейзър / James George Frazer, 1854-1941/ [102]: известно е, че зрителният обхват на нещата участва във възприятието отделно от вербалния и преобладава [141; 142], той е първичен, което помага да се проникне дълбоко в колективното безсъзнателно, свързано с Арктида във вид на кълбо от легенди и митове за светлината).

След всемирната катастрофа, когато човечеството било заплашено да изчезне поради крайно тежките климатични условия на съществуване, именно **арииите на Хиперборея успяват да спрат този процес.** Те изиграват

изключителна роля за спасяването на човечеството, превръщайки култа към светлината в универсално преклонение пред висшите сили на космоса за всички популации от хора, с които се докоснали в грандиозния си исторически път.

Акад. В. А. Обручев (1863-1956) – руски геолог и географ, изследовател на Сибир, Централна и Средна Азия, написал тритомната „*Геология Сибири*” (1935-1938) и петтомната „*История геологического исследования Сибири*” (1931-1959), както и други трудове – привежда легендите на северните народи за фантастичната земя, периодически появяваща се даже в наши дни край Северния полюс (Земя на Санников /за първи път за нея съобщава през 1810 г. търговецът Яков Санников/) [81].

През 1982 г. се появява атласът-монография „*Палеогеография Европы за последние сто тысяч лет*” [82]. Съдейки по тези карти, оптималните територии, на които би могло да се живее в епохата на последното междуледниково време са 130-70 хил. години пр. н.е. – това са северните територии на Източна Европа от 70° до 56° с.ш. Климатът там тогава бил примерно такъв, какъвто е сега на юг във Франция и на север в Испания. С тази единствена разлика, че светлинният ден е бил твърде по-голям. И тази постоянна осветеност в продължение на много месеци в годината – дългият светлинен ден – давал възможност на всичко да расте. Климатолозите потвърждават, че при разсеяния ултравиолет (непреките слънчеви лъчи), развитието на организмите върви по-бързо и те са по-големи по форма...

Въз основа на разбирането на социоприродната културна цялост на човечеството (В. И. Вернадски /1865-1945/) и **общите корени в историята на религията, произлезли от едно място на поклонение към светлината (!)** (Дж. Кемпбъл /Joseph John Campbell, 1904-1987/ [131; 132]; М. Елиаде /Mircea Eliade, 1907-1986/ [137; 138], А. Корбен /Henry Corbin, 1903-1978/ [63; 133]), рационалното включване на философско-религиозния интелектуален план във философско-информационната картина на света в категорията „дълго време” (М. М. Бахтин /1895-1975/) обезпечава интелектуална възможност за съотнасянето на религиозните картини на света (*Авеста – Упанишади – Библия – Коран*) с рационалното знание (философско, историческо и т.н. по целия спектър на хуманитаристиката), което съдейства за **създаването на универсална периодизация на човешката история и универсалното декодиране на смисъла на текстовете – и митологичните в това число – във вид на дърво на историко-културното развитие на човечеството...**

...Възможно **топонимът на планината – Воттоваара** да е дошъл от север през хилядолетията спомен за **варата** на цар Йима, съхранила ариите за мисията им в историята (*вж: по-горе*)... Това донася до нас планинският ек – „гласът на планината” (израз: на Ясунари Кавабата /Y. Kawabata, 1899-1972/: „*Приближаване към планината*”) през нощта, прекарана в подножието на Воттоваара под откритото й небе...

...Вероятно сейдовете на планината Воттоваара, езерата на Карелия, както

и останалите обекти на протоарийските култови комплекси там (*вж: по-горе*) носят по определен начин – като сакрален център – **паметта за онова далечно време, когато човек е бил дълбинно свързан със звездите – характерно за ариите космологично положение, пораждащо култа към светлината като универсално планетарно мислене, разпространено по цялото земно кълбо...**

...Планината Сампо (*Ил. 13*) в Карелия ни приглася за мелницата Сампо, описана в *Калевала*... Соларният символ, срещан на древните ѝ петроглифи с изображения на Слънцето (точка вътре в един или два кръга) (*вж: по-горе*), обрисуван на вретеното на бабата на нашия предводител по Карелия Е. А. Кашеваров (род. 1969 г.), възкръсва пред нас от неговите детски спомени... Точно този символ ни гледа величествено и загадъчно от корнизите на дървените стрехи на карелските къщи (*Ил. 14*) и църкви (*Ил. 15*)... Други петроглифи – на огледало като израз на отразяваната Божествена същност – ни гледат от скалните фрагменти на Карелия (*Ил. 16*)... Архаичните дървени колони с дъговидни подпори на покрива в храма „Рождество Христово” в град Кондопога напомнят по удивителен начин северния полярен план на небесната сфера (*Ил. 17*)... В надгробните християнски кръстове в Карелия е особено често изображението на Слънцето – Възкръсналият Христос (*Ил. 18*)... В Националния музей на Република Карелия в Петрозаводск – между многото предмети, произвеждани от старинната металургия на региона, – откриваме бронзова отливка с лика на бога на слънцето Митра, чийто култ, идва от пантеона на Полярния север и се разпространява в целия индо-ирански ареал (*Ил. 19*)... Символиката на бог Митра откриваме и върху много старинни предмети в антикварния магазин на Петрозаводск (*Ил. 20*)... Носим се през тундрата на Карелия като стрела, пусната от лъка на митичен герой и се оказваме на точните места, където в това пресирано време – пространство се извършва транслокация на ново знание (*Ил. 21*)...

III. Аркаим – Урал

*„Началото и Краят винаги едно са,
и туй което се таи в Средата,
е крайт на началото и началото на края.”*

Й. В. фон Гьоте. Западно-източен диван

*(„Anfang und Ende immerfort dasselbe,
Und was die Mitte bringt, ist offenbar
Das, was zu Ende bleibt und anfangs war.”*

J. W. von Goethe. Westöstlicher Divan)

Историко-културният резерват „Аркаим” се намира в Урал на юг-югозапад от град Челябинск. Той представлява укрепен град-свещилище (от над 2 хил. г. пр. н.е.) и е свързан със соларния култ на преселението на ариите от северните земи към Иран и Индия (Ил. 22). Открит е през 1987 г. и е спасен като по чудо от потапяне в язовир след обществена акция [2; 3; 6-12; 21; 22; 31; 36; 47; 48; 51-56; 72-74; 87; 89; 90; 103; 104; 119-127; 139; 143; 153; 157; 158; 167].

Преди повече от 4500 г. в степите на Южен Урал се появява цивилизация, известна като „Страна на Градовете” (простираща се на 250 км от запад на изток и на 350 км от север на юг с 22 укрепени центъра), с център свръхграда Аркаим, чието име – от тюркски (винаги в новите имена има запазени по-стари значения) – означава „слънцеподобен”. Според някои тълкувания „Арка-им” означава „Небесна земя” (срв.: *по-горе*) (Ил. 23)...

Градът има радиална планировка с два некропола, жилища и площад в центъра. Има и отводнителна система при дъждове (Ил. 24).

Съществуват достатъчно доказателства, за да се предполага, че тук са се извършвали **ритуали, свързани със Слънцето и Огъня**. Възможно е тук да са били огнепоклонници, предшественици на **зороастризма**. По стародавен обичай трупове се излагали на високи стълбове, за да бъдат изкълвани от птиците, а после костите се измивали и погребвали в земята (по-късно започва да се практикува трупополагане в земята или в погребални кургани)...

Антропологическите изследвания в Аркаимската долина очертават наличието на **етнически тип, сходен с този на по-късните иранци и индийци** (Ил. 25-27) (тези скулптурни възстановки са направени на база на материал от

близките некрополи)...

Очевидно Аркаим е бил посветен на **праарийския Бог-Слънце**, но корените му са също в **арктическата религия на Полярната звезда** (*срв.: по-горе*). Самата кръгова структура на селището е стародавен соларен символ (*Ил. 28*).

Петербургският архитект Леонид Гуревич, като изследва текста на *Авеста* [1], установява, че първият ирански цар Йима-хшайта (Йима яркоблестящия) (*срв.: по-горе*), подобно на библейския Ной, построил селище за спасение на хора и животни от бъдещата катастрофа. То било във формата на троен кръг, който напълно съвпада със структурата на Аркаим.

Аркаим е предшественик и на прочутата столица на Мидия (700 г. пр. н.е. – 1200 г.) („Страната на ариите” – *авест.*: Airyanam Dahyunam) Екбатана. Тя е била също кръгла – със седем стени, оцветени в бяло, черно, пурпурно, синьо, кафяво, сребристо и златно (съответстващи на петте планети, луната и слънцето). Намирала се е в местността „Тронът на Соломон” в Иран [45].

Подобна на кръговата структура на Аркаим е характерна за такива протоарийски цивилизации като хетската (1800-1200 г. пр. н.е.), троянската (3000-700 г. пр. н.е), мидийската (728-550 г. пр. н.е.) и други, на които Аркаим е предходник.

Кръговата структура има дълбок цивилизационен, прагматичен (отбранителен) и особено ритуален смисъл: *срв.*: каменните баби от Аркаимската долина (*Ил. 29-31*). Тя произлиза от арктическата цивилизация на протоариите с техните **светилища-лабиринти** (*вж.: по-горе*). Сведения за нея намираме в полумитичните сказания на Платон (Plato; 428-348 пр. н.е.) за Атлантида, за града на хипербореите Електрис (построен под знака на Полярната звезда!) и особено за Асгард, свещения град на нордическия бог Один, описан в *Едите*.

Видният френски философ-метафизик Рене Генон (René Guénon, 1886-1951, известен още като шейх Абд-ал Уахед Яхия /Shaykh ,Abd al-Wahid Yahya/), изтъква, че свастиката (*вж.: по-горе*) (древен знак, извънредно разпространен в останките на Аркаим) като **символ на вечното движение и развитие около един постоянен духовен център**, е свързана не само със Слънцето, но и – преди това – с Полярната звезда като арктически символ (*Ил. 10*). Последната олицетворява и световния център (омфалос), около който се развива човешката цивилизация. Това е най-старата известна на планетата религия – **зерванизма**, свързана със съзвездията около Полярната звезда (Голямата Мечка и пр.). Едва по-късно от нея се заражда слънчевата религия на протоариите.

Високата степен на иновации, характерна за цивилизацията на протоариите в Аркаим, се изразява в различни водоотточни и канализационни системи, но особено важно е наличието на следи от **най-древните колесници** (*Ил. 32-34*), които по-късно са характерен белег на други арийски цивилизации като хетската и иранската (700 г. пр. н.е – до днес).

Аркаим е звеното между мегалитната култура на Воттоваара (*Ил. 1*) и Стоунхендж (*Ил. 35*) и преноса на древните знания към Шумер, Анатолия и Иран.

Това е ярко потвърждение за **протоарийските корени на славяните**. Аркаим освен това е **символ на духовното единство на западната нордическа култура и източната мъдрост**.

В Аркаим се проследява явно сходство между древната „Страна на градовете“ на протоариите и по-новата „гардарика“ (*скандин.*: „Страна на градовете“) на руските славяни (V-XI в.), състояща се от над 130 града.

III. 1. Информационни фондове

Физико-географска характеристика. Аркаим се намира на 400 м надморска височина в района на степите и горите-степи (*рус.*: лесостеп) между няколко хълма (Аркаимска долина). Планината Урал е планинска система в Русия, разположена между Европа и Азия **от зоната на арктическата пустиня през зоната на умерения пояс до полупустинята на юг**. Дължината ѝ е около 2500 км, височината ѝ достига до 1894 м при нейната част – планината Народная (Субполярен Урал). Изградена е от варовици и кварцити. Богата е на много полезни изкопаеми – медни, хромови, железни, никелови руди, въглища, нефт, природен газ, азбест, злато, платина, скъпоценни камъни. В субполярната зона широко са разпространени ледниковите ѝ форми на релефа и съвременни ледници.

По-големи реки в Урал са: Печора, Тобол, Кама, Урал. Горите са предимно от ела, бор, бреза. На юг преминават в лесостеп и степ, стига се до полупустиня. Обособени са множество резервати.

Планината Урал представлява естествена граница между Европа и Азия – тя ги свързва. Географски е разделена на девет региона (съгласно природното райониране на Урал с отчитане на широчинната зоналност, височинната поясност и вертикалната диференциация на ландшафтите:

А. А. Чибильов, Ант. А. Чибильов /2012/ <http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2012/2012_1_1660_1665.pdf>) (*Ил. 36*) (доскорошно деление: Южен, Среден, Северен, Полярен и Субполярен Урал).

Полярен и субполярен Урал са най-високите, но най-тесни части на планината. Тези части имат заострени върхове. В тях са се образували около 80 малки ледника.

Среден Урал е значително по-нисък и по-лесно проходим. На места билото му е толкова тясно, че преходът от единия на другия склон трудно се забелязва. Горните течения на реките от източния склон се доближават до горните течения на реките от западния склон.

Някои от реките, които извираат от Урал, се вливат в река Волга, а други в река Об. Ширината на планината Урал тук достига 180 км.

Южен Урал води началото си от винаги потъналата в буреносни облаци планина Юрма. Тук той достига ширина 80-90 км. Склоновете му и долините на реките са покрити с гъсти гори, а билото му е голо и скалисто.

Планината е старонагъната.

Наименованието ѝ – според една от версиите – идва от името на уралските племена, населявали някога северните части на Азия. Те са били ловци-събирачи и липсата на земни блага ги е принудила да се разпръснат из цяла Азия.

Според други – от тюркски произход – името на планината означава „**каменен район**” (знак за това, че определението е дадено, изхождайки предимно от северните и по-високите части на Урал).

Урал е една от най-старите планински вериги в света. За своята възраст от 250-300 млн. г. нейните възвишения са необичайно високи. Формирани са през късната каменновъглена епоха, когато Северен Сибир се сблъсква с Прибалтика и Казахстан, за да образува мега-континента Лавразия. По-късно Гондвана се сблъсква с Лавразия, за да образува друг континент – Пангея. Европа и Северен Сибир продължават да съществуват заедно оттогава.

Страната на градовете е разположена на **водораздела между Европа и Азия, между Северния Ледовит океан и Каспийско море в Южно-Задуралската възвишеност** (сектор VII-6 по схемата на А. А. Чибильов, Ант. А. Чибильов /2012/) (Ил. 36). Реките между, които е създаден Аркаим, носят водите си в противоположни посоки: на запад и изток, на север и юг, които образуват гигантска природна свастика (Ил. 10) – така е било преди само с реките на Арктида (*вж: по-горе*).

Край Аркаим се извисява планината Шаманка (Ил. 44) – каменисто образование, издигащо се в централната част на Аркаимската долина. Планината е изградена от застинали вулканични лави от палеовулкана Огнен, съществувал в Аркаимската долина преди повече от 300 млн. г. (*вж: по-долу*)...

Природа. Селището Аркаим е разположено на така избрано място, че да не бъде заливано дори при големи наводнения.

Животински свят. Пъстра катерица (бурундук), белка, заяк, рис, лисица, вълк, сърна, глиган, лос, мечка, мармот и лалугер. На пътеките често може да се види пробягващ таралеж. В земята изравят своите дупки борсуци и др. ...

Птици. Има 192 вида птици като: жерав, ястреб, яребица, глухар, бухал, кукумявка, сойка, кръсточовка, гмурец, синигер, водна патица, полярна гъска, лебед, бял орел, пчелояд, всички видове кълвачи, кукувица. През зимата се появява бялата сова (*срв.: рус.: ястреб-тетеревятник, белая и тундряная куропатки, тетерев, глухарь, рябчик, филин, ястребиная сова, мохноногий сыч, все виды клестов, морская чернеть, белолобая казарка, краснозобая казарка, турпан, синьга, поганка, пскулька, широконоска, кряква, морянка, чирок, крохаль, шилохвост, чернеть, орлан, скопа, осоед, сапсан, кречет, кобчик, неясъть, выпь, коростель, веретенник, дупель, чибис, кулик, гаршнек, пищух, чекан...*)... През лятото често може да се видят в небето чучулиги, песента на които се смята за музика на степния свят...

Насекоми. На територията на Аркаимската долина има над хиляда вида насекоми и пеперуди. Много от тях са внесени в Червената книга на Русия. Към

тях се отнасят пъстър аскалаф и едрият нелетящ скакалец... Те играят важна роля в степната екосистема, обезпечавайки кръговрата на веществата и като основна храна за много животни и птици.

Аркаим като съприкосновение. Както пътуването до планината Воттоваара в Карелия, така и пътуването до Аркаим е вид пилигримство, което изисква предварителна подготовка.

За разлика от Воттоваара, където мистичното е преобладаващо, то в Аркаим се озоваваш в материалния и духовен център на една напълно „европейска“ цивилизация в много по-късния смисъл на това понятие. Пред нас е едно от **въплъщенията на митологическия архетип – „свещеният град – център на света”** (М. Елиаде). Геометричната символика в планировката на Аркаим отразява **особеностите на религиозния мироглед и на духовната култура на далечното време**: близка е до принципа на **мандала** (*санскр.*: първоначално означаване на кръга; в по-широк смисъл – съставено от кръгове: небесното и женското начало /и вписани в тях квадрати: земното и мъжкото начало/ и от получени от тях форми на свещено пространство).

Точно тази компактна форма на Аркаим не позволява той да бъде наречен просто селище, тъй като тя е конфигурирана – като **свръхград** – с мощно отбранително и комуникационно предназначение (между домовете има връзка по пръстеновидната улица; бойните кули са и обсерватории). Тази форма е **форма – модел на вселената**. Същността на града – уникално чудно обятие на Земята и Небето – е разполагане в ландшафта, хармонично съжителство с него и неговото творческо преобразуване (*срв.*: ноосфера /В. И. Вернадски/!), но и съсредоточаване едновременно в същността на вътрешното пространство... Тя по удивителен начин напомня и футуристично – по-ефикасност – и космическите съоръжения на XX-XXI в., и „фабриките на света” от най-ново време (XXI в.) като тези в Англия, Германия, САЩ и Русия.

Металообработка, съчетана с екология! Съвършена канализационна система. Астрономия, съчетана с вяра. Слънцето като религия...

Всичко това, макар и не напълно, но все пак обяснява **появата, сякаш от нищото, на такива иновационни култури като етруските, „северните народи” в Египет, хетите, да не говорим за иранците и северноиндусите.**

... Навсякъде се повтаря една и съща схема. **Ариите се претопяват в местния етнически субстрат, но го облагородяват, цивилизоват и често (но не винаги) му оставят като емблема името си.**

Така става с келтите и траките (каменните слънчеви обсерватории-храмове), с етруските в Италия (екологична металургия), с хетите в Анатолия (колесницата), с дорийците в Елада (обработка на желязо), с иранците в Иран (страна на ариите; първата световна империя), с българите и балканските славяни (държавно устройство и приемане на християнството), с викингите (варягите) в Киевска Рус (държавно устройство и приемане на християнството) и накрая с норманите в келтско-саксонска Англия (строителство на замъци и кръстоносни

походи).

Именно в евразийската цивилизация на Русия се отразява най-ярко този хилядолетен кръговрат на взаимосвързаната и взаимообогатяваща се културна еманация на протоариите и праславяните (*Ил. 37*).

Неописуемо е, когато се намиращ наред безбрежните евроазиатски степи – между горите на тундрата и Воттоваара и планините на Централна Азия, – за да осъзнаеш, че това е само една междинна спирка на хилядолетния път на ариите от Европа към Азия и обратно, подобен на ежегодните миграции на птиците от север на юг и обратно...

III. 2. Информационни технологии

Всяко градище в Страната на градовете в Южен Урал има **правилна геометрична форма** – овал, кръг, квадрат (*Ил. 38*). Всички те са били защитени от **сложни системи за укрепления, включващи в себе си ровове, валове, отбранителни системи; надвратни кули и комплекси от привратни укрепления (прозорците на домовете били на покривите им и през тях се откривала пред обитателите небесният лазур)** (*Ил. 39, 40*)...

Разстоянието между отделните градища е 40-60 км. Това е била добре развита **протоцивилизация**.

Градището Аркаим (20 хил. кв. м) – голямо селище за древността! – било построено по **единен план**. По мнението на специалистите по археоастрономия Аркаим е изграден в съответствие със система от главни астрономически ориентирни по посоките на изгрева и залеза на Слънцето и Луната в ключови дни на календарния цикъл – **лятното и зимното слънцестоене**.

Аркаим е просъществувал около 150 г., след което е бил напуснат от жителите му. Овъглените останки на някои строителни конструкции позволяват да се предполага, че изоставеното градище е било запалено.

Планировъчната структура на Аркаим е структурирана от централен площад, три пръстена отбранителни съоръжения, два кръга жилища и една кръгова улица, съвместена с канализация за дъждовната вода (*Ил. 28*).

Градът представлява **огромен амфитеатър** – покривите на жилищата от вътрешния кръг били с лек наклон към централния площад и се превръщали в „ложи“ по време на значими ритуални действия.

Сърцевината на Аркаим е площад във форма, която е близка до правоъгълната и е с размери 25 на 27 м, чиито ъгли са обърнати по посоките на света. В центъра на тази площ се намира **огнище** с няколко олтара, има и дълбока яма, която се предполага, че е за **слънчевия идол**. На този площад за молитви винаги горял **свещен огън**. Точно от това пространство – като от център – **като спици на колело се разполагат стените на домовете**...

Вътрешният кръг на фортификационните съоръжения има диаметър 85 м. Това пространство вероятно е било приспособено за палеоастрономически

наблюдения. По своите параметри стената на цитаделата е близка до пръстена от менхирите на Стоунхендж (Англия) (Ил. 35) – една от най-древните (но по-късна от Аркаим!) обсерватории на стария свят.

27 стени организират планировъчните обеми на домовете и проходите на вътрешния жилищен пръстен... Виждат се и останките на третия кръг...

Цялата тази планировка точно повтаря *Авеста*: **първият кръг – за огньовете пламтящи и за семената, вторият – за хората и третият – за животните**... Възможно първият кръг е бил предназначен за най-знатните, вторият – за по-обикновените хора.

В литературата е изказано мнение, че Аркаимският кръг прилича на **календар**, който отразява вечното движение на времето, смяната на деня и нощта, лунните фази и смяната на сезоните [11].

Втората отбранителна страна имала диаметър 145 м. На входа се извисявали привратни кули, край основите на стените преминавал окръжен ров с дълбочина до 2 м.

Извивките на отбранителните стени образували окръжност на привратните кули и другите фортификационни съоръжения. Към извивките следва да се отнесат и десетките „пречупени“ коридори и преходи, образувачи истински **лабиринти** (Ил. 28). Ако при това се отчитат и стъпалата, разположени при входа в жилищата (Ил. 41), стълбите, водещи от жилищата на покрива, подвижните стълби, които следвало да съединяват радиалните и кръглите стени-улицы (Ил. 42), то описваният лабиринт с неговите извивки, се разпространявал не само върху **хоризонтално пространство** на крепостта, но и на нейния **вертикален план** [11].

Линиите на отбрана на древния град били многофункционални: това са и мощни отбранителни съоръжения, и компактни стопански служби, и съоръжения на обсерватории едновременно – азимути (*ар.*: as-sumut – пътища: *астр.* – ъгъл между плоскостта на меридиана на точката на наблюдение и вертикала на небесното светило) (Ил. 43). Стената била устроена така, че „свой“ можел да се озове по нея при друг „свой“, а „чужд“ би могъл да бъде убит от десетки различни позиции, удобни за „своя“ и невидими за „чуждия“. Надвратната кула била едновременно охранителен пункт и обсерватория [11].

Понякога думата „**арий**“ се превежда именно като „**свой**“ (певците в химните на *Авеста* и *Ригведа* наричат себе си **арии**).

По съвременни данни в Аркаим отглеждали ечемик, просо и лук... Според акад. Лев Семьонович (Симонович) Берг (1876-1950) – руски зоолог и географ, президент на Географското общество на Русия (СССР) (1940-1950), – степта в най-далечното минало (поради друг наклон на оста на земята) се състояла от житни растения – растения на дългия светлинен (!) ден: на тях са им нужни 18-20 ч. непряко слънчево облъчване, т.е. те са на юг от 56°. (Там са виреели и ръжта, овесът, ечемикът, пшеницата, ленът...)...

Определен интерес – освен характерните сечива през епохата на бронза – представлява **естетиката на производството на съдове – глинени и керамични**

(Ил. 45); тъкането (Ил. 46), изработването на женски украшения (Ил. 47)...

В Аркаим се използват металургични пещи, съвместени с кладенец (Ил. 48)...

III. 3. Интеракции

На всички е известно така нареченото Велико преселение на народите от Азия в Европа продължило над 1000 години – от II до XII в. И досега обаче се спори за точните места на техните първообиталища. Знае се само, че те са **на север от Великата китайска стена**, която е изградена именно за отбрана срещу тях.

Но едва през последните десетилетия на XX в. и началото на XXI в. – времето на постмодерната парадигма в познанието на неklasическата наука [41; 42; 67], – учените започват да изследват едно **друго Велико преселение – това на протоариите** [4; 14; 17; 19; 58; 62; 68-70; 86; 107; 108; 154] **и на праславяните** [13; 98], станало по археологически данни преди повече от 4 хил. години от север (предполагаемо *Хванирата*) (*вж: по-горе*) по планините Воттоваара (*вж: по-горе*) и Урал.

Причините за това закъснение са:

1) почти пълната липса на материални и документални свидетелства за този основополагащ цивилизационен процес *и*

2) принципна трудност да бъдат дешифрирани като исторически свидетелства такива древни паметници на писмената култура, създадени на базата на предания като *Ригведа*, *Авеста*, *Калевала*...

Данните, съдържащи се в древните книги *Авеста* [1], *Ригведа* [91; 92] и в народния епос *Калевала* [60], са се възприемали доскоро само като легенди и митове, а всъщност фиксират **преданията за точни историкокултурни трансмисии**.

Все пак всички налични свидетелства говорят, че предходниците на европейците, хетите [28], траките, етруските, иранците [33] и индийците [99; 100; 164] са именно протоариите, дошли от посока север-северозапад.

Благодарение на наскоро разкритите центрове на тази праевропейска култура в Русия – скандинавските соларни светилища в Карелия [25] (*Ил. 1*) и Страната на градовете в Южен Урал [34] (*Ил. 22-24*) – стана възможно да се задълбочат изследванията на нейната **първоевропейска цивилизация, която достига до Балканите, Анатолия, Иран и Индия**.

Ето най-характерните гледища от края на XIX в., през XX в. и особено през XXI в., битувачи в историографията за арийската северна прародина на славяните и за пътя на ариите през вековете:

- **Тейлор, Исак** (Taylor, Isaak, 1829-1901) „*Славяне и арийският мир*” (2009) [98]: английски филолог и антрополог, който защитава тезата за общия арийски произход на етруските, келтите, фините и славяните;

- **Елачич, Евгений Александрович** (1880-1944) „*Крайный Север как*

родина човечества” (1910) [49]: руски учен от сръбски произход, който доказва тезата за северния произход на цивилизацията на ариите и славяните;

- **Евола, Джулио** (Giulio Cesare Andrea Evola /1898-1974/) *„Традиция и Европа*” (2009) [110], *„Империя Солнца*” (2010) [109]: италиански философ, барон, имащ далечни испански корени, публикува не само *„Протоколите на сионските мъдреци*” (1937), но и широко издаваните и в наши дни трудове, разкриващи същността на световната соларна култура на ариите и разпространението ѝ по земята;

- **Пигот, Стюарт** (Piggott, Stuart, 1910-1996) *„The earliest wheeled transport from the Atlantic Coast to the Caspian Sea*” (1983) [158]: известен английски археолог, който обосновава тезата за изключителната иновативност на аркаимската цивилизация, където е изобретена колесницата;

- **Гумильов, Лев Николаевич** (1912-1992) *„Етногенез и биосфера земли*” (2005) [35]: руски историк-етнолог, изтоковед, преводач от персийски език, основоположник на пасионарната теория на етногенеза, предлага комплекс от оригинални методи за изучаване на етногенеза, заключаващи се в паралелното изучаване на историческите сведения за климата, геологията и географията на ландшафта и археологическите и културните източници; на базата на тази теория той се обръща към арийските корени на цивилизацията в категорията „дълго време”;

- **Грантовски, Едвин Арвидович** (1932-1995) *„Ранная история иранских племен Передней Азии*” (2007) [33]: руски иранист от латвийски произход, доктор на историческите науки и сътрудник в Руската академия на науките, който доказва протоарийските корени на иранската цивилизация;

- **Зданович, Геннадий Борисович** (1938-) *„Аркаим – „Страна городов” пространство и образы*” (2007) [53]: руски професор, археолог, откривател на Аркаим, директор на историко-културния резерват „Аркаим” и най-авторитетният му изследовател (На 10.08.2015 г. имахме изключителната възможност да общуваме лично с него и да се запознаем с неговите идеи и теории в хода на съпровождането ни от него по Аркаим);

- **Путенихин, Владими Петрович** (1949-) *„Тайны Аркаима : наследие древных арий”* (2012) [90]: психофизиолог, който изследва езотеричните и мистични аспекти на феномена Аркаим;

- **Шилов, Юрий Алексеевич** (1949-) *„Прародина ариев : история, обряды и мифы*” (2013) [107]: украински историк и писател, който защитава тезата за връзките между арии и славяни;

- **Быструшкин, Константин Константинович** (1951-) *„Феномен Аркаима*” (2009) [22]: сътрудник на Уралското отделение на Руската академия на науките, който разработва различни аспекти от темата за цивилизацията на ариите;

- **Буровский, Андрей Михайлович** (1955-) *„Предки ариев : Рассекреченая история*” (2012) [20]: археолог, професор и доктор на философските науки, който разработва теорията на антропогеосферата, като продължение на ноосферата на В. И. Вернадски;

- **Асов, Александр Игоревич** (1964-) „*Атланти. Арии. Славяне : история и вера*” (2000) [13]: историк и краевед, който изследва древни източници като „*Велесовата книга*” и старинни сказания от славянската ведическа традиция, за да обоснове тезата си за връзка и приемственост между арии, славяни и руси;

- **Лобанкова, Инна Петровна** (1966-) „*Аркаим в контексте культурной антропологии (от американской антропологической школы до этногенеза Л. Н. Гумилева)*” (2013) [72]: доктор по културология и доцент в Челябинския държавен университет, която обосновава тезата за Аркаим като протоград на древните арии като се позовава между другото и на Ф. И. Успенски, и на Ю. М. Лотман;

- **Белов, Александр Иванович** „*Путь ариев : в поисках прародины*” (2011) [14]: палеоантрополог, сътрудник на Руската академия на науките, който се позовава на обширен материал от геологията, историята, митологията и религиите.

<...>

III. 4. Обобщение

На територията на Южен Урал (Челябинска област, Русия) и прилежащите към него райони на Оренбуржието, задуралска Башкирия и Република Казахстан са открити над 22 укрепени селища, наречени в археологията „паметници от синташински тип” (Синтаща (*рус.*: Синташта) – комплекс от археологически паметници от бронзовата епоха в Бредински район; намира се на десния бряг на река Синтаща /ляв приток на река Тобол/; тези паметници са разположени на Урало-Тоболското междуречие, на бреговете на притоците на реките Урал и Тобол). Всичките тези паметници са оставени от **хора с високоразвита духовна и материална култура, населяващи уралските степи през XIX-XVI в. пр. н.е.** [11].

Неизяснен остава в науката въпросът: по какви причини хората от Аркаимската долина, дошли от север, я напускат...

Преди 4 хил. години тук възниква, вкоренява се и се развива сложна и своеобразна култура, която може да се разглежда като древен **модел на евразийско степно уседнало поселение.**

Разположени на 50-60 км едно от друго, **укрепените центрове имат радиус между тях 25-30 км – времето на един дневен преход пеша или на кон.**

Времето на Страната на градовете е времето на **пасбищното уседнало скотовъдство** (*Ил. 49, 50*)... Митра – богът на договора – първоначално е бил бог на пастирите, т.е. богът на границите на пасбищата, богът на Слънцето – Митра, бил главен за скотовъдите.

Аркаим е величествена тайна на неотделимостта на културата от природното пространство.

В Аркаим хората са живели заедно със Слънцето, заедно с природните сезони.

Аркаим е резултат от навлизането на Югоизточна Европа през V и в

началото на IV хилядолетие пр. н.е. на **епохата на неолита** (халколит, каменно-медна епоха), която се характеризира с въвеждането в употреба на първите метали – мед и злато, както и по-късно – на **бронзовата епоха** – период, определен на базата на археологически проучвания, характеризиращ се с водещата роля на металните предмети произведени от бронз, свързано с рудния добив и подобрената обработка на медта и оловото и създаването на бронзови сплави. Бронзовата епоха е втората, по-късна фаза на епохата на ранния метал, сменила медната епоха и предшестващата каменна епоха. Като цяло хронологическите рамки на бронзовата епоха се вменят между 3500 г. пр. н.е. до 1100 г. пр. н.е.

В степите на Евразия в епохата на бронза са се развивали производни **форми на стопанството от специфичен степен тип, основите на които са били заложени в неолита**. Именно тогава бил натрупан първият опит на **стопанското усвояване на степите** и се полагат основите на **степното производствено стопанство**, основано на скотовъдство, което е най-приспособеното към степния ландшафт... В степната част на Южен Урал са разкопани археологически комплекси (и принадлежащите им некрополи) от епохата на бронза – укрепените поселения на Синтаща и Аркаим (XX-XVI в. пр. н.е.).

Главната особеност на Аркаим е, че **това гигантско по археологически мерки пространство се оказва спасено от разрушителната стопанска дейност** (металургичната пещ, съвместена с кладенеца /Ил. 48/, битовите пещи /Ил. 51, 52/; ямите за отпадъци, които имало в двора на всяко жилище и т.н.). В Аркаим металургичните печки се съвместявали с кладенеца, което е следа от мита, че богът Агни е роден от тайнствената вода...

Изключително ценна е информацията от реконструирането на некрополите от Страната на градовете. Тези съоръжения на повърхността са обозначени по специален начин чрез кръгово подреждане на камъни (Ил. 53). Разкопките в Страната на градовете показват кръгова форма на някои от вътрешностите на тези некрополи (Ил. 54)... Срещат се и погребения, извършени на няколко равнища на едно и също място (Ил. 55)... Характерни са погребалните кургани (Ил. 56)... Богати находки са и възстановките на каменните жилища в Аркаимската долина, които говорят за трансмисия на култура и вяръвания от север много преди епохата на бронза (Ил. 57, 58)...

Не бит, а битието е въплътено в аркаимския дом – и от каменния, и от бронзовия век. Археолозите тук получават възможност не толкова да извличат предмети от градището, колкото да възстановяват самия **модел на древния живот – на цялата страна**, където хилядолетия преди нас е кипял живот.

Вероятно планината Шаманка на Аркаимската долина е играла важна роля в ритуалната дейност на древното население на Аркаим (Ил. 44). Ориентацията на главния вход на градището (Ил. 22-24) към тази планина демонстрира широко разпространения в Страната на градовете принцип на изграждане на укрепени центрове. Тази планина е била „*световна планина*” – *аналог на свещената планина Меру на Северния полюс (вж: по-горе)*. В подножието ѝ се разполага градът. **Този митологичен – арийски – модел неразривно свързва в едно**

хармонично цяло небесния, божествен свят със земния.

На нивото на археологическите факти се правят предположения за знаковите места, които заемали хората, живеещи в жилищата на цитаделата на Аркаим или зад нейните предели, в границите на втория жилищен пръстен и даже в отделните сектори – северен и южен, западен и източен. Очевидно е, че статусът на човека в аркаимското общество археологически е запечатан в тази **дистанция, която му е определена по отношение на центъра в реалното физическо и социално пространство** [11].

Всеки род, семейство в Аркаим имал минимум жилища в две селища. През лятото те живеели в едното, но през зимата било необходимо да отсядат в другото, укрепеното селище (*срв.*: описанията в *Ригведа* и *Авеста*).

Много от селищата се строят на острови – т.е. **островната култура е култура на ариите** (*вж.*: *по-горе*), затова те изривали и ров около градището си (когато имало много вода, градовете се възвишавали над нея) (*Ил.* 59)...

...Отблясъците на този съвършен свят достигат по особен начин и до наши дни – например, в украсата на вратите на по-старите домове в региона (*Ил.* 60), в традиционните шевици (*Ил.* 61) и бродерии (*Ил.* 62) от степните райони на Урал...

...Известните в митологията събития, които стават с участието на боговете – творците на вселената, се случват около световната планина. В *Авеста* – това е планината Хара Березайти, а главни са слънчевите божества Ахура-Мазда и Митра. На тях са посветени такива глави от *Авеста*, като „*Ормазд-яит*” и „*Михр-яит*”. Двете божества се отъждествяват със Слънцето. Ахура-Мазда – като върховен Бог – се асоциира със светлината: той е „сътворен от светлина”. Слънцето и светлината се описват като зрительно възприемана форма на Ахура-Мазда. В по-късните текстове на *Ясните* Слънцето се нарича Око. Бог Митра също е тясно свързан със Слънцето и пътешества заедно с Него по небосклона.

Погледът към живите памирски езици показва, че могат да се проследят лексически съответствия между памирските и древноиранските езици (авестийски, древноперсийски) и санскрит – езика на древните арии, населяващи в старите времена Арктида. Древноиранското название на Бога Ахура-Мазда имало значение: „Слънце”. Саките от Северозападна Азия, които в Приуралието (където преминавала доказаната миграция на ариите), също се покланяли на Слънцето и Го наричали Ахура-Мазда. Съгласно сведенията, привеждани от Херодот (*Herodotus*; 484-425 пр. н.е.), култът към Ахура-Мазда се извършвал *вън* от храма, т.е. той се отнася към този древен период, когато още нямало храмове, а сакрални места на природата били място на общата молитва. (И до днес – когато храмове има отдавна – Великденската литургия на християните, в частност, както и други обряди в световните религии, започват под открито небе *вън* от храма със запалването на Великденския свещен огън – символа на Възкресението на Иисус Христос.)... Това, несъмнено, е отзвук от култа към светлината, дошъл до нас от дълбините на историята от земите на Арктида, намираща се на самия край на Северния полюс.

Пригодна за живот земя в ледниковия период имало малко и между хората

избухвали кървави сблъсъци до пълно унищожаване на противниковите племена. На Земята започнали войни между хората. Когато хиперборейците преминавали от разрушаващата се Арктида на Евроазиатския континент, то едно от първите места на тяхното слизане била скандинавската издатина. Тя първо била заселена от тях. След това хиперборейците се разотиват по Евроазиатския материк. Пред другите народи те наричали себе си Арусут (*санскр.*: светъл корен /*срв.*: *по-горе!*), което е свързано с техния **култ към светлината**. Постепенно те заселили целия бряг на Северния Ледовит океан, разбира се – в местата, пригодни за живеене, а също долините на големите азиатски реки Об, Енисей, Лена и др.

Съгласно мита, **последните хиперборейци напуснали Арктида, водени от своя предводител Богумир. По разклоненията на Уралския хребет те идват в местността Аркаим и основат там градище с едноименното название.**

В древните митове се разказва за това, че праотецът на русите Богумир имал 7 дъщери (от тях тръгнали дъщерните хиперборейски народи). Тях взели за жени синовете на Ор, дошли на Земята с баща си от съзвездието Голямата Мечка. В резултат на браковете се родили 7 сина (синовните народи): Арий (Ary), Рус (Rus), Гот (Goth), Келт (Celt), Скиф (Scythe), Даг (Dag), Сум (Sum). По такъв начин от хиперборейците била възстановена вътрешната мощ, изгубена с природното разрушение на Арктида.

...Повече от сто години историците и езиковедите търсят родината на създателите на ярък и самобитен пласт на индоевропейската култура. Индоиранците винаги са били „живият мост“ между културите на Запада и Изтока, техният гений свързва много съвременни народи на Азия и Европа. Някога немногочислени индоирански племена са живеели заедно на неголяма територия и наричали себе си „арии“. Оттук тръгва и широко известният термин „арийски народи“. Ариите били създатели на знаменитата религия на огнепоклонниците и оставили след себе си изключителни паметници на писмеността – *Ригведа* и *Авеста*. Една от увлекателните хипотези помества родината на древните индоарийци на изток от Волга в средната зона на степна Евразия.

Географията на най-дълбинните пластове на *Ригведа* и *Авеста* е съвместима с историческата география на Южен Урал от III-II хил. пр. н.е. Истинска сензация е откриването в края на XX в. в степта на Южен Урал на Страната на градовете...

Монументалната архитектура и необичайно точно обмислената планиграфия на укрепените центрове позволяват тази страна да бъде определена като **страна на протоградовете и квазиградовете** [8]. Пет-шест столетия по-древна от Омировата Троя, тази страна е съвременник на първата династия на Вавилон, на фараоните на Средното царство на Египет и крито-микенската култура на Средиземноморието. Времето на съществуването ѝ съответства на последните векове на знаменитата цивилизация на древна Индия – Махенджодаро и Харапи.

...Не е изключено Страната на градовете да е издигната на първоосновите на още по-ранните преселения на ариите по Урал назад в хилядолетията и да е

една от немногото първични цивилизации на Стария Свят.

В Аркаим по удивителен начин се преживява **космическия статус на човека и творенията му**.

В Аркаим пулсира един вечен призив на хората на нашата планета – **да се живее в съгласие и в хармония със законите на природата**.

Откритието на Аркаим в наши дни (края на ХХ в.) може би е закономерно: именно ние, съвременниците на ХХІ в. – като геокосмически същности – имаме мисията да преосмислим отношението си към света като **единство на висока духовна и материална култура** – алтернатива, без която сме обречени като популация на унищожение и гибел.

Аркаим е открита вечна (и постмодерна!) карта на мисията на човечеството към ноосферното му самосъзнание на настоящето и бъдещето, която отговаря на въпроса: **как хармонично да се съотнесат и проявяват една чрез друга духовната и материалната култура**.

IV. Лингвистичен разрез

„Он черпал народный язык золотым ковшом.”

(„Той е събирал перлите на народния език с пълни шепи.”)

[А. Н. Толстой за езика на А. С. Пушкин]

IV. 1. Беседи за праезика на славяните отпреди 35 хил. г., проведени в Южен Урал по време на експедициите

На 9-12 август имахме няколкочасови беседи в Челябинск и Аркаим с лингвистите – краеведи (баща и син) Леонид Петрович Писанов (род. 16.09.1934) и Владислав Леонидович Писанов (13.01.1961). С тях се познаваме отдавна и сме в активна преписка във връзка с уникалната им концепция за езика от епохата на дописмените комуникации, разпространен от един център: *срв.*: **Куманова, А. и др.** Етимология и код на речта (Цикъл от книги за езиковия геном. Предсричкова и предконсонантна история на звуковете: Звукове – артикулация – комбинаторика) / **А. Куманова, Н. Василев.** [: Рец. на кн.: 1. **Писанов**, Леонид Петрович и др. Великая тайна первородного слова : Новая этимология русской речи : [Кн. 1] / Л. П. Писанов, Владислав Леонидович Писанов. – Челябинск : Пресс-Мастер, 2004. – 167 с.; 2. **Писанов**, Леонид Петрович и др. Тайный код русской речи : [Кн. 2] : Т. 1. Трактат о первобытном языке славян : Раскрыт великий секрет первородного слова. Найден лексический слой начала цивилизации / Л. П. Писанов, Владислав Леонидович Писанов. – Челябинск : ООО Труд-Регион, 2008. – 288 с.; 3. **Писанов**, Леонид Петрович и др. Тайный код русской речи : [Кн. 2] : Т. 2. Этимологический словарь : Анти-Фасмер / Л. П. Писанов, Владислав Леонидович Писанов. – Челябинск : ООО Труд-Регион, 2009. – 445 с. – Загл. титулна с.: Тайный код русской, славянской речи.] *Епиграф*: „най-първи са били звуковете, които са се появили осмислено <...> Ние говорим не с езика, а с устните. // Науч. тр. на Унив. по библиотекознание и информ. технол. (София), 2012, Т. 9, с. 455-465. – *Рез на рус. и англ. ез.*

Л. П. Писанов и В. Л. Писанов са наши домакини в настоящата експедиция.

Ето накратко смисълът на възгледа на Л. П. Писанов и В. Л. Писанов за доисторическия славянски език (доуточнено в епистолярни беседи от 14.08.2015 г. до 31.08.2015 г.):

IV. 1. 1. Етимология чрез протолингвистичен метод

„Според протолингвистична (археолингвистична) етимология в първоначалната славянска азбука е имало само 12 звуци (фонемни). Пет гласни: А, О, Е, И, У и седем съгласни: В, К, Л, Н, П, С, Т. След това, с развитието на езика, са се образували други звуци, които в едни думи са заменили първичните, а в други – не. Например, ПЛОТ („плот“ първоначално означавал свойство ПЛЪТНОСТ – ПЛОТО-НОСТЕ – плът носи) при озвучаване станало БРОД, но и двете думи са запазили близост в семантиката си: начин за преодоляване на реката.

Този процес на замяна ние условно наричаме озвучаване на глухи (тихи) съгласни. Броят на първите смислообразуващи звуци ние определихме по емпиричен път, като изчислихме броя на звуците, създаващи ЛОГИЧЕСКИ ФАКТ, във формантите с глухите (тихите) съгласни.

От тези звуци се получи следната система от паралелни съзвучия: ЛО ЛЕ ЛУ; НО НЕ НУ; ПО ПЕ ПУ; СО СЕ СУ; КО КЕ КУ; ВО ВЕ ВУ; ТО ТЕ ТУ.

Тези звукови конструкции са станали унифицирана речева система. За ключ към разгадаването на тайните на древната реч е послужил ТИПОЛОГИЧЕСКИЯТ метод.

IV. 1. 2. Особеностите на древното словообразуване (Няма думи)

В продължение на хиляди години хората не са познавали думите, а са си служели с еднозвучни или двузвучни кодове. Думите са се оформили през по-късните епохи и поради това няма смисъл да се използва съвременната граматика за изучаването на доисторическия език. И значенията на древните понятия са били свои, до нас са достигнали само отзвуци от някогашната семантика. И само по тях ние можем да конструираме сегашното съдържание на думите. В първезика е имало само понятия.

ГЛАВНОТО – ТОВА Е ФУНКЦИЯ, ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ на предметите и явленията. Това точно съответства на досещането на Сократ (Socrates, 470-399 г. пр. н.е.), че първите думи „са ги създавали не по форма, не по цвят, а по същество“. Ако ние имаме нужда от принтер, то ние питаме не по форма, не по цвят, а по предназначението: онова, с което „пише“ компютъра. Именно този принцип е формирал първезика.

ПОНЯТИЕТО – ТОВА НЕ Е ДУМА. Всяко едно съчетание от звуци в древния език не означава предмета как такъв, това е само понятие, което притежава свойството да създава цяло семейство от семантически еднополюсни

други понятия. Понятието дава сякаш семантичен контур, смислова посока на речта. Бихме могли да го наречем условно първобитна фраза, състояща се от кодове.

IV. 1. 3. СПЕЦИАЛНО ПРАВИЛО на древната реч

Всички лексикални форманти започват само със съгласна. Ако я няма, значи тя е изгубена, станала е формална, незадължителна. Ако думата започва с гласна, то при реконструкцията съгласен звук трябва да се намери по смисъл и да се постави. Същото правило се отнася и за съгласни и гласни вътре в думата, изгубеният звук трябва да се подбере по смисъл и да се постави в понятието. Ако знакът не дава логически факт, да се подбере друг, трети... И ако в този комплект проличава смисъл, то това е вече понятие.

РЕДУВАНЕ. От всички замени най-разпространено е редуването на звуците Т и С. Без тази замяна е лесно да стигнем до задънена улица. Това трябва да се отчита, ако понятието е неразбираемо. Най-честото редуване е замяната на Т със С и на С с Ш или на С със З, а на З с Ж.

НЕ САМО РУСКИЯТ език се използва за реконструкция. Често се налага да проверяваме лексемата чрез други славянски езици. Понякога това води до съвсем ново звучене и възстановява лексикален артефакт или потвърждава първоначално намерения.

ДОИСТОРИЧЕСКИЯТ славянски език е имал обща лексика, общ развой, а руският е взет за анализ, като един от равни, преди разделянето на диалекти и други езици. Ние разглеждаме като система доисторическите корени на **ЕДИН език – славянски**. Тук няма никакви хегемонични предпоставки. Аналитиката е показала, че най-древен език в изследваната сфера е българският, в който са се запазили по-древните понятия.

IV. 1. 4. ТАБЛИЦА НА ТИПИЧНАТА ЗАМЯНА НА ЗВУЦИ

Тук ние искаме да покажем нагледно, че първите 12 звука са били заменени с други. Вместо А поставяме отпред КО, в средата или в края – О. Вместо Б поставяме П, по-рядко К, Ъ – Е, Ъ – О. вместо Г поставяме К, вместо Д поставяме Т, вместо Ж поставяме П, или К, или С, вместо З поставяме С или Т, вместо И поставяме Е, вместо М поставяме Н или П, или К, понякога В, вместо Р поставяме Л, вместо Ф поставяме В, вместо Х поставяме К, вместо Ц поставяме К или Т или С, вместо Ч поставяме К или Т, вместо Ш поставяме С, вместо Щ поставяме СТ или СТО или СТЕ, вместо Ю поставяме У, вместо Ъ поставяме О или Е, понякога У, вместо Я поставяме О или ЛО, вместо Й поставяме ЛО. Както виждаме, комплектът на замените не е голям, но той е довел до огромни преобразувания в речта на най-древния човек.

Най-важното, което прави българския и руския езици родствени, е общият базов слой лексика. ПЛОТ, МОСТ, СВЕТ, ОКО, УХО, НАУКА, ЗВУК, ГЛУХ,

БЕДРО, РЪКА – рука, РЪКАВ – рукав, където ВО – входить, ГЪРЛО – горло, ГЛАВА – глава, КРЪВ – кръв, БРАДА – борода, ТИЛ – затылок, КОЛЯНО – колено, БЕДА, ПОБЕДА, БЕЗДНА, ДЪНО – дно, ДОБРО, ДОБРОТА, ПЛЕН, ПЛЕМЕ – племя...

ЧЕЛОВЕК *общосл.* – в българския, а също в сърбохърватския са изпаднали Е и Л – ЧОВЕК, *старобълг.* — ЧЛОВЕК. Звукът Л се е запазил в останалите славянски езици. Принципът на съкращаването на звуците в устната реч – обичайно явление. В днешно време: в *рус. устен*: сколько – скоко. В *прасл.* се смята пълногласие – ЧЕЛОВЕКЪ. Ч типично замества К. Тогава ЧЕЛО ще бъде КЕЛО, а това е ЦЕЛО (*вж*: надпис върху брезова кора, А. А. Зализняк /1935- /). Значит ЧЕЛО – это ЦЕЛО. Оттук е днешното ТЕЛО, *бълг.* ТЯЛО. В *общосл.* език ТЕЛО е станало омоним на понятието ТЕЛО – парцел селскостопанска земя, а също още преди озвучаването е придобило значение „дело”. След озвучаването – ДЕЛО.

ТЕЛО и ДЕЛО имат общ произход. Интересно е, че архаичната в руския език дума ОРАТАЙ се е запазила до наши дни в българския език: ОРАЧ, окончанието Ч съответства на думите „силач”, „толмач” в руския. ОРАТЬ – означавало пахатъ (*бълг.* да ореш), от първичното понятие КОЛОТЕ – да разрохваш земята, където Л е заменено от Р, А – от звука О.

КЪЩА *бълг.* – изба, КО-СТО – към стоене (на едно място), катун (*рус.* стойбище). Но Щ е заменило СТЕ, което е означавало постоянно-продължително, *срв.* СТЕПЬ – СТЕ-ПЕ, където СТЕ е постоянна дължина, а ПЕ – було, покритие. Тогава би трябвало да бъде КО-СТЕ. Но окончанието е А. Остава да предположим: според нашата система в края трябва да има ЛЮ – направено от човека: весло, прясло, ветрило, коромысло... Реставрираната дума би трябвало да звучи така: КО-СТЕ-ЛЮ. Както виждаме, има съвпадение с думата КОСТЕЛ, която се среща още в летописа от 1438 г. (М. Фасмер /Максимилиан Романович Фасмер, Max Vasmer, 1886-1962/). (КОШ – катун на номади). Но Ё е замяна на О. Значи КОСТЕЛ – КОСТОЛО има по-различно значение – към постоянно стоене.

Възниква още една дума от същия произход ГОСТЕЛ – КО-СТЕ-ЛЮ – замък, крепост. Днес е ХОСТЕЛ – хотел, място за отсядане. По своята семантика и първична фонетика всички тези думи са от един корен. Думата КЪЩА – КО-СТЕ-ЛЮ – към място за стоене от постоянно-продължително свойство, създадено от човека. Този архаизъм потвърждава нашия път към древната дума.

ГРАДУШКА *бълг.* – КОЛОТУСОКО – колотушка. КОЛОТО – колотить (*бълг.* бия, налагам), СОКО – особен или необичаен вид движение. Българските думи ПЛАНИНА и ГОРА по своята фонетична архитектура рязко се различават от общославянските ГОРА и ЛЕС, макар че тези думи са от базовия слой на лексиката. Да започнем отдалече.

В устната реч съчетанията от фонеме не винаги са се формирали по обща система на древнославянския формат. Отделни фонеме в отделни региони, населявани от славянските племена, са образували своеобразие. Това е и обща тенденция, и локална. Руските езиковеди безуспешно се опитват да разгадаят

фразеологизма „Отчего загорелся сыр-бор?“ – причина за скарване. В един от броевете на сборника „*Этимология*“ (Москва, Институт русского языка РАН, 1963-2012) е публикувано цяло изследване на този израз, но нищо убедително не е намерено. Главната дума е БОР, значение на която е „иглолистна гора“. Фонемата Б е звучна, следователно тя е по-късна, което означава, че тя е заменила друга. Каква? Ако разсъждаваме логически, то това е фонемата К. Иглолистна гора, значи КОЛО – колючий (*бълг.* бодлив). Фонемата Р е заменила Л. Такава замяна не е единична. БОРЪБА – КОЛЕ-ПА, където КОЛЕ – колоть (*бълг.* бода), ПА – нападение, болеть (*бълг.* боледувам) – КОЛЕТЕ *срв.* околеть (*бълг.* да пукна). Ако в думата ПЛАНИНА поставим фонемите от азбуката на древната лексика, П заместим с К, възстановим О, то ще се получи КОЛО-НЕ-НО, където КОЛО – колючее (*бълг.* бодливо), гора, НЕ – не (отрицание), НО – тук, възможно, е изгубено СО – НОСО – носи. ГОРАТА НЕ НОСИ или остроно не носи, значи, – висока равнина, плато. Ако разшифроваме ПОЛО-НЕ-НО(СО), то ще се получи: ПРАЗНОТО НЕ НОСИ.

ГОРА *бълг.* – ЛЕС *общосл.* Тук имаме типична замяна на Г с К. КОЛО, същото, както и руската дума БОР – КОЛО – колючий (*бълг.* бодлив). Възможно е в онези времена гората в онази местност е била само иглолистна. В уралския фолклор има поверие, че брезовата гора се е появила заедно със славяните.

БЕНТ *бълг.* (плотина *рус.*) – ПЕ-НОТО, Б ще заместим с П, където ПЕ – бариера, преграда, във форманта НОТО ще заместим Т със С, НОСО – носи: преградата носи. Имам логичен факт.

ПЛИТКА *бълг.* (коса *рус.*) – ПО-ЛЕ-ТО-КО, ПО – напълно, ЛЕ – удължение, ТО – в далечината, КО – отнася се за някого. На руски – плетёнка (заплетать косы, плести (*бълг.* да заплиташ плитка, да плетеш).

По-подробно – в книгите „*Тайный код русской, славянской речи*“ (*вж: погоре*)”...

...Помолихме двамата езиковеди да разкрият възгледа си за северната лексика.

Ето техният отговор:

IV. 1. 5. Чудесата на Арктическата лексика

„Сред широките простори на Северния Ледовит океан се е запазил слой от лексика, която днес ни се струва странна, немотивирана и привнесена кой знае откъде и неизвестно от кого. МАТОЧКИН ШАР, КАНИН НОС, КОСТИН НОС, Обската ГУБА. ВАЙГАЧ, КАРСКО море ...

И все пак топонимите изискват по-нататъшен лингвистичен анализ, който трябва да разкрие много от тайните на изучаването и заселването на Севера. На всички карти на Ледовития океан ясно се вижда надписът до пролива на острова Нова Земя – странното име **Маточкин Шар**. Като прилагаме протолингвистичен метод, ние постепенно откриваме първозвучие и семантична същност на това

име. В архангелския диалект до наши дни съществува собствено име на острова, дадено от древните жители на руския север. Тази дума е МАТКА. Но тази дума се съотнася с понятието МАТЬ, МАТЕРЬ (*българ.* майка). То, обаче, се съотнася и с думата МАТЕРИК (*българ.* континент), която означава основна част от сушата, за разлика от световния океан. А Нова Земя е остров, а не континент. Тогава се налага да се задълбочим в първичния слой на лексиката. МАТЕРЬ и МАТЕРИК – случайно ли е това съзвучие? Тук има и определена семантична прилика.

Да оставим за известно време този въпрос и да преминем към друго тайнствено понятие КАНИН НОС. Защо **НОС**? Може би, поради сходството с носа? Но всички подобни издатини в морската акватория на руски се наричат МЫС. Когато е изследвал етимологията на думата МЫС, М. Фасмер се е опитвал да намери подобни на нея в други езици, но не е открил нищо убедително и е отбелязал: „не е ясно”. Същевременно, във всички други славянски езици с каквато и да е конфигурация „мыс” се нарича НОС. Така че Канин Нос не е изключение. Следователно, изключението е МЫС. Тук се изисква замяна на М с Н. Такива замени не са рядкост: МОСТ и НАСТ, МИГ – НИК (НУТЬ). Замяна на О с А е типична, както и на О с Ъ (ров – рыть, воег – выть). Напълно логично е, че НОС е първичната дума, от понятието НОСИТЬ (*българ.* нося). (Има руска поговорка: „Как земля носит таких!” ≈ *българ.* „Откъде се взимат такива /изроди!/”).

Думата **ЗЕМЛЯ** е по-късна. А първичното понятие за земната повърхност се е въплъщавало в понятието НОСО – нося, онова, което носи, за разлика от несигурната вода. Така че в топонимичния израз КАНИН НОС, думата НОС е първичната. Но какво е КАНИН?

В тази дума също ще заместим фонемата А с О: КОНЕ, а това е в пряк смисъл на думата „конец (*българ.* край), оконечность (*българ.* покрайнина)”. Суфиксът (наставката) ИН се е появил по-късно. В днешния израз се получава КОНЕЧНЫЙ МЫС (*българ.* краен нос), което отговаря на факта: това е най-крайната издатина на континента, а името му – НОС е безусловен лингво-архетип.

За потвърждение ни служат и други мисове-носове в същата акватория, така например КОСТИН НОС е получил името си не от фамилията на човека, а от понятието КОСТЕ – подводни рифове, тоест твърди препятствия. Древните хора, живели край северните морета, са давали названия според съществени признаци за ориентиране в местността.

Да се върнем към думата **МАТЕРИК** – суша сред морето, океана. Диалектната дума МАТКА – остров е омоним на много думи: МАТКА – разговорното „мать”, корем, в който се развива бебето; главната греда в къщата, на която се крепи целият таван ... Както виждаме, понятието „мать”, „матка” произхожда от понятието нося, за жените казват „на сносях (*българ.* бременна, трудна)”, „выносила (*българ.* износила е дете)”, кравата е „принесла (*българ.* роди) теле”.... Ако в думата НОС заместихме Н с М, Ъ с О, то в думата МАТКА ще заместим М с Н, А с О, а Т със С (типична замяна „тень – сень” (*българ.* сянка)), то ще се появи също думата НОСКА, а ако отчетем сричковия произход – НОСО-КО, онова, което носи. МАТЕРИК – НОСЕ-ЛЕКО, където ЛЕКО онова, което се лее,

водно обкръжение (замяна на Р със Л).

Това са най-древните понятия, когато в азбуката на славяните не е имало нито М, нито А, нито Р, както и ред други звуци, които са се появили в процеса на развитието на езика. Твърдата земя носи човека. Водната стихия не притежава подобно качество. Това е едно от съвършено определените различия между земните реалии, основа на жизнената представа на човека за свойствата на непознатите стихии.

По този начин, МАТОЧКИН – идва от понятието МАТКА – носеща твърда повърхност. А как е попаднал ШАР (*бълг.* кълбо) в полярните ширини? Той по никакъв начин не се вписва в логическата основа нито според фонетиката, нито според семантиката. Поради липса на други обяснения много етимолози са започнали да смятат, че ШАР това е пролив. Но тази буква също е късна в азбуката, заменила звука С (типична замяна СТИЛНО /тихо море/ в „Словото за похода на Игор”, ШТИЛЬ – *свър.*, СТЫК – ШТЫК /*бълг.* съединение, щик/)... Тогава ШАР – САР – СОР.

Думата СОР в доисторическия език е имала многозначен смисъл. ПОЗОР – ПОСОР – пълен сор (*бълг.* боклук) (*срв.* помёт), ССОРА – с сором (*бълг.* с боклук). Ние и днес казваме „сорная трава” (*бълг.* плевели). До входа в пролива има голямо струпване на скали, камъни, което е създавало пречки на мореплавателите. Входът в пролива е бил отбелязан, обозначен с този признак – СОР. По-късно думата СОР се е превърнала в ШАР. Така се е появил Маточкин Шар. Вероятно, по същите признаци е бил наречен и Югорский Шар. Така че в топонимите ние намираме генетичните признаци на някогашния език: нещо се е променило, но друго се е запазило от древни времена.

ВАЙГАЧ. По метода на протолингвистиката звукът Й замества ЛО, ВОЛОКОТО, където ВОЛО – волочь (*бълг.* влача), КОТО – ходя. Да се придвижва чрез влачене. С определена вероятност такъв смисъл на името е допустим, ако имаме предвид ландшафта на острова, както е казано в речника на В. Дал: бряг от наноси, отложения, образувана от морските наноси плитчина. Но думата ВАЙГА в архангелския диалект означава: проход за кораби, русло, порта. Макар че тези пояснения у В. Дал са под въпрос. Обаче понятието ВОЛО може да се тълкува като първичното ВОЛЯ (*срв.* „влъхви”, „вълшебно”). Първите изследователи на острова са открили тук светилища, множество идоли. Всичко това е дало повод да се тълкува острова като най-древната цивилизация, споменават се дори **Голямото Пристанище на Ариите, реликтът от Хиперборея**. Така островът се превръща в територия на легендите.

ОБСКАТА ГУБА. В интернетата някой е задал въпрос: „Откъде пък предците ни са измислили това име „Обската губа”, толкова ли не са могли да намерят друга дума!?”. И наистина: да, Об се влива в Карско море, тя си има устие, и изведнъж ГУБА (*бълг.* устна). Какво общо имат с това устните!

Но тази нелепост е породена не от предците ни, а от нашето непознаване на древния език. Според етимологията на протолингвистиката първоначалните глухи съгласни по време на еволюцията на езика са се озвучавали.

Какво представлява думата „губы“ (*бълг.* устни)? Първоначално е имало названието КУПО, където КУ е означавало стеснение, ПО – напълно или плътно. Звукът Г е заместил К, звукът Б е заместил П. Това понятие се е появило в зората на формирането на езика, когато основното свойство на устните – да затварят устата, е определило названието – КУПЫ. В онази епоха човекът е намирал в природата аналози на качествата на собствения организъм, защото той не би могъл да измисля „напосоки“ названията на предмети и явления. След време КУПО е станало понятие: запечатвам. Оттук ГУБИТЬ (*бълг.* убивам, умъртвявам) – КУПИТЬ, тоест да затвора устата, за да не диша човекът. Устните са живели заедно, КУПО. След време значението на думата е станало по-широко. Оттук идва и КУПИТЬ (*бълг.* да купя) – да отгранича стоката от предишния ѝ собственик (да присъединя). Не са се променили съгласните и в думите „окупация“, „купировать“ (*бълг.* орязвам, скъсявам), „купе“.

Реката се влива в море, образува се залив, който се е наричал КУПО – мястото, където „купируется“ (*бълг.* стеснява се) реката. Тук тя образува залив, и не е случайно, че точно в устието на реките заливите се наричат ГУБА. Има и други: Тазовска Губа, Онежка Губа, Двинска Губа, Мезенска Губа.... В делтата на река Лена има остров, залив и пролив под общото название залив КУБА. Топографите не смятат, че названието произхожда от прочутия южен остров КУБА, а го отнасят към подобната по звуковия облик ненецка дума „лебед“. Но тук проличава явно подобие на други устия на реки с името ГУБА, според първоначалното звучене – КУПО, само че тук е станало озвучаването само на П в Б.

Това са все устия на реки, които се вливат в северни морета и образуват заливи. Те винаги са интересували жителите на руското северно крайбрежие, тъй като по реките и чрез тях те са попадали в морската акватория. Между другото, думата УСТЪЕ (*бълг.* устие) също се асоциира с думата УСТА – устни, уста (*бълг.*).

Северната лексика щедро ни разказва за миналото на езика и проучването и заселването на Севера. За понятието КУПЫ – ГУБЫ – ограничаване на някакво пространство – свидетелстват и други стигнали до нас названия. В стара Русия, през XVI в. е имало териториални, административни окръзи, които също са се наричали ГУБЫ. Оттук идват и ГУБЕРНИИТЕ.

В някои области на Русия бившите териториални окръзи и до днес се наричат Губа, Губаха. Досега мястото за арестуване на провинилите се войници в руската армия се нарича – ГУБА.

КУПА *бълг.* – купчина, съвкупност от нещо. В Унгария и Словакия ГУБА се нарича горна мъжка дълга дреха, в която човек може да се „затвори“, с която той може да се завие. Всичко това не са случайни съвпадения, а е явна закономерност. Така дълбоката древност живее в нас.

КАРСКО море. Топографите са склонни да смятат, че името на това море идва от реката КАРА, която се влива в него. Но това е пресилено. Нереално. Откъде идва самото име на реката? Според методиката на протолингвистиката

звукът Р заменя Л, А се сменя с О. КАРА – КОЛО – студ, бодлив. КОЛО-СОКО – движещ се студ. Възможно е Баренцево и Карско морета да са били единни в представите на древните жители на руското северно крайбрежие и се наричали СТУДЕНО море. Карското море се смята за най-студеното в акваторията на океана (вж: *Голяма съветска енциклопедия*). А реката Кара почти през цялата година е покрита с лед.

ТАЙМИР. Названието идва, вероятно, от местните народности. Има обаче и древно славянско тълкуване: ТОЛО-НОЛО – пътят на тъмнината. Или ТОЛО-НЕ-ЛО – път без хора.

Това изследване дава известна представа за топонимиката на северния край въз основа на протолингвистичната етимология, но изисква по-нататъшно придвижване по този топонимоллингвистичен път.”

...Специално се заинтересувахме от етимологията на думите „слънце” и „огън”...

Ето отговорът на Л. П. Писанов и В. Л. Писанов:

IV. 1. 6. СОЛНЦЕ (рус.) – СЛЪНЦЕ (бълг.)

„В руския език много от предметите имат двойно име. Така например СОЛНЦЕ (бълг. слънце) има второ название – гальовно-умалителното СОЛНЬШКО (бълг. слънчице). Откъде идва това? Случайностите в езика са рядкост. И това явление е мотивирано. Работата е там, че до нас са стигнали названия в съкратения им вид, тъй като устната реч винаги се стреми към краткост, към лаконичност, но някои думи са останали от миналото в два варианта. Етимолозите обаче не обясняват начина, по който са се образували тези думи, а само се позовават на други езици и търсят в тях подобия, например М. Фасмер.

А небесното светило е било първият обект, привлякъл вниманието на човека, който вече е започвал да говори на своя първоначален език. Преди всичко той е разбрал, че у самия него има собствена топлина – тази на неговия организъм. Човекът вече е обозначил названието ЛО – топло. За топлината все още не е било измислено название. Ние смятаме, че това е било СО-ЛО – онова, което е с човека. Едва ли той е поставил случайно в названията на почти всички части на човешкото тяло дифтонга ЛО: гоЛОВА (бълг. глава), воЛОсы (бълг. коса), ЛОБ (бълг. челО), горЛО (бълг. гърЛО), теЛО (бълг. тяЛО), ЛОно – грудъ (бълг. ЛОно), ЛОкотъ (бълг. лакът), ЛОдыжка (бълг. глезен)... и т.н.

Своето понятие за топлина той е преместил върху небесното тяло „онова, което е с човека”.

По този начин, в думата СОЛНЬШКО – СОЛО-НОСО-КО, където Ъ е типична замяна на О, Ш е типична замяна на С, първото съчетание на звуците СО-ЛО е означавало С ТОПЛИНА, СЪС СВЕТЛИНА.

Това свидетелства за факта, че човекът е смятал слънцето за живо същество.

Вторият генотип НОСО е означавал постоянно носещо. КО – към всичко, така, както и ОКО – насочено към всичко (първоначално ВО-КО-ЛО). По този начин, първото пълно образуване е изразявало свойството на слънцето, което е типично за доисторическия език – да изразява особености на явленията. Думата СОЛНЦЕ е съкратена: СОЛО-НОСЕ – носещо топлина. Както и българското СЛЪНЦЕ. Забелязано е, че често употребяваните думи по-често се съкращават, преобразуват се. Нашето разбиране се основава не върху фантазията, а ВЪРХУ ФАКТИТЕ НА САМИЯ ЕЗИК.”

IV. 1. 7. ОГОНЬ (рус.) – ОГЪН (бълг.)

Напълно вероятно е, че първият вик, който е означавал огън, е бил условният звук О! Този звук и до днес съдържа емоционален заряд. Има още едно понятие за огън: КОЛО, което произхожда от неговото болезнено въздействие върху човека – „колется” (бълг. боде). Когато силният огън се прехвърля от един обект на друг (в гората, на селото...), сякаш пада или напада, същият го наричат ПАЛ – ПАЛО, тук ПА означава „падам, нападам”, а ЛО е антропоморфизъм.

Има още думи, които се отнасят към огъня – ПЛАМЯ, ПОЛЫХАТЬ, ПАЛИТЬ. Не е изключено, че първоначално всички тези понятия са имали едно – ПОЛОНО(СО), тоест ПОЛО – носи празнота, опустошава. ПОЛЫХАТЬ – ПОЛО-КОТЕ – празнота ходи (върви). (ПОЛО – празнота, срв. устна кухня).

Но окончателното образуване на думата е станало, когато се е появило понятието КОНЕ, КОНЕСО – конец (бълг. край). Първото звучене на думата ОГОНЬ е било ПО-КОНЕ или ПО-КОНО, където ПО е напълно, а КОНО е край (срв. ПО-ЖАР, ПО-ТОП, ПО-КОН *чеш.* – край). Това означавало, че огънят унищожаваше всичко напълно (срв. думата „покончено” /бълг. свършено/). Главното и най-опасното свойство на огъня е залегнало в семантичката основа на думата. След това звукът П е бил изгубен. Останало е ОГОНЕ – огън или ОГЪНЬ – ОГЪНО – огън.

В речника на Владимир Иванович Дал (1801-1872) „Толковый словарь живого великорусского языка” (Москва, 1994 – в 4 т.) има загадка, характеризираща взаимодействието на човека с огъня: „Я не сам по себе, а сильнее всего и страшнее всего, и все любят меня, и все губят меня?” („Аз не съм ви подвластен, а съм по-силен и по-страшен от всичко, всички ме обичат, и всички ме затриват?”).

Между другото, ще разкажем за един доисторически обред, свързан с думата АЛТАРЬ. В славянските езици има малко думи, започващи с буквата А. В *Остромирово евангелие* тази дума се пише АЛЪТАРЬ и ОЛЪТАРЬ (М. Фасмер). Ако сложим отпред К, то ще се получи КОЛО – огън, втората част е ТОЛЕ – път. Получи се КОЛО-ТОЛЕ – ПЪТ КЪМ ОГЪНЯ. И днес в олтаря на всяка църква гори свещ. Някога олтарът е бил място за поклонение и се е смятал за жертвеник. Какво или кого са принасяли в жертва е тайна от миналото. Но самата дума все

пак ни навежда на мисълта, че изворите на вярванията, поклонничествата се намират в практическата сфера. Струва ни се, че в пещерните времена огънят в огнището се поддържал непрекъснато и е било задължително винаги и за всички членове на племето да донесат горивото за огъня. Но нашите далечни предци са смятали всички природни явления за одушевени: слънцето е яриЛО, вятърът е ВЕТЕ-ЛО, бурята е ПУ-ЛО, огънят-пламък е ПАЛО... Още повече огънят, когато иска, унищожаваша. И който топли. Такъв е бил съюзът между човека и огъня. Но човек винаги е знаел, че огънят може и да унищожи всичко. Човекът е обичал и убивал огъня. Това сложно взаимодействие не е станало по-просто и днес.”

... Помолихме нашите домакини да уточнят направеното от тях етимологично тълкуване на думата „нестинар” (срв.: [65, с. СХІХ-СХХ; 66, с. 152-153; 150, с. 138-139] – епистолярни беседи от 14.04.2011 г. и 17.04.2011 г.), празника ЯНКО КУПАЛА...

ІV. 1. 8. НЕСТИНАР (бълг.) – ЯНКО КУПАЛА (общослав.)

„И тук ни е много близък вашият език – българският. Така българският потвърждава нашата хипотеза, че думата „СЕРДЦЕ” е имала втора гласна Ъ – сърце, а това е СОЛО-ТЕКО. Нашата възстановка разкрива: „течаша топлина”. Понятията „тепло” и „тека” са съставили думата „сърце”. Това съвпада и с понятието СОЛНЦЕ – СОЛО-НЕСЕ – „носещо топлина”. Затова ние сме склонни да смятаме, че НЕСТИНАР – НЕСО-ТЕНО-ЛО – „носец светлина на човека”, а значи – **слънцето**. Ето какъв кръговрат се получава.

Многобройните древни примери ни убедиха, че сегашните изследователи разглеждат вярванията на древните хора от съвременни позиции, като им приписват съвременното разбиране. Древните, обаче, са разбирали и чувствали всичко другояче, в постъпките си те са се ръководели не от умозрителни абстракции, а от прагматизъм. Например, думата ИДОЛ се разшифрова ПЕ-ТОЛО „препятствие-път”. Ние си представяме някакъв камък или дирек, поставен специално, за да ни съобщят за препятствие отпред: отвесен бряг, вир и т.п. Това са били предупредителни знаци без каквато и да било религиозност. Но с времето, за следващите поколения, те са придобили някаква тайна сила – да предупреждават човека. Обърнете внимание върху главата за Перун в нашия трактат. Това не е Зевс – повелителят на мълнии. Славянските богове са по-стари и „по-практични” от старогръцките.

Известен е празникът ЯНКО КУПАЛА, донякъде приличащ на нестинарското поклонение на огъня.

Съществува древен езически обичай в деня на Янко Купала – по-нататък, в руския вариант Иван Купала – да се прескача огъня. И все пак ЯНКО – не е случайно. Според протолингвистиката фонемата Я е заменила някогашното ЛО – човек, НКО – НОКО е нога (бълг. крак). ЛО-НОКО е човешки крак. КУПАЛА – КУ е стеснение, купчина, ПАЛО е пламък, огън. КУ-ПАЛО е купчина огън, жарава. **Има предположение, че първоначално това е бил обичай да се ходи по**

жаравата след огъня, по-късно той е преминал в друг, по-достъпен обичай – да се прескача през огъня.

Да го разгледаме чрез първородната дума ЯНКО – КО-НОКО – „към нозете”. Няма да се впускаме в подробни обяснения, по какъв път стигнахме до този извод, понеже всичко това го има в книгите ни. И не това сега е най-важното. КУПАЛО – КУ-ПАЛО, където КУ – стесняване, доближаване, а ПАЛО – палене, жаравата, пламък. „Към нозете голям огън”. В това е смисълът на прескачането през огъня – през пламъците, в прегръдката на пламъците, преодолявайки пламъка.

По същия начин побеждават огъня и НЕСТИНАРИТЕ.

Както виждаме, и НЕСТИНАРСТВОТО, и ЯНКО КУПАЛА – и двата обряда притежават **патоса на приобщаването към огъня**. И е трудно да не се съгласим с Вас относно това, че „цивилизацията е започнала от усвояването на огъня от човека”.

... Нещо любопитно... В староруския език има думата НЕСТЕРА – племенница, дъщеря на сестрата. Ние разглеждаме тази дума като НЕСО-ТЕЛО, където О е изпаднало, а звукът Л е преминал в Р. „Носеща тяло”, тоест продължение на същото женско тяло, а значи продължение на същия род. Към племенниците мъже тази дума не се отнася. Казваме го защото първоначалното понятие НЕСТИНАР – НЕСО – съвпада. НЕСО – нося (в определена посока) и НОСО – нося (без определена посока) са едни от най-разпространените понятия в древния език, от тях е произлязло множество производни”...

... За добиване на по-картинна представа за концепцията за доисторическия протославянски език помолихме Л. П. Писанов и В. Л. Писанов да разкрият етимологията на думата „злато”. (В уралските приказки на Павел Петрович Бажов (1879-1950) се разказва за вълшебно момиченце – Огнянка-Скачанка, което се ражда от огъня – като знак, че на това място има под земята злато; то танцува в огъня и става все по-голямо и по-голямо)...

IV. 1. 9. ЗЛАТО (бълг.) – ЗОЛОТО (рус.)

Л. П. Писанов: „Искам да отбележа, че езикът на първите хора е бил много беден, както ни се струва, те са боравели не с думи, а с понятия. Мирогледът им постепенно се е разширявал при взаимодействието с вече разбираемите, обичайни за тях реалности. Затова са се появили много омоними за сходните предмети. Така например понятието СОЛО – с човека, е влязло в много думи. Това е означавало ТОПЛИНА.

Според нас, думите ЗОЛА (бълг. пепел) и ЗОЛОТО (бълг. злато) – не са случайно съзвучни. Защото докато въглените в огъня са отделяли топлина, те са давали и отблясъци, които са били отнесени към намерения метал. СОЛО-ТО, където ТО е означавало отдалеченост, не близкото, а далечното СОЛО, а може би и не горещо. Така СОЛО започнало да обозначава съставна част от слънцето, зората – СОЛО, кръг от горещи въглени на огъня... Въглените угасвали, но названието се е запазвало. СОЛО, което по-късно се е отдалечило от омонима и

при озвучаването се е превърнало в ЗОЛА.

Но от понятието СОЛО се е отделило още едно понятие – СОР (*рус.*) и др. Между другото, етимологът М. Фасмер, макар и да не го обяснява, също отнася произхода на думата ЗОЛОТО към думата ЗОЛА.

Към същото родословие ние отнасяме думата ЖЁЛТО (*бълг.* жълто) – ЗОЛОТО – СОЛОТО. Древните хора са започнали да различават цветовете на по-късен етап, затова ние смятаме, че думата ЖЁЛТО е производна от пепел или злато. Трябва да отчитаме още и факта, че понятията, а след това и думите, са се формирали в продължение на дълъг период от време, езикът е бил не фиксиран, устен. В руския език са се появили две думи: ЗОЛА и ПЕПЕЛ’...

В. Л. Писанов: „ВСИЧКО Е ТРЪГНАЛО ОТ „ЛО”. Най-популярният текст в света е: „В начало беше Словото”.

Колко различни трактовки е преживяла тази библейска фраза! И това не е случайно. Изследователите през всички векове са усещали, че в нея е ключът. В нея е шифрован онзи таен код, който ще ни помогне да разберем цялата история на човечеството.

Слово (*бълг.* дума). Со-ЛО-во.

Теорията на археолингвистиката по категоричен начин е установила, че дифтонгът „ло” от самото начало на възникването и формирането на речта е означавал човека, някаква одушевеност. Дори графически пещерните хора са изобразявали човека с помощта на „стоящи” едно върху друго – о л О Л. Глава – ръце – тяло – крака. Но да отидем по-напред – в периода на възникването на писмеността. А засега нашият пещерен човек едвам е започнал да опознава себе си и заобикалящия го свят, започнал е да осмисля тези знания и да ги предава на други.

Бихме могли да предположим, че Л е най-лекият за произнасяне звук от съгласните, който не изисква усилия, произнася се сякаш от само себе си, а при произнасянето на звука О, езикът се отдръпва назад, като дава свобода на въздушния поток.

Значи, О е въздухът, който излиза при издишване. Но издишването винаги е топло. Следователно, ЛО е „тепло” (*бълг.* топлина). ТЕПОЛО означава напълно топло същество. Ако добавим към първото название на човека ТЕ + ЛО, то ще получим ТЕЛО (*бълг.* тяло). Живите същества са винаги топли, затова предикатът ЛО е започнал да влиза във всички думи, свързани с човека.

Ако „преведем” названията на частите на човешкото тяло на 12-звук език, от звучните съгласни на глухи, то ЛО ще се окаже почти във всички названия на частите на тялото с малко варианти ЛУ и ЛЕ: гоЛОва (*бълг.* глава), воЛОсы (*бълг.* коса), ЛОб (*бълг.* чеЛО), горЛО (*бълг.* гърЛО), теЛО (*бълг.* тяЛО), ЛОно – грудь (*бълг.* ЛОно, гръд), ЛОкотъ (*бълг.* лакът), ЛОдыжка (*бълг.* глезен)... и т.н. Този факт свидетелства за това, че древните хора са виждали човека не като единно цяло: всяка една част от тялото е била самостоятелно, живо същество. Под понятието ЛО са започнали да подразбират всичко живо, в това число животните, птиците и т.н. По-късно то е започнало да се одухотворява, като подразбира някакви висши

сили, движещи мирозданието: темнеЛО (*българ. мръкваЛО се е*), светваЛО (*българ. съмваЛО се е*), пеЛО (*българ. пяЛО се е*), звенеЛО (*българ. звъняЛО е*) и др.п.

Етимолозите от миналото не са обръщали внимание на факта, че в руския език много от предметите имат „двойно” име. Или по-точно: наричат се пълно и/или кратко.

Така например СОЛНЦЕ (*българ. слънце*) има умалително-гальовно име – СОЛНЪШКО (*вж: по-горе*). Откъде идва това? Случайности в езика почти няма. Явлението е мотивирано.

Работата е там, че до наши дни са стигнали названията в съкратен вид, тъй като устната реч винаги се стреми към краткост, към лаконичност, но някои думи са останали от миналото в два варианта. Тези от тях, които са по-дълги, са и по-древни (известно в лингвистиката явление аглутинация).

Небесното светило (отново е ЛО!) е било първи обект, привлякъл вниманието на човека, който вече е започвал да говори на своя първоначален език. Преди всичко той е разбрал, че у самия него има собствена топлина – тази на неговия организъм. Човекът вече е обозначил названието ЛО – топло и живо. Но за топлината все още не е било измислено название.

Ние смятаме, че отначало човекът е усетил нещо СО-ЛО – онова, което е с човека, с топлината. Своето разбиране за топлина той е пренесъл върху небесното тяло – „оновата, което е с човека”. И това СОЛО – само се е движело, летяло е в небето!

В думата СОЛНЪШКО ние виждаме СОЛО-НОСО-КО, където Ъ е типична замяна на О, Ш е типична замяна на С. Първото съчетание на звуците СО-ЛО е означавало „С ТОПЛИНА, СЪС СВЕТЛИНА”. Това потвърждава, че човекът е смятал слънцето за живо същество.

Вторият генотип НОСО е означавал „постоянно носещо”. КО – към всичко. По този начин първото пълно образуване е изразявало свойството на слънцето, което е типично за доисторическия език – да изразява особеностите на явленията.

Думата СОЛНЦЕ е съкратена: СОЛО-НОСЕ – което носи топлина. Както и българското СЛЪНЦЕ. Забелязано е, че често употребяваните думи по-често се съкращават, преобразуват се. В устната руска реч се изговаря СОНЦЕ, но генетичната памет, отговаряща за речта, пази първоосновата.

След като е направил една речева „придобивка”, човекът е отивал по-нататък, от една „материнска платка” са се раждали различни думи. Човекът леко е променял звуците, за да получи ново понятие от съществуващата вече база. Затова отначало е било С-ЛО-ВОто. Логоса. ЛО-ко-со... Между другото, за да приключим с тази тема, ВО – това е древното понятие за воля, за вътрешни сили.

По-нататък. След като е получил вече не просто семантизирани звуци, а думи, човекът е започнал да ги умножава, като ги е пренасял върху други предмети и явления.

Вождът е стоял над всички, говорил е СОЛО. А около него е стоял хорът – КОЛ, около.

Или например някой от нашите древни предци е видял нещо бляскаво,

което се е показвало от черната пръст, то е светело като Слънце. Човекът още не е притежавал разбирането за цветовете, той не е разполагал с някакъв лексикален запас. Затова и онова нещо той е нарекъл според признака на сходството: соло.

Но човекът е разумен, на него не му е комфортно да ползва едни и същи звукови съчетания за обозначаване на различни предмети, възникнало е неразбиране, затова той е започнал да променя донякъде тези звуци. Не много силно, без да се отдалечава значително от „материнското” понятие. Така той е обозначил солта, блестящи кристали. А по-късно върху същата основа, но с помощта на озвучаването, е обозначил друго природно изкопаемо – златото (СО-ЛО-ТО, където „то” е показателна частица).

От слънчевите лъчи, слънчевите „зайчета”, от счуканата сол се е образувало и понятието за дребно хаотично струпване на нещо – сор (*бълг.* смет, боклук), същото со-ло. А в огъня е оставала зола (*бълг.* пепел, жарава) (също – соло).

Горчивият вкус на солта или изгарящите свойства на жаравата, вероятно и двете, са дали общото название на онова, което не харесва на човека, което е против него – злото (соло). Конфликтът между двама души вече е ссора (*бълг.* караница).

Привнасянето в езика на звучните З и Р говори за това, че тези думи са късни, принадлежат към епохата, когато човекът вече е започнал да се абстрахира, да създава понятия извън конкретните неща. Колкото са повече звучните съгласни, толкова „по-съвременна” е думата. Но, като се основаваме на археолингвистиката, ние винаги можем да се придвижим от лингвистичните клонки (соль-золото) към ствола (солнце) и чак до самите корени (ЛО). Та нали то е първично: отначало е било с-ЛО-во!”...

...Помолихме Л. П. Писанов и В. Л. Писанов да обобщат представите си за доисторическата протославянска устна реч)...

IV. 1. 10. Квинтесенция, изясняваща използваната методика от Л. П. Писанов и В. Л. Писанов

„Кой е измислил съчетанието на звуковете, съдържащи смисъл? Ако сме наследили езика си от нашите предци, значи би трябвало до нас да стигнат и артефактите на езика.

Към изучаване на архаизмите е призовавал езиковедът, митологът акад. Владимир Николаевич Топоров (1928-2005), той е дал и названието на метода – протолингвистика. Обаче той е разглеждал този метод като допълнение към историко-сравнителния, към компаративистиката. Ние намерихме друг подход. От състава на руския език са били избрани онези думи, които формират основния, базисния слой на съвременния език, всички те, така или иначе, се съдържат в изконната лексика на всички славянски езици.

Оказало се, че в много изконни думи няма звучни съгласни, няма М, Р, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ф, Ы, Ю, Я...

Ние започнахме да избираме и типизираме думи с глухи (тихи) съгласни. И это какво се получи.

ФЕНОМЕН ПЪРВИ: от колко фонеме се състоят всички тези думи?

СТОЛ (*българска* маса), СТУЛ (*българска* стол), ПЛОТ (*българска* сал), СТЕПЬ (*българска* степ), ТОЛК (*българска* смисъл; полза), СТУПА (*българска* хаван), ПЕСТ (*българска* чукало), ОКО (*българска* око), ЛОТОК (*българска* улей), КОЛ (*българска* кол), ЛОПАТА (*българска* лопата), ТЕЛО (*българска* тяло), ЛЕС (*българска* гора), СОЛЬ (*българска* сол), КУСТ (*българска* храст), СЕЛ (*българска* седнал), ТОПНУТЬ (*българска* да тропна), НОС (*българска* нос), ТОПИТЬ (*българска* удавям, потапям; паля (печка), ТОНУТЬ (*българска* потъвам), ПОЛЕ (*българска* поле), СЕНО (*българска* сено), СТУК (*българска* чукане, тропане), СТОН (*българска* стон), КАТИТЬ (*българска* търкалям), ПОСТ (*българска* пост), СТЕНА (*българска* стена), СОН (*българска* сън), КУСАТЬ (*българска* хапя), СОК (*българска* сок), ЛАПОТЬ (*българска* лапот /стара руска селска обувка от лико/), ТЕНЬ (*българска* сянка), СВЕТ (*българска* светлина), СУТЬ (*българска* същност), ПЕЛЕНА (*българска* пелена; було), ПЕНЬ (*българска* пън), ЛОПНУТЬ (*българска* да се пукна, да се пръсна), КОЛОС (*българска* клас), СТОПА (*българска* стъпало), СТЕЛИТЬ (*българска* постилам), КОЛЕНО (*българска* коляно), ВОЛ (*българска* вол), ВОЛОЧЬ (*българска* влача), НОСИТЬ (*българска* нося), ПУСКАТЬ (*българска* пускам), ТОПАТЬ (*българска* тропам), ТЕСАТЬ (*българска* дялкам), ТЕСНО (*българска* тясно), НЕСТИ (*българска* нося), СНАСТЬ (*българска* такъм), ЛОКОТЬ (*българска* лакът), КУЛАК (*българска* юмрук), СЕТЬ (*българска* мрежа), ПЛЕН (*българска* плен), ЛЕТО (*българска* лято), ВЕСНА (*българска* пролет), ОСЕНЬ (*българска* есен), ПОТ (*българска* пот), ЛОВ (*българска* ловене, улавяне), ЛАВИНА (*българска* лавина), СЛОВО (*българска* дума), СЛАВА (*българска* слава), ЛУПИТЬ (*българска* бия, пердаша), ЛИПА (*българска* липа), ЛИК (*българска* лик), ЛИТЬ (*българска* лея), ПИТЬ (*българска* пия), ТУСКЛО (*българска* бледо), СЛЕП (*българска* сляп), ОКНО (*българска* прозорец), КУСОК (*българска* парче), ПИЛА (*българска* трион), ЛЕПИТЬ (*българска* 1. вая; 2. лепя, залепвам), ПОЛКА (*българска* полица, рафт), ПОЛОК (*българска* лавица /обикн. в руска баня/), КОТ (*българска* котарак), КУПИТЬ (*българска* да купя), КУПЕ (*българска* купе), КОСИТЬ (*българска* 1. кося; 2. кривя), ПОЛОТЬ (*българска* плевя), СЕВ (*българска* сеитба), СПЕЛО (*българска* узряло), ПУТЬ (*българска* път), ВЕС (*българска* тегло), ВИСЕТЬ (*българска* вися), ВКУС (*българска* вкус), НОВЬ (*българска* нещо ново), ВОЛК (*българска* вълк), ПОЛК (*българска* полк), ВОСК (*българска* восък), ВОСТОК (*българска* изток), ЛУК (*българска* лук), НАВЕС (*българска* навес), НАЛЕВО (*българска* вляво), НАПОЛНИТЬ (*българска* да напълня, да налея), НАЛИВАТЬ (*българска* наливам), НАСТОЯТЬ (*българска* 1. да настоя; 2. да направя настойка), НАТИСК (*българска* натиск), НОСИЛКИ (*българска* носилка), НИКТО (*българска* никой), НОВОСТЬ (*българска* новина), ОКОЛО (*българска* около, наблизо), ОПАСНО (*българска* опасно), ОСВОИТЬ (*българска* да овладее, усвоя), ОСНОВА (*българска* основа), ОТПУСК (*българска* отпуск), ОТТЕНОК (*българска* нюанс, отсянка), ПАНИКА (*българска* паника), СЕСТЬ (*българска* да седна), СОВА (*българска* сова), ТОЛПА (*българска* тълпа), ПЕНА (*българска* пяна), СКОРОСТЬ (*българска* скорост), ТЕПЛО (*българска* топлина), ТКАТЬ (*българска* тъка), ЛЕТЕТЬ (*българска* летя), ХОТЕТЬ (*българска* искам, желая), ПЛЕСНУТЬ (*българска* да плисна), КУСАТЬ (*българска* хапя) ... и т.н.

Подобни думи могат да се намерят колкото за половин речник. Ако ги напишем с азбуката, използвана преди революцията от 1917 г., то в края, след

съгласните, ще има Ъ. Но да приемем условно Ъ за О, а Б за Е (и в действителност така е било).

А сега да преброим съгласните и гласните в този откъс от речника. Съгласните: В, К, Л, Н, П, С, Т; гласните: А, Е, И, О, У. Това е всичко! Но нали това са съвременни думи, без тях ние не можем да направим нито крачка в руската, а също в цялата славянска реч. ДУЗИНА!

Ние можем да имаме своего рода език, реч от 12 (дванадесет) звуци-фонемни-думи. Например: „К осени накосить сена на сеновал” (българ. Към есента да се накоси сено за плевнята); „После сева поле стоит полоть” (българ. След сеитбата полето трябва да се плеви); „На стене – лик” (българ. На стената има лик / икона/); „Гускло светит луна в окне” (българ. През прозореца бледо свети луната); „Колос поспел – успеть скосить” (българ. Класовете са узрели, трябва да успеем да ги ожънем); „Пень стоит на пути” (българ. На пътя има пън). В тези текстове няма нито един звучен звук, нито други изброени по-горе фонемни. Но ако ние можем да общуваме с помощта само на дузина звуци, то това е вече средство за комуникация, тоест реч, език. Излиза, че първата азбука се е състояла само от 12 звуци-фонемни-букви!

Освен това, почти всички тези думи ги има (с някои фонетични и семантични промени) в основните фондове на всички славянски езици.

Ако си мислим, че азбуката от самото начало се е състояла от сегашния набор от фонемни, значи ние смятаме, че хиляди години ние говорим застинал език, това създава бъркотия между древния устен език и писмения, който се е формирал вече въз основата на готова матрица и съвсем не отразява началния стадий на формирането на човешката реч.

ФЕНОМЕН ВТОРИ: замяна на звуците.

Първата дума, която ни даде ключ към света на озвучения език, беше думата ПЛОТ – средство за преодоляване на водно препятствие. Ние я съпоставихме с думата БРОД – място за преодоляване на водно препятствие. Целта на тези понятия е една: да се озовеш на другия бряг. Случайно ли е еднаквото количество на знаците и съответствието П – Б, Л – Р, Д – Т? Но БРОД – по това се и отличава от другите места в реката, че там дъното е ПО-ПЛЪТНО! А какво е ПЛОТ-НОСТЬ (българ. плътност)? Това е ПЛОТ-НОСИТЬ – носещ плътността, а значи и понятието ПЛОТ е било свойство, а не предмет. Предметът ПЛОТ е вторичен спрямо свойството „плот”. Тогава излиза, че думата БРОД е трето поколение на понятието „плътност”. Нагледна е замяната на първоначалните съгласни П, Л, Т с по-звучните Б, Р, Д. Гласната О остава без промяна.

След това направихме обратното: звучните съгласни в думата ГУБЫ заместихме с глухи съгласни. Получи се КУПЫ, но тъй като О и Ы често се редуваха (ров – рыть, вой – выть и т.н.), то ще получим КУПО. Значи първото предназначение на устните е било да „залостват” устата, да я затварят. КУПЕ във влака също е „залостено”, КУПИТЬ (българ. да купя) означава да отделиш стоката от предишния ѝ стопанин... Обска ГУБА е залив, където „купируется” (българ. орязва

се, стеснява се) реката ОБ. В делтата на река ЛЕНА има залив КУБА – също от КУПО, но заменен е само звукът П с Б. В българския език КУПА е купчина, струпане на нещо, в словенския и унгарския КУПО е дълго палто, в което може да се завие („купироватъся“). В едно село ни се случи да чуем думата ГУБА като название на буталка (съд за избиване на масло), в който маслото се отделя от воднистата основа, купира се. Армейската ГУБА, думата СОВОКУПНОСТЬ (*бълг.* съвкупност) също е оттам.

Както виждаме, и КУПО е свойство, а не предмет. Част от понятията КУПО се е озвучила, друга част е останала още от възникването си. Така думата ГУБА е намерила своя прапраядо, който живее съвсем близо до нея.

Обикновената дума СЕВОК – онова, което се сее. Да заменим С със З. ЗЕВОК (*бълг.* прозявка) е свойството, което също се „сее“, когато се предава на други.

Тези и подобни на тях примери свидетелстват за замяната на глухи (тихи) съгласни със звучни. Тези замени са съставили основата на развитието на езика. Само в нашия етимологичен речник има 5 хиляди „реставрирани“ думи.

Днес е правилно да говорим за еволюционното преобразуване на славянския език.

Първата „азбука“ се е състояла от 12 звуци-фонемни. По-късно една част от първичните фонемни е останала непроменена, а известна част е била заменена с други. Така се е обогатявал езикът. Това потвърждава тенденцията за възходящата звучност, забелязана от учените фонолози.

Ако първоязикът се е състоял от 12 звуци, то не са съществували сегашните фонемни, като М, Р и други. Но как да минем без тези звуци?

Фонемите М и Н, Р и Л са сонорни, тоест те са съгласни в пряк смисъл на думата. Точно те в повечето случаи са станали взаимозаменяеми. Първичният звук Н е бил заменен със звука М, Л е бил заменен със звука Р. Ето и примерите. Думата МЕШОК (*бълг.* чувал) етимолозите смятат за производна на думата МЕХ (*бълг.* мях). Но чували са правели не само от кожата на животни. Има дори един израз от руските билини (героичен епос) „Ах ты, волчья сыть, травяной мешок!“ (*бълг.* „Хей, вълча храна, торба с трева!“). Не е ли логично да заменим тук М с Н и ще се получи думата НЕСОК, а значи то идва от понятието НЕСТИ (*бълг.* нося). Освен това, всички първични думи са отразявали действие, функционална особеност. МИГНУТЬ – НИК-НУТЬ, където НУТЬ означава принудително, произволно. МИСКА – НЕСОКО – също идва от понятието НЕСТИ. МОСОЛ – НОСОЛ – носеща част на бедрото. Звукът М с времето е започнал да замества и други често повтарящи се звуци например звука К: колоток (речникът на В. И. Дал) – молоток (*бълг.* чук), колотить – молотить (*бълг.* чукам, млатя). МАТЬ – НАТО (*срв. лат.* натален – родилен).

Всяка една дума, започваща с буквата М, не дава логичен факт, а дава лъжливи представи за семантиката на артефакта. Ето една от най-старите руски думи КОРОМЫСЛО (*бълг.* кобилица). Руско-немският лингвист М. Фасмер я нарекъл „тъмна дума“. Опитвал се е да я разбере и акад. Олег Николаевич

Трубачов (1930-2002). Той старателно е анализирал тази дума, но е стигнал до извода: „След като всестранно обосновахме реконструкцията на праформата „*kъrtmyslъ*”, ние обаче все още не сме решили въпроса за произхода ѝ”. (Трубачев, О. Н. Труды по этимологии : Том 1. Слово. История. Культура. – Москва, Изд. Языки славянских культур, 2004. – 800 с. /Серия: Opera etimologica. Звук и смысл/, с. 670).

Да заменим звука М с близкия му звук Н. Вместо Р да сложим Л, вместо Ы поставяме О. Получаваме КОЛО-НОСО-ЛО, където КОЛО е кол, тояга, НОСО е нося, ЛО е вещ, направена от човека. Замяната на Н с М е засенчила предишния смисъл.

В думите КЛИК и КРИК (*бълг.* вик) има явна замяна на Л с Р („Стал он кликать золотую рыбку”. А. С. Пушкин /*бълг.* „И започнал той да вика златната рибка”).

В думата ПЛЕСКАТЬ (*бълг.* плискан) ще заменим съгласните Л с Р, Е с Ы, К с Г и ще се получи БРЫЗГАТЬ. Тези думи имат едно и също значение, но се различават по звучене.

РОТ (*бълг.* уста) и ГЛОТКА (*бълг.* гърло, глътка) – КО-ЛОТО-КА – към устата, в думата ГЛОТКА се е запазил звукът Л, РУКА – но РАЗЛУКА – Л се е запазил, а в думата ПОРУКА, Л е преминал в Р. ТОЛКАТЬ и ТОРКАТЬ – по същество са семантични двойници, с разликата Л и Р. ДОРОГА – ТОЛОКА – утолоченная (*бълг.* утъпкан /път/) (речник на В. И. Дал). Тук има замяна на три звука наведнъж Д – Т, Р – Л, Г – К.

Или думата КАПИТАЛ – КОПЕ-ТОЛЕ. Геномът КОПЕ идва от същата купа сено – копить (*бълг.* пестя, събирам, трупам), а ТОЛЕ е много древен геном на бъдещета дума ДОЛЯ, толика (*бълг.* дял, част). Натрупан дял. От какъв произход е тази дума? Защо да заемаме онова, което вече го имаме?

Най-чести са замените на С с Т, Ш, на СТ с Щ, на К с Ч, на В с Ф, на К с Х и Ц, при гласните на О с А, Ы, на Е с И, на У с Ю, на Я с ЛО ... Така е била открита закономерността на замените на всеки звук от дузината.

ФЕНОМЕН ТРЕТИ: ЛО е човек.

Звукосъчетанието ЛО има особено отличие. Един странен факт: древните хора във всяко понятие на част от тялото са включвали сричката ЛО. Някои ЛО се чуват и днес, а ако трансформиране названията на всички части на тялото в „глухия” вариант, то почти във всяко от тях ще се съдържа този дифтонг. Те-ЛО (*бълг.* тяло), затыЛО-к (*бълг.* тил), ЛО-котъ (*бълг.* лакът), во-ЛО-сы (*бълг.* коса), ЛО-но – грудь (*бълг.* гръд), го-ЛО-ва (*бълг.* глава), ЛО-б (*бълг.* чело), гор-ЛО (*бълг.* гърло), КРАК (*бълг.* ко-ЛО-ко – нога, СЕРДЦЕ (*бълг.* сърце) – се-ЛО-теке – гЛО-тка (*бълг.* глътка). Ако заменим Р с Л, то също ще се появят ЛО – НУТО-ЛО – нутро (*бълг.* вътрешност), ПЕ-ТО-ЛО – бедро (*бълг.* бедро), РОТ – ЛОТО, ладонь (*бълг.* длан) – ЛО-ТОНЕ, кровь (*бълг.* кръв) – КО-ЛО-ВЕ, ЛО-патка (*бълг.* плешка). У или Е се появяват там, където части на тялото се огъват, променят формата си: ко-ЛЕ-ни (*бълг.* колене), РУКА (*бълг.* ръка)... Както се вижда, закономерността не

е случайна: ЛО, ЛЕ, ЛУ в човешкия организъм са изразявали одушевеност. ЛО в древния език е означавало човека и е влязло в много думи на общославянския език.

Освен това много същества от животинския свят също са имали представката ЛО. ЛОКО – мечка, звяр. Оттук идва ЛОГОВО – ЛОКО-ВО (*бълг.* леговище), БЕРЛОГА (*бълг.* бърлога) – ПЕЛО-ЛОКО – укритие на звяра.

След това ЛО е влязло и в названията на други предмети, направени от човека. Тези вещи са станали сякаш негово продължение: ВЕС-ЛО (*бълг.* гребло), СЕД-ЛО (*бълг.* седло), КАЙ-ЛО (*бълг.* кирка), ВЕТРИ-ЛО – парус (*бълг.* платно)... При някои диви племена на Амазонка и сега оръжието лък се смята за продължението на човека. ЛО е означавало всичко стихийно, произволното също е било отнесено към живи явления: БУРЯ – ПУ-ЛО е антропоморфизъм. НОГУ СВЕ-ЛО (*бълг.* схвана ми се кракът) – т.е. нещо се е схванало. РАССВЕ-ЛО (*бълг.* съмнало е). СТЕМНЕ-ЛО (*бълг.* стъмни се).

Като съпоставяме семантиката на ЛО, стигаме до извода, че това съчетание е означавало ТЕПЛО (*бълг.* топлина). По-късно смисълът е преминал върху всичко живо, което е започнало да се асоциира с човека, с животното, със слънцето, с огъня. Така ЛО се е оказало в много думи като лингво-артефакт на първото понятие на човека, стремящ се да открие различие в природата, в обкръжаващия го свят.

Същото „тайнствено-божествено“ ЛО е станало основа за възникването в руския език на среден род. Защото е ясно, че „някой си“ не може да бъде мъж или жена. То е – ЛО.

ФЕНОМЕН ЧЕТВЪРТИ: тень (*бълг.* сянка) и день (*бълг.* ден).

Според нашата методика, проверена с фактите на езика, всяко понятие е започвало със съгласна.

Например в думата ИСТИНА се е загубил първият звук. Ако добавим Н, то ще се получи НИСТИНА. В нашето изследване обаче, звукът И се е употребявал само в двойно число. Например ЛИК – ЛИКО – лице (*бълг.* лице) има две страни, затова е И. Предимно се е употребявал звукът Е. Тогава ще стане НЕСТЕНА. Но първоначалното понятие е било сричково, съгласен звук + гласен звук. Слагаме между С и Т разпространената гласна О, тогава ще се получи НЕСО-ТЕНА, древният генотип НЕСО – нося. Сега вече с форманта ТЕНА или ТЕНЕ – ТЕНЬ (*бълг.* сянка).

Това беше загадката на методиката на озвучаването на съгласни, тъй като понятието ТЕНЬ (*бълг.* сянка) е породило ДЕНЬ (*бълг.* ден), а НО-ТЕ – няма сянка е образувало НОЧЬ (*бълг.* нощ). Парадокс!

Изучавайки други понятия с корена ТЕНЬ, ние стигнахме до извода, че първоначално ТЕНЬ (*бълг.* сянка) е означавала СВЕТ (*бълг.* светлина), била е като че ли негов референт.

За първите хора светлината е невидима, а сянката е видима. С помощта на сянката са определяли светлината, деня. Ако има сянка, значи е светло време на

денонощието. Този термин в древността очевидно е съществувал много дълго, тъй като това понятие е придобивало многозначност. Така например думата ЦЕНТР – ТЕНЕ-ТОЛО е събиране на едно място (ТОЛО е път, посока). ТЕМЯ (*бълг.* теме) – ТЕНО е осветен връх на главата. ВЕРШИНА (*бълг.* връх) – ВЕЛО-ТЕНО – водещо към светлината, ЗЕНИЦА ОКА (*бълг.* зеница на окото) – ТЕНЕ-КО е център на окото, ЗЕНИТ (*бълг.* зенит) – ТЕНЕ-ТО е далечен център спрямо слънцето, тук звукът З е заменил Т, както и във фразеологизма „Кузъкина мать” – кутъкина мать: щенная сука (*бълг.* бременна кучка). ТЕМНО – ТЕНО-НО – няма сянка, тоест: няма светлина, няма и сянка. Теменна земя (диал.) – високо разположена нива (М. Фасмер). ПРИЯТНО – ПЕЛЕ-ЛО-ТЕНО – покривало, було, човек, светлина: светлото обгръща човека, ЯСНО (ЯТНО) – ЛО-ТЕНО – на човека е светло (тук звукът Я типично се заменя със звукосъчетанието ЛО).

Подобни примери са много. Така от понятието „ТЕНО – светлина” са се образували производни. По-късно понятието ТЕНО – аналогът на СВЕТЛИНА, е станало самостоятелно понятие. А СВЕТЛИНАТА е получила свое име. Това е един от парадоксите на доисторическия език.

Думата ИСТИНА – НЕСО-ТЕНО – „носеца светлина” напълно отговаря на понятието и логиката.

ФЕНОМЕН ПЕТИ: преддверие на думата.

В хода на еволюцията 12 смислообразуващи звуци са образували двузвучия: съгласен + гласен, което е довело до появата на системата.

Тук трябва да отбележим, че не всички съгласни са били в „активното поле”. Така например звуците К и С са изпълнявали помощни функции. Гласните А, И също са оставали на втори план. Най-решаващ за създаването на речта е бил моментът на създаването на двузвучия или дифтонги. Древните хора са използвали предимно три гласни: О, Е, У, като са ги съединили със седемте съгласни.

Получи се следната система от съзвучия:

ВО ВЕ ВУ
КО КЕ КУ
ЛО ЛЕ ЛУ
НО НЕ НУ
ПО ПЕ ПУ
СО СЕ СУ
ТО ТЕ ТУ

Тези звукови конструкции са се превърнали в унифицирана система на речта.

Ограниченият брой на смислообразуващи звуци, събирането им в една система е позволявало на езика лесно да се усвоява от поколенията и да се разпространява навсякъде. Ние смятаме, че сричковата система на речта е съществувала стотици хиляди години. Всяка сричка е имала определен смисъл.

ВО – влизане, воля..., ПЕ – покривало, препятствие..., ПУ – подпухване,

набъбване, НУ – принуда, произволност..., СУ и КУ – признаци на стесняване, събиране, сближаване....

Ето един нагледен пример за сътворението на думата.

Сричката КО има значението на приближаване (към мен, към нещо), а сричката ТО – означава отдалечаване (ТОЛЕ – далечина, ТОЛО – дял, част – долька (*бълг.* малко парче)). КО + ТО образуват КОТО – приближаване и отдалечаване, а при замяната на К с Х, Т с Д – днешната дума ХОДЪ – ХОД (*бълг.* ход, движение).

Първоначалния генотип КОТО е влязал в много понятия. Например, в думите НОГТИ (*бълг.* нокти) – НО-КОТЕ – не ходя, КОГТИ (*бълг.* нокти /на животно, птица/) – КО-КОТЕ – към ходенето. От същото понятие КОТО са се образували думите ГОД – КОТО – ход, КАТИТЬ, ХОТЕТЬ, ОКОТ (ПОКОТ) – масова поява на малки, домашното животно КОТ ходи и през деня, и през нощта. ПОГОДА – ПО-КОТО – „пълно ходене” (в гората, на лов, на риболов...), а НЕПОГОДА (*бълг.* лошо време) – не е за ходене, ВОДА – ВО-ТО, където ВО е влизам, ТО е далече (*срв.* ТОНуть (*бълг.* потъвам), където НУТЕ е по принуда).

Взаимодействието между различни срички е раждало различни понятия, които са изразявали процесите или функционалните особености, а не предмети. Това потвърждава досещането на Сократ, че думите са се образували не по фон, а по същество.

Така ние стигнахме до онзи период, когато се е образувала ДУМАТА. Стигнахме до извода, че първоначално са се появили смислосъдържащите звуци с помощта на артикулация в устната кухина. Те са отразявали особеностите на човешкото същество, след това са ги съотнасяли с обкръжаващите реалии. Геометрията на звуците е стигнала до нас по траекторията на времето. Много неща са се променили: фонетиката, семантиката, но основният запас от славянската лексика се е запазил.

Думата – това е вече утвърдило се, прикрепено към предмета или явлението устойчиво понятие.”

IV. 2. Обобщение

Цикълът на предлаганите лингвистични етюди на Леонид и Владислав Писанови е посветен на **предсричката – звукова комуникация** – съчетание от гласна и една или повече съгласни или само отделна гласна, което се изговаря с един гласък на издишаната струя и с едно отваряне на устата: **сричка** (*англ.*: **syllable**).

Тази звукова комуникация предхожда **сричкото писмо**, което е предшествано от **пиктографско – образно** (*англ.*: **pictography**) **писмо** (: староегипетско, старокитайско, старояпонско) (от ок. V хил. пр. н.е.) и **идеографско – условно-знаково** (*англ.*: **ideography**) **писмо** (постепенно образите се опростяват и развиват в условни знаци – **йероглифи** /*англ.*: **hieroglyphs**/;

знаците – идеограмите /англ.: **ideograms**/ дават само идея) (: египетско, китайско, японско) (от IV хил. пр. н.е.).

Известно е, че първоначално пиктографското писмо, след това идеограмите се изместват от **клинообразни идеограми** (комбинации от клиновидни чертички, обозначаващи **едносрични думи**, по-късно – **отделни срички**) (: **клинообразно / клинопис**: англ.: **cuneiform character** /: шумерско, авестийско /староперсийско/, вавилонско, гръцко) (от IV хил. пр. н.е.).

Описваната от Леонид и Владислав Писанови звукова комуникация очевидно е **погранична между предсричковата и предконсонантната писмени системи**.

Консонантната (англ.: **consonant**) **азбучна** (англ.: **alphabetical**) писмена система за **съгласните букви** (англ.: **consonants**) (: финикийска, арамейска, пахлави /средноперсийска/, арабска, фарси /новоперсийска/, арменска, гръцка, староеврейска, сирийска, южноарабска) предхожда **азбучното писмо – гръцкото писмо** (: етруско, латинско /латиница/, готско, глаголица, кирилица) (срв.: **Денчев, С.** и др. Графемите на писмото на Homo sapiens`a (Естествена знакова класификация на човечеството) : Плен. докл. / **С. Денчев, А. Куманова**. // *Нови информационни технологии в образователния процес* / III науч. семинар на СВУБИТ, Слънчев бряг, 8-10.05.2008 г. – София, 2009, с. 9-26. – Библиогр.: 19 неномер. назв. в 35 номер. бел. – С рис. на авт. – *Comp.*: **Giulietti, Francesco**. *Storia delle scritture veloci (dall' antichità ad oggi)*. – Firenze : C. E. Giunti – G. Barbèra, 1968. – 514 p.).

Във фокуса на вниманието ни е една внушителна хипотеза, хвърляща светлина може би към онези древни 35 000 години (от общо 40-хилядната история на човечеството), за които не знаем достатъчно (защото едва от 5 хиляди години човекът пише), а може би – към предшестващите ги хилядолетия...

За предсричковата и предконсонантната история на звуковете е това обилно, вдъхновено и поетично творчество, което е и знак за проява на постмодерната парадигма на познанието – синтез на литературата – езикознанието – историографията – философията – изкуството – науката (срв. с *мисълта на Л. и В. Писанови: Наука и радуга* /рус.: дъга/) (Цит. по първата от посочените тук кн. на Л. П. и В. Л. Писанови, с. 100-102).

В дъгата на постмодерната парадигма на познанието е полето на представяния дискурс, обърнат едновременно – по свой начин – и към езиковедите, и към историците, и към антрополозите, и към културолозите, и към най-широкия кръг от четящата публика по света, където човекът **декодира когнитологичното ниво на информацията (в случая – звуковата), достигаща до него като планетарен информационен поток на реалността и съзнанието**.

... На възникващия въпрос, поставен от цикъла от книги и беседите с Леонид и Владислав Писанови, – **звукове – артикулация – комбинаторика...** – ще отговори концептуално-технологичното развитие на модерното познание, чиито свидетели ставаме чрез представяното творчество...

Лингвистичните етюди на Леонид и Владислав Писанови изследват неподозирани тайнства, скрити във вокалната система на праславянския език.

Най-често се анализира динамиката, снета във фонетичните свойства на звуковете, много рядко – тяхната семантика. Умереният консерватизъм, който шества в съвременните езикови лаборатории, е категоричен, когато става дума за фонемна структура – задължително се декодира отношението между звуковете и буквите, между устната и писмената реч, записвана посредством фонетична или фонематична транскрипция, учленяването на звуковете на вокали (*лат. vocales – бълг. гласни*) и консонанти (*лат. consonantes – бълг. съгласни*) и др.

Никой обаче не смее да навлезе в лабиринта, скрит в семантичния контекст на звуковете.

Какво всъщност са шестте гласни със стойности, които са валидни не само за славянските езици, но и за целия европейски ареал: [a], [ъ], [o], [y], [e], [и]? Най-лесно е да ги тълкуваме като устойчиви и независими една от друга фонематични структури. А какво ще се получи, ако кажем, че [ъ] е естествена рефлексия на [a] (т.е. [a] → [ъ]), [y] – на [o] (т.е. [o] → [y]), [и] – на [e] (т.е. [e] → [и]), тъй като това е физиологичната логика на учленяване на тези звукове? Пак същото, но този път ще се изразим по-фрагментарно: [a] ≡ **среден** (*според учленителното място в устната кухина*), **незакръглен** (*според дейността на устните*), **нисък** (*според повдигането на езика*), **широк** (*според прохода между езика и небцето*) **звук**; [ъ] **среден** (*според учленителното място в устната кухина*), **незакръглен** (*според дейността на устните*), **висок** (*според повдигането на езика*), **тесен** (*според прохода между езика и небцето*) **звук**; [o] ≡ **заден** (*според учленителното място в устната кухина*), **закръглен** (*според дейността на устните*), **среден** (*според повдигането на езика*), **широк** (*според прохода между езика и небцето*) **звук** и т.н.

Изключително много се усложнява положението при консонантите, тъй като задължителното им делене на шумови и сонорни, твърди и меки, звучни и беззвучни, преградни, проходни и др. разкрива по-скоро нескончаем лабиринт от акустични характеристики. Сигурно затова голямата тайна, скрита в сонорните съгласни – [л⁰], [р⁰], [м⁰], [н⁰], – стои все още неразгадана. Защо например точно тези съгласни в някои славянски езици имат стойност на срички [сърце (*бълг.*) → срце (*сърбохърв.*) → сердце (*рус.*)...]? Откъде идва т.нар. „призвук“ [ʰ] при тях, осезаем само тогава, когато докоснем с пръст страничната част на гръкляна?

Няма категорични отговори на тези въпроси...

Леонид и Владислав Писанови търсят **ювелирна логика в нелогичното, скритото знание за звуковете**. Затова разсъждения от порядъка „трябва да отбележим, че не всички съгласни са били в „активното поле“. Така например

звуците К и С са изпълнявали помощни функции. Гласните А, И също са оставали на втори план. Най-решаващ за създаването на речта е бил моментът на създаването на двузвучия или дифтонги. Древните хора са използвали предимно три гласни: О, Е, У, като са ги съединили със седемте съгласни” трябва да се тълкуват като картини на семантична динамика, която се стреми да покрие универсалните свойства на славянските звукове.

ЗВУКЪТ Е ПЪТЯТ КЪМ ГРАМАТИЧНИТЕ СВОЙСТВА НА ЗВУКОВЕТЕ, ЧИЕТО СЪЧЕТАНИЕ ПОРАЖДА АРХЕТИПНИЯ СМИСЪЛ НА ДУМИТЕ, ВГРАДЕНИ В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕАТЪР НА СИНТАГМИТЕ...

...Определен интерес представлява даденото от Леонид и Владислав Писанови определение на понятието „нестинар” (срв.: по-горе разд. IV.1.8), което със семантичното си ядро съответства на направената наша етимология на това понятие (Н. Василев):

„*нестинар* е отглаголно съществително име, образувано от отрицателната частица „не” + коренната морфема на формата за минало свършено време (2, 3 л. ед. ч.) на глагола „*изстивам*” (изстинах, *изстина*...) + словообразуващия постфикс „ар”, с който се означава *занятие*. Би могло да се предполага, че във фонетичната структура на глагола *изстина* са се случили следните исторически звукови промени, характерни за **Източните рупски говори**, към които принадлежат **Странджанският говор** (Малко Търново) и **Тракийският говор** (Първомай, Хасково, Харманли, Свиленград, Тополовград и Елхово): *изстина* (книжовна форма) – *исстина* (регресивна контактна асимилация на „з” от „с”) – *истина* (контаминация – сливане на *двете* „с”) – *стин* (едновременно *афереза* и *апокопа* – изпадане на гласните „и” и „а” в началото и в края на думата). Така се стига до днешната синтетична форма *нестинар* (не + *стин* + ар), а не до аналогичната и морфологично по-вярната *неизстинар/ неистинар*.

Сравнително правдоподобно изглежда и друго тълкуване. Изходната дума не е „*изстивам*”, а „*стихвам*”. Тук фонетичният процес е малко по-различен, но отново води до същия резултат: „не” (частица за отрицание) + коренната морфема за минало свършено време (2, 3 л. ед. ч.) на глагола „*стихвам*” (стихнах, *стихна*...) + словообразуващият суфикс постфикс „ар”. Синкопата на „х” в коренната морфема (*стихна* – *стина* – *стин*) в случая е напълно обяснима и регулярна в същите говори. Така отново стигаме до синтетичната форма на думата: не + *стин* + ар = *нестинар*, а не до аналогичната и морфологично по-вярната *нестихнар*.

На семантично ниво разликата между глаголите „*изстивам*” и „*стихвам*” не е много голяма, но в психолингвистично отношение везната клони към „*стихвам*”, защото в този глагол се крие намек за огъня като природна стихия, който – в мига на своята „агония” – е „обладан” от нестинарите, които чрез ритуала си поемат част от неговата сакрална сила” [68, с. ХСІІІ; 69, с. 114-115; 150, с. 102-103].

Изследването на етимологията на понятието „нестинар” в контекста на арктическата лексика и принадлежащия ѝ семантичен възел от понятия, отразяващи соларния култ, които осветяват Леонид и Владислав Писанови, съотнесени с нашите лингвистични дирения (Н. Василев) [68, с. ХСІІІ; 69, с. 114-115; 150, с. 102-103], посочва перспективното трасе на нови лингвистични проучвания. Подобна лингвистична археология преоткрива покрива на **скритото** (мистично, езотерично, агностично, трансцендентално, присъствено, окултно – *англ.*: hidden /mystical, esoteric, agnostic, transcendental, presence-knowledge, knowledge by presence, occult/) **знание**, превръщайки го пред очите ни в **явно** (формализирано, дискретно, естествено, съответстващо – *англ.*: explicit / formalized, discreet, natural, common/) **знание** [70]... Така **неявното** (мълчаливо, подразбирано знание – *англ.*: implicit /tacit/) **знание** се трансформира в **научно (рационално) знание** – *англ.*: scientific (rational) [70]...

V. Изводи

*„Все, все, что гибелью грозит,
Для сердца смертного таит
Неизъяснимы наслажденья –
Бессмертья, может быть, залог!
И счастлив тот, кто среди волненья
Их обретать и ведать мог.”*

А. С. Пушкин

1. Апробирана е концепцията „информационна среда” (англ.: information environment) (С. Денчев) посредством ретикула (англ.: reticulum) (А. Куманова), състояща се от: „информационни фондове”, „информационни технологии” и „интеракции”, в ризоматично (англ., фр., лат. от гр.: rhizome) (А. Куманова) изследване с обособени с единна структура два основни раздела: II. Воттоваара – Карелия и III. Аркаим – Урал; в раздел IV. Лингвистичен разрез е приведен уникален лингвистичен материал по праезика на славяните.

2. Очертано е Великото преселение на протоариите, станало преди повече от 4 хил. г. от север (предполагаемо *Хванирата*) по планините Воттоваара и Урал.

3. Обоснован е единният произход на протоарии и праславяни и тяхното взаимно допълване и обогатяване през вековете на огромни територии от Евразия.

4. Благодарение на наскоро разкритите центрове на тази праевропейска култура в Русия (Воттоваара и Аркаим) – скандинавските соларни светилища в Карелия и протоцивилизацията в Страната на градовете в Южен Урал – е възможно да се задълбочат изследванията на тази първоевропейска цивилизация, която достига до Балканите, Анатолия, Иран и Индия.

5. Изследването на трансмисиите на протосоларния култ, разпространен от север по цялото земно кълбо, намерил място в редица огнени практики като нестинарството, проникнали на Балканския полуостров от Мала Азия и свързани с вярванията на ариите, дава по-ясна панорама на феномените, на чиито общ фон са се формирали последните.

6. Създаването на кадастрална библиографска карта по проблематиката

на експедицията във Воттоваара и Аркаим, третираща най-актуалните изследвания по преселението на ариите и пътя им във вековете, отразен в литературата от XIX-XXI в. чрез непосредствена работа в **Руската национална библиотека в Санкт Петербург** – най-голямото **световно** научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните и в **Челябинската областна универсална научна библиотека** – най-голямото **регионално** научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните, позволява описваните в това изследване проблеми да бъдат разглеждани в един интердисциплинарен контекст на хуманитаристиката (универсалното знание) през XXI в.

V. 1. Път на ариите

В последните години имаме и други, наистина изключителни находки, които потвърждават цивилизаторския път на ариите от Северозапад на Изток. Това са курганите Аржан-1 и Аржан-2 (Аржан – *целебен извор*) в Република Тува в Руската федерация (до Северозападна Монголия). Те се намират съвсем близко до предполагаемата прародина на древните българи – според най-новите теории българите са от най-източния клон на ариите-скити-иранци, които са достигнали до земите източно от езерото Балхаш, но след съпротивата на Китай и изграждането на Великата китайска стена, се преселват на запад към Кавказ и южноруските степи...

Аржан-1 е почти буквално копие на Аркаим, но 800 г. по-късно. Това удостоверява докъде са стигнали протоариите.

Аржан-2 е сакрално погребение на скитски (български?) вожд и съпругата му с над 20 килограма златни съдове в „животински” стил, които са в музея в град Къзъл, Тува. Изследвано е след 2002 г. от К. В. Чугунов от Ермитажа, съвместно с Германския Археологически Институт в Берлин. То е сходно със съкровището от могилата Берел, намерено в Източен Казахстан през 1998 г.

Това доказва за сетен път, че процесът на обогатяване на културите никога не е едностранен и протича във всевечен кръговрат – както е според гениалните слова на Й. В. фон Гьоте.

V. 2. Удивителна археологическа загадка в Южен Урал от преди 11 хил. г.

Относно въпроса за още по-ранното – освен посочваното от преди 4 хил. г. пр. н.е. – преселване на ариите на територията на Южен Урал (Страна на градовете – Аркаим) е от изключително значение следният артефакт, който не бива да бъде подминаван, а е необходимо да бъде вписан в общия хоризонт на изследването на протоариите:

В музея на Екатеринбург (намира се на север от Челябинск) от XIX в. се съхранява древен дървен идол във вид на човешка фигура, който е бил намерен под четириметров слой от торф. „Ръстът“ на този идол е 5,3 м; той е украсен с рисунки и знаци.

На мястото на разкопките на идола са намерени множество други артефакти, в това число и каменни оръдия, с помощта на които се е обработвало дървото.

Руските учени – чрез радио-въглероден метод – определят възрастта на този идол: повече от 9 хил. г.

Наскоро немски учени взели за анализ частица от това дърво и установили, че възрастта на идола е 11 хил. г., което е с два пъти повече от възрастта на египетските пирамиди.

Ето какво казва по този повод известният немски учен Томас Тербергер (Thomas Terberger, 1960-): „*Може да се каже, че бързото развитие на изкуството на древния свят се е осъществявало не само в Близкия Изток (както се смяташе по-рано), но и на Урал*”.

Този идол е едно от редките материални потвърждения за далечното минало – преди 11 хил. г. – на ариите на Урал.

V. 3. Соларен култ на ариите

„Бог е Светлина и няма в него никаква тъмнина.”
Упанишади

Протоариите и праславяните, които са били винаги едно цяло [83], но не са се развивали в една посока – ариите се преселват на югоизток (ирано-индоевропейци) и на югозапад (келти и траки), са изповядвали **ВИНАГИ** религията на Слънцето. Това се потвърждава от всички наши изследвания в Русия [46], Анатолия [44] и Иран [45].

По-късно, след като преминават през различни практики, свързани с огъня като символ на Слънцето, Слънчевата религия на ариите от Аркаим се развива в зороастризм и накрая в християнство.

В християнството Божията светлина заема особено място като върховен израз на Божествената същност (*иврит*: „шехина” – Божествено присъствие /*срв.*: присъствено знание – *англ.*: presence-knowledge, knowledge by presence [67, 70])... Това е и *неопалващият огън на къпината на Мойсей* (когато Господ се явява на Мойсей в египетската пустиня като къпинов храст, горящ с неопалващ /неизгарящ/ пламък !!!).

Най-скорошен пример за описваното, в България е учението на Петър Дънов – Учителя (с индоарийското име *Беинса Дуно*, 1864-1944) като следовник на богомилите (манихеи-зороастрийци-аркаимци).

Точно в този контекст нестинарите са жреци на Божествения огън,

който не само не ги изгаря, но ги просветлява и дори осенява с провидческа дарба (както е било и при последната истинска нестинарка баба Злата)...

...Точката в пространството и времето, където се е осъществил първоначалният акт на творението, или „центъра на света” – планината – носи максимум сакралност...

През тази точка преминава оста на света, която свързва непосредствено земята и човека с небето и Твореца (**Топоров**, В. Н. О космологических источниках раннеисторических описаний. // *Ученые записки Тартурского государственного университета*. – Тарту, 1973, Вып. 308, Т. VI, с. 114).

Затова в традиционните представи на народите е особено мястото на оста, планината, колоната, царския трон, космическото дърво (дървото на живота)...

Всяка планина по свой начин е сакрална, когато може да бъде съотнесена с родените във връзка с нея митове и легенди...

Сакрални планини на гигантския в историята преход от Арктида на ариите са Воттоваара в Карелия и Урал със своята Страна на градовете, съхранили – всяка по уникален начин – спомена за **варата** на последния цар на държавата Хванирата Йима:

- Воттоваара – като мистично място, съответстващо на духа на митовете и легендите за праариите;

- Аркаим в Южен Урал – като духовно и материално въплъщение на тази ваара...

...Като платно, съставено от множество отделни парчета на универсалното познание от ХХІ в. (целия калейдоскоп на хуманитаристиката) [70], представлява задачата да бъдат обединени в единна семантична цялост трансмисиите на ариите през Воттоваара и Урал – задача, която ще стои още дълго пред бъдещето (*Ил. 63*)...

В решаването на тази задача не е достатъчно да се движим единствено с присъщата на времето ни едностранна рационалност, но и с **вяра**, каквато са имали нашите предци, до които се докосваме в *това* изложение („*Вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що се не вижда*” – Евр. /11: 1/), привличайки към научно разглеждане различни хипотези, каквато е *настоящата*.

31 август 2015 г.

Докладвано на заседания на:

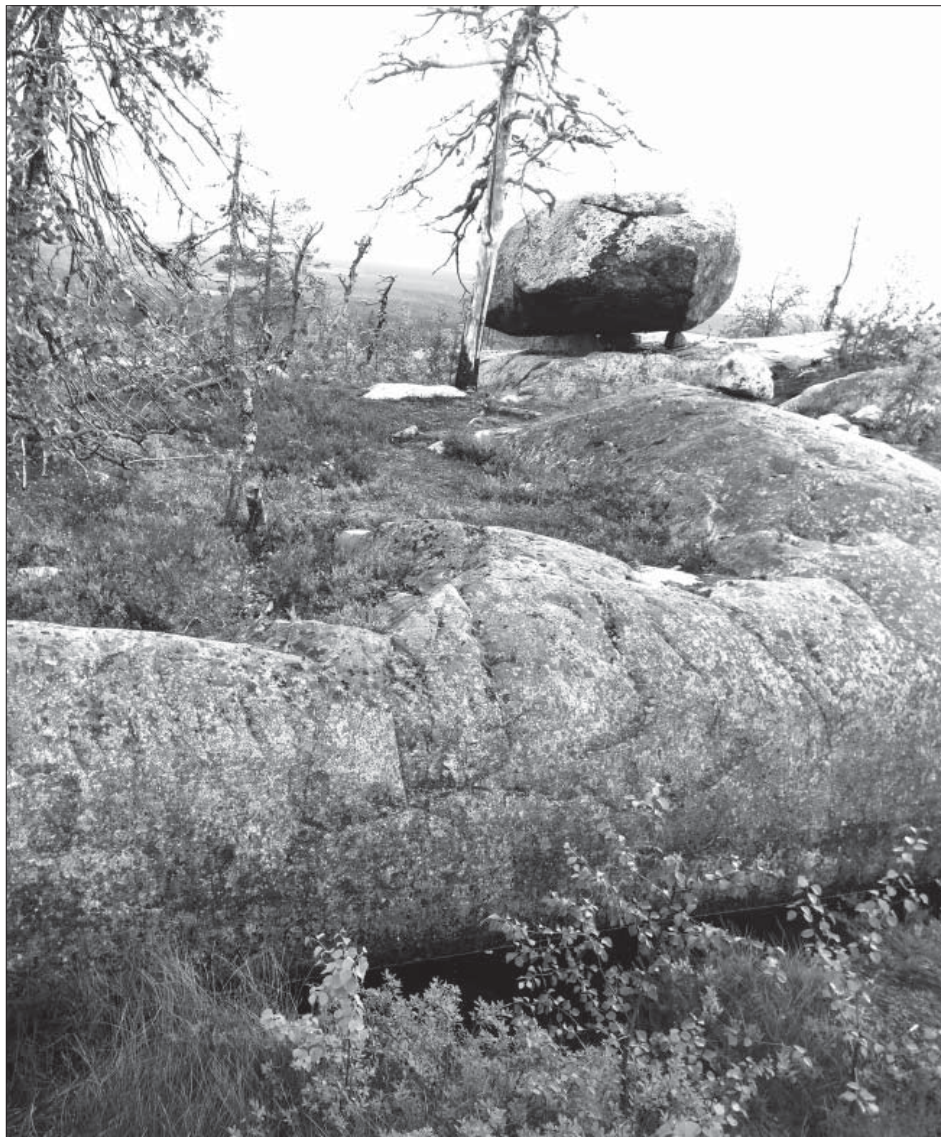
- 1) Катедра „Библиотечни науки“ на УниБИТ, проведено на 5.10.2015 г.;*
- 2) специалното представяне на резултатите от експедицията пред научната и международната общност на България, както и пред журналистическата общественост, проведено на 8.10.2015 г. в Заседателната зала на УниБИТ;*
- 3) Факултета по библиотекознание и културно-историческо наследство на УниБИТ, състояло се на 26.10.2015 г.*

ИЛЮСТРАЦИИ

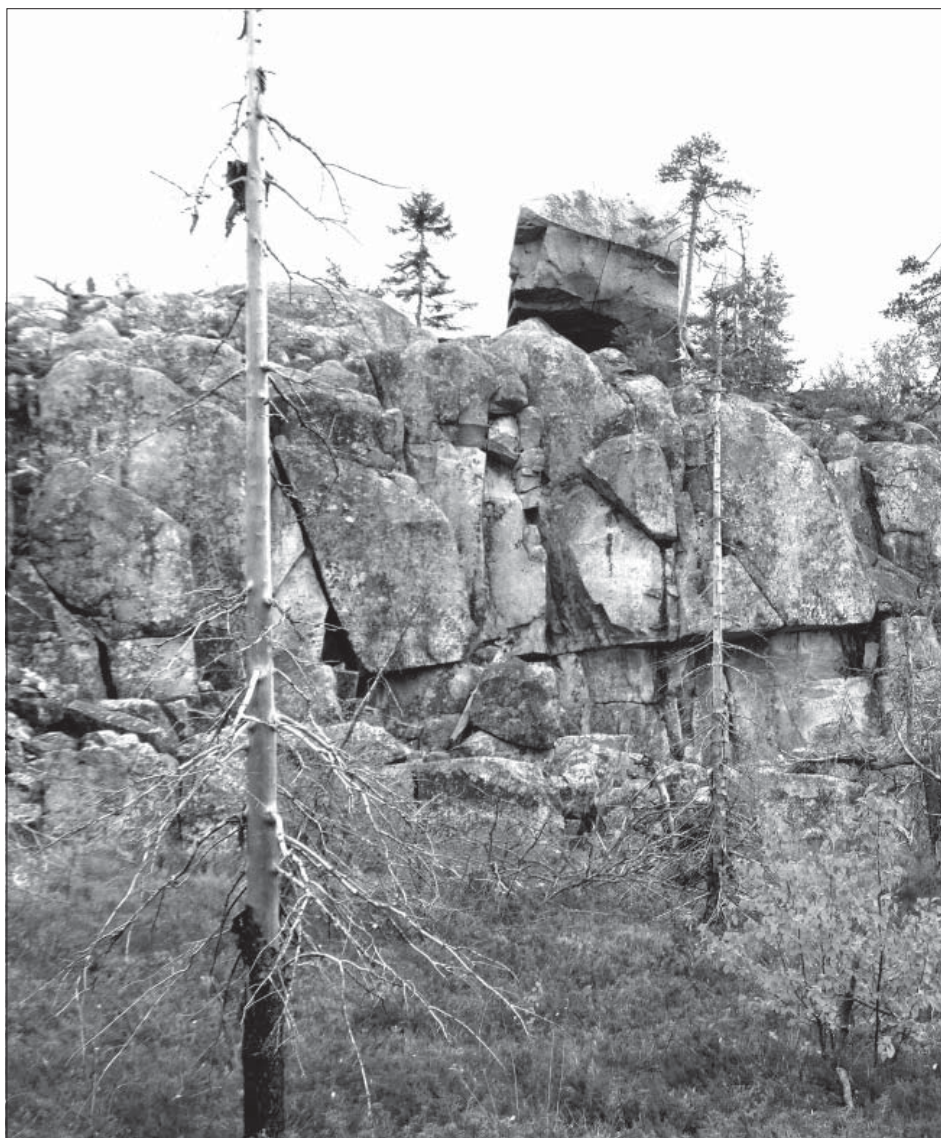

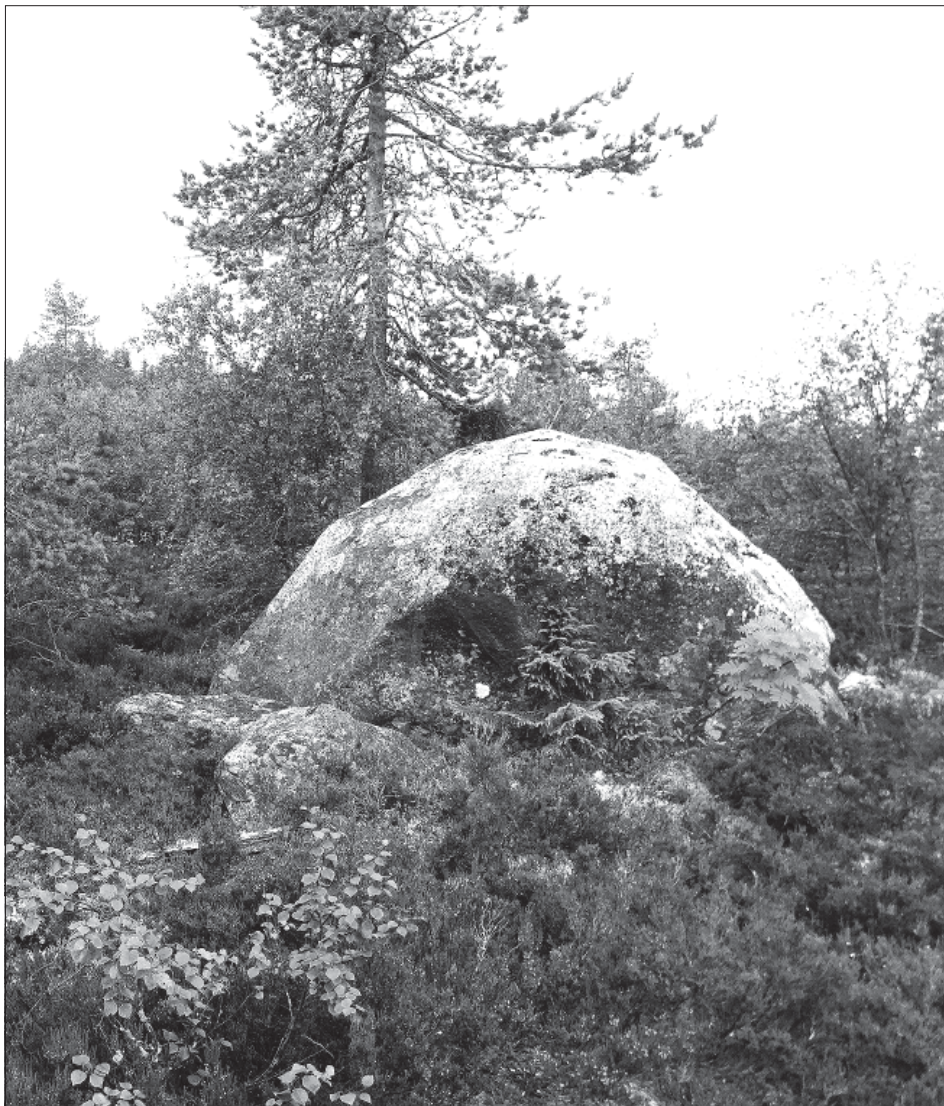
Ил. 1. Сакралното място на билото на планината Воттоваара от супергигантски и многообразни кварцити и кварцитни пясъчници на възраст от 1 млрд. години, разбити от многочислени разчупвания, обновени в следледниковото време (фотография)

Ил. 2. Някои от пълзящите сейдове (огромни каменни блокове, стоящи като на крачета върху малки камъни) несъмнено са разположени така от човешка ръка (фотография)

Ил. 3. Други от пълзящите сейдове са резултат от тектонически разчупвания на планината вследствие на невероятен природен катаклизъм (фотография)

Ил. 4. Сейдовете – камени олтари (фотография)

Ил. 5. Светилища-лабиринти (фотография)

Ил. 6. Каменната стълба на Воттоваара, водеща към небето (фотография)

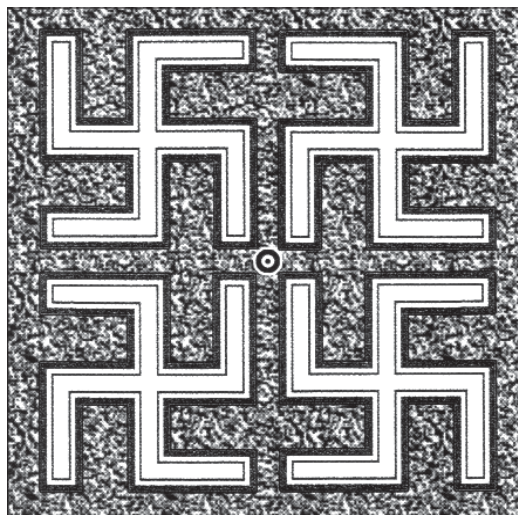
Ил. 7. Някои от сейдовете на Воттоваара имат вид на пирамиди (фотография)

Ил. 8. Каменна баба от Воттоваара (фотография)

Ил. 9. Лабиринт в Карелия (фотография в Национального музей на Республика Карелия в Петрозаводск; фотография)

Ил. 10. Свастика (фотография)

Ил. 11. Географска карта на Г. Меркатор на Хиперборея (назв. на древните гърци; др. назв.: Хванирата, Арктида /авест./ – в Авеста; днес – на дъното на Северния Ледовит океан) (старинна географска карта; фотография)

Ил. 12. Карта на разселението на ариите по света – в Европа, Азия и Африка – в продължение на 20-12 хил. г. преди нас (съвременна географска карта по списание „Митра” – Санкт Петербург, Русия; фотография)

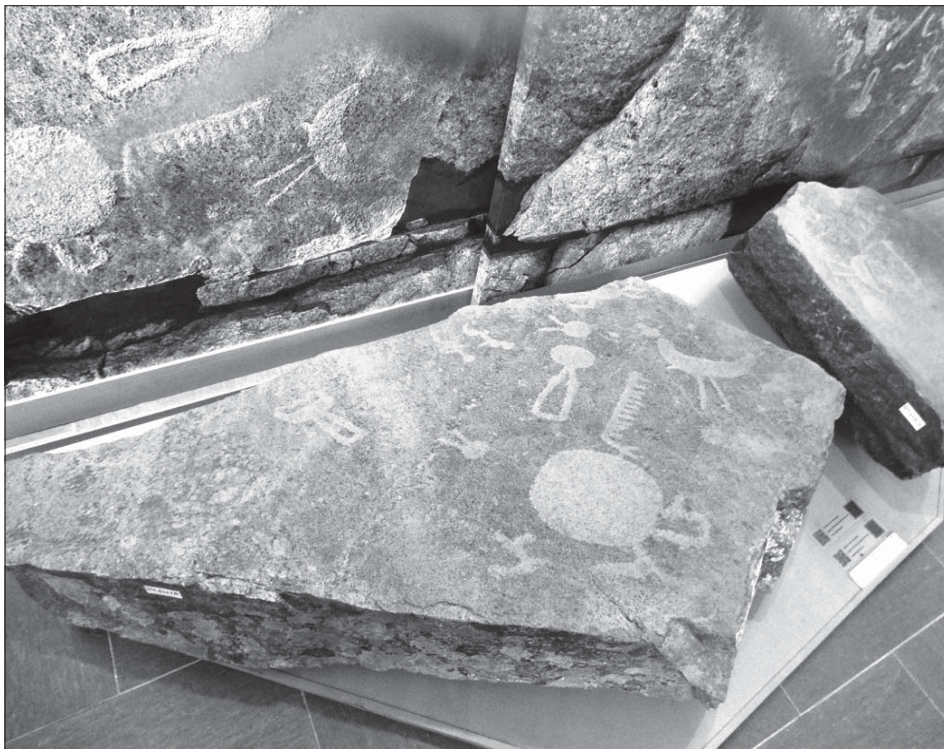
Ил. 13. Гледка от планината Сампо в Карелия (фотография)

Ил. 14. Знак на Слънцето, трансформиран до формата на колелото, идващ от древните петроглифи, представляващ декоративен елемент на център на корниз на дървените стрехи на старинните карелски къщи (фотография)

Ил. 15. Знак на Слънцето от корнiza на дървената стряха на храма „Рождество Христово” в гр. Кондопога в Карелия (фотография)

Ил. 16. Петроглиф от скален фрагмент на Карелия на огледало като израз на отразяваната Божествена същност (съхранява се в Националния музей на Република Карелия; копие; фотография)

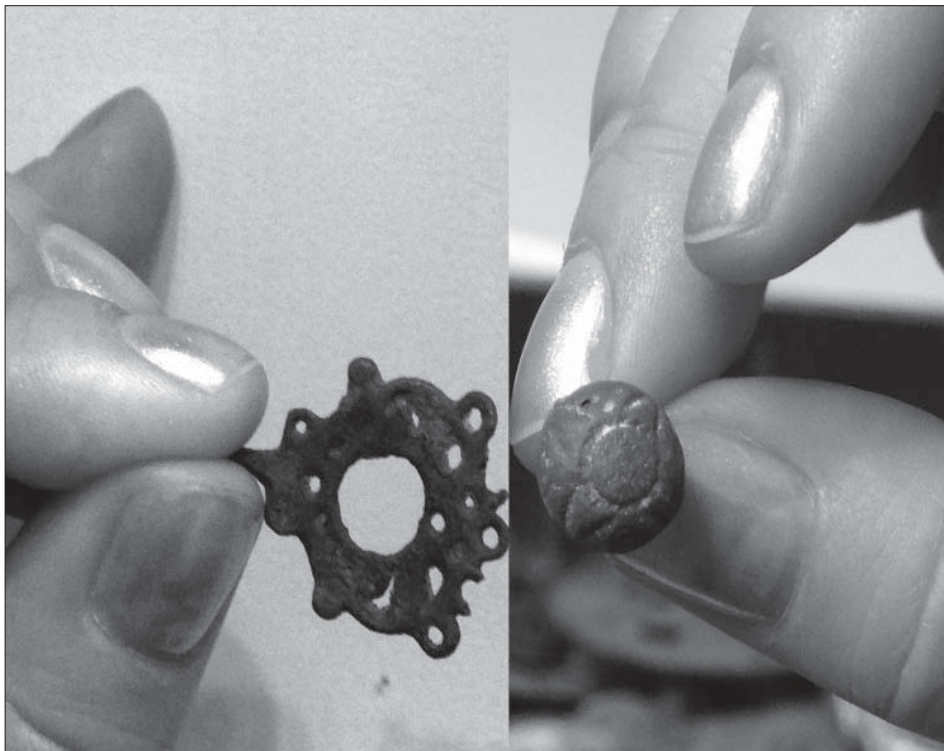
Ил. 17. Архаичните дървени колони с дъговидни подпори на покрива в храма „Рождество Христово“ в гр. Кондопога в Карелия (фотография)

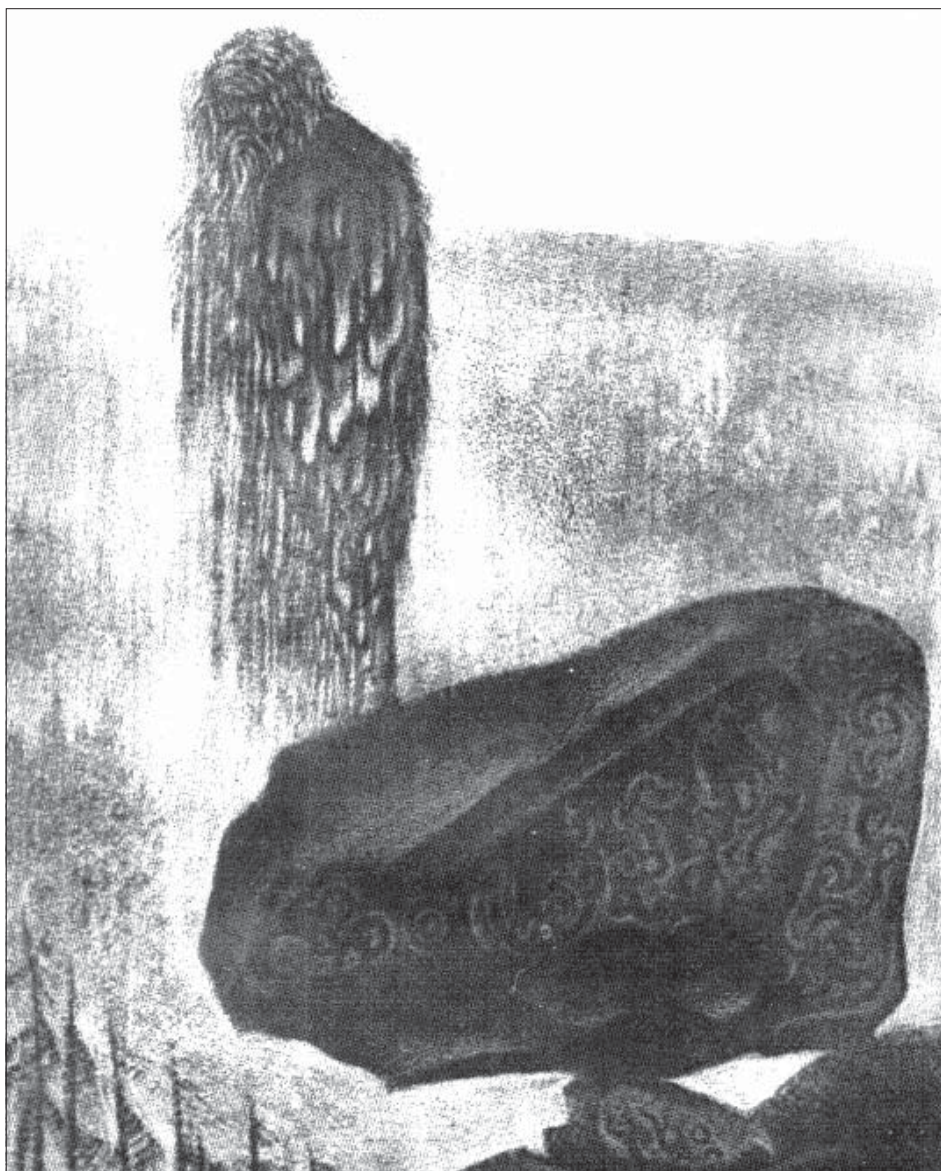
Ил. 18. Надгробен християнски кръст край входа на храма „Рождество Христово” в гр. Кондопога в Карелия (фотография)

Ил. 19. Бронзова отливка с изображението на бога на слънцето Митра от индо-иранския пантеон, особено разпространена в Карелия (съхранява се в Националния музей на Република Карелия; фотография)

Ил. 20. Старинни декоративни елементи за украса на облекло със символиката на бог Митра (антикварен магазин в Петрозаводск; фотография)

Ил. 21. Хълмовете на Воттоваара. От серията „Неизвестната легенда“ / Денис Крестовников (издание на клуба „Природата на Русия“) (рисунка на присъствието на духа на планината по време на молитва и нейн пълзящ сеид със сакрални знаци; фотография)

Ил. 22-24. Аркаим (съвременни аерофотоснимки; фотографии)

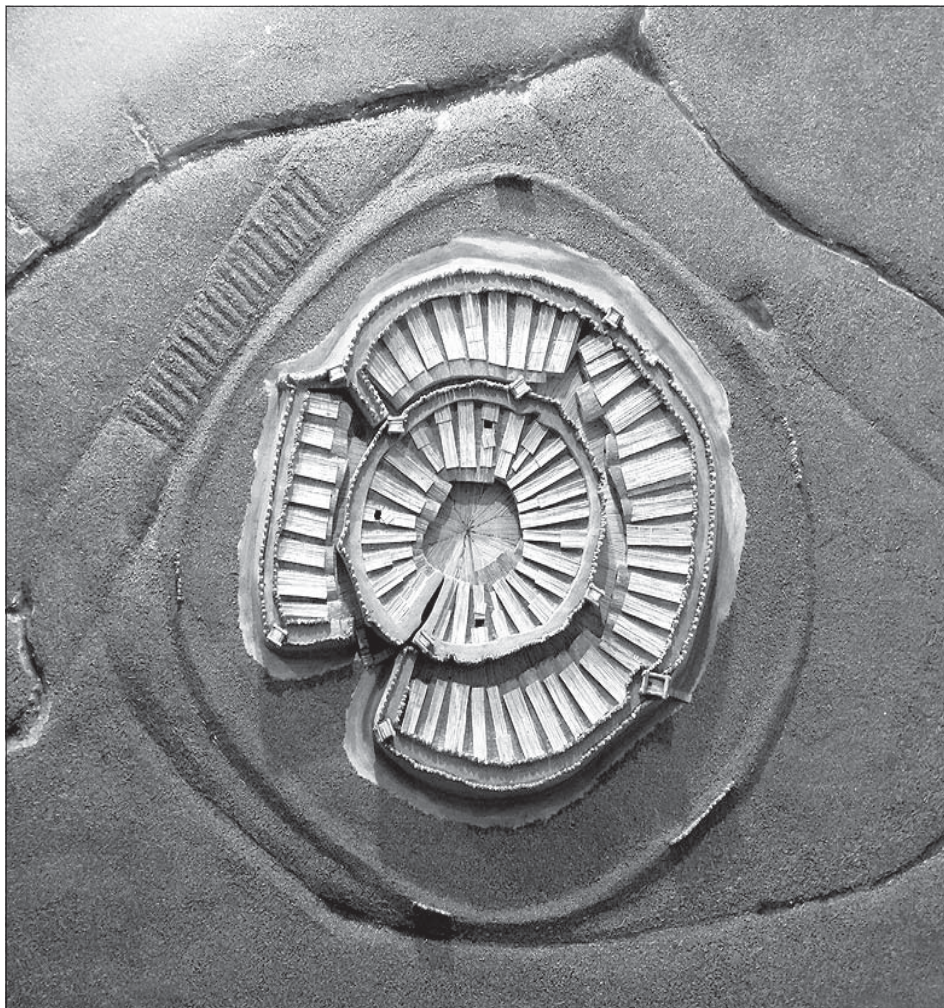
Ил. 25. Антропологически тип на възрастен мъж – жител на Аркаим (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; възстановка; скулптура; фотография)

Ил. 26. Антропологически тип на млад мъж – жител на Аркаим (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; възстановка; скулптура; фотография)

Ил. 27. Антропологически тип на млада жена – жител на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; възстановка; скулптура; фотография)

Ил. 28. Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; макет; фотография)

Ил. 29. Каменна баба „Слънце” от района на Аркаим (Средновековие) (фотоархив; фотография)

*Ил. 30. Каменна баба „Слънце” от района на Аркаимската долина (Средновековие)
(съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; фотография)*

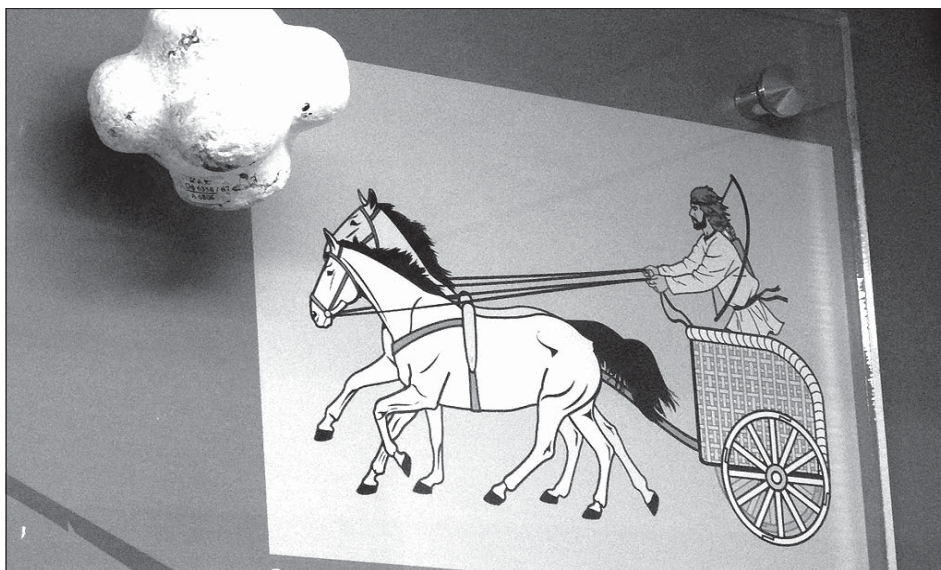
*Ил. 31. Погребален комплекс от епохата на бронза в района на Аркаим
(фотография)*

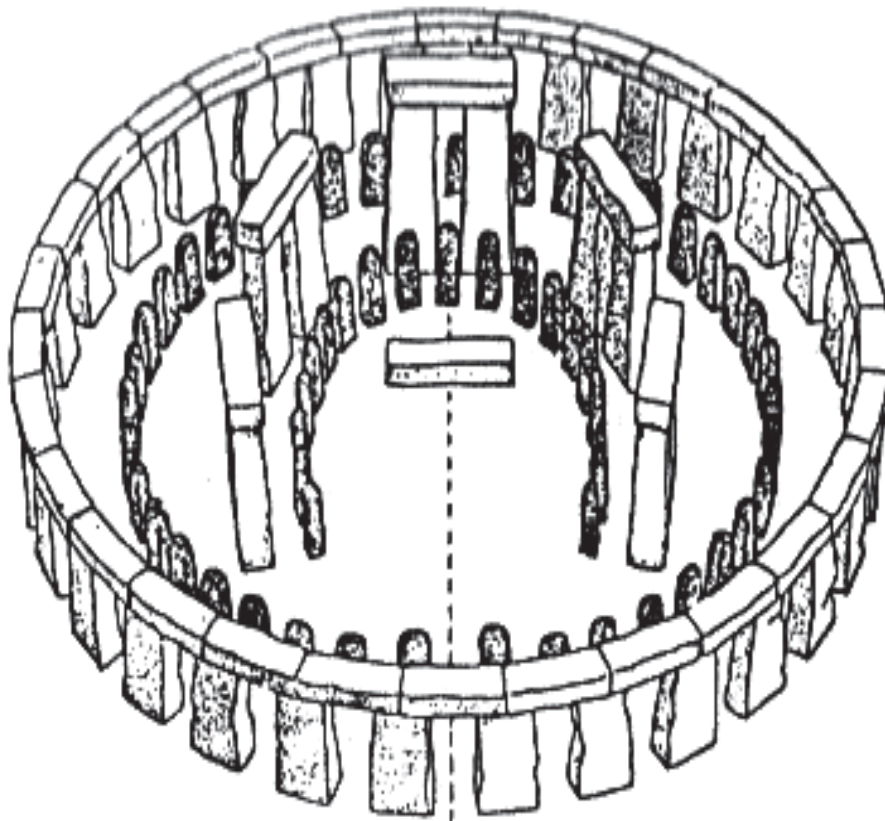
*Ил. 32. Отпечатък от колело (Синташтински некропол; погребение; фотография)
(срв. с Ил. 55)*

Ил. 33. Колесница (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; възстановка; фотография)

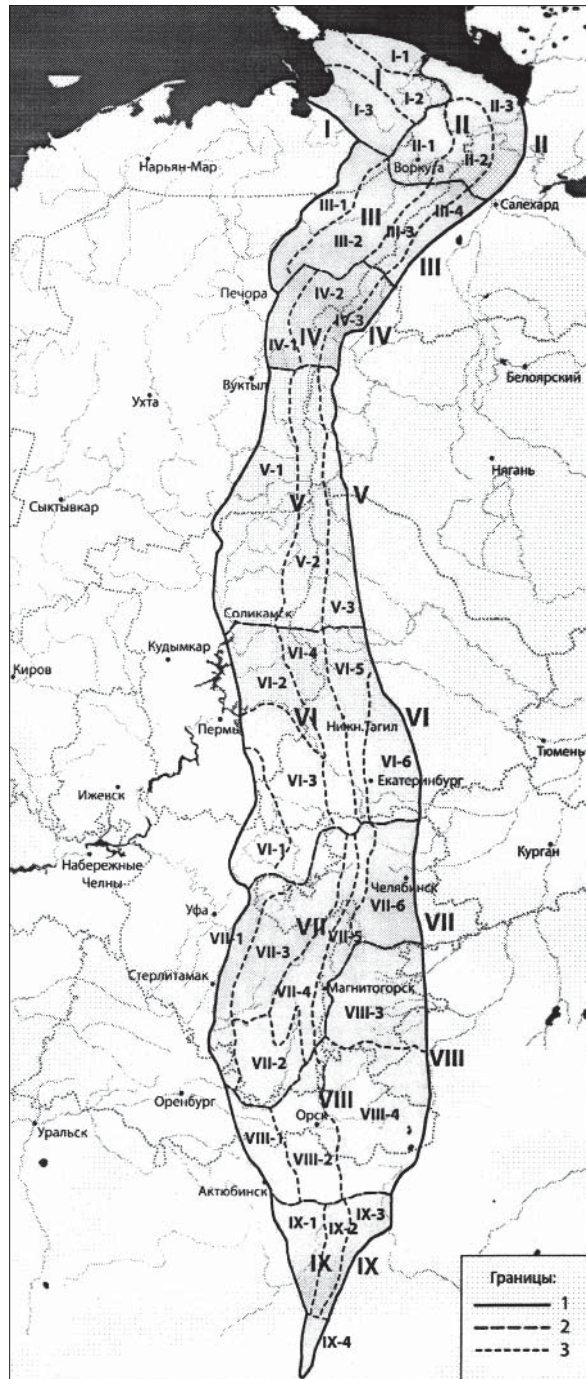

Ил. 34. Колесница (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; възстановка; рисунка; фотография)

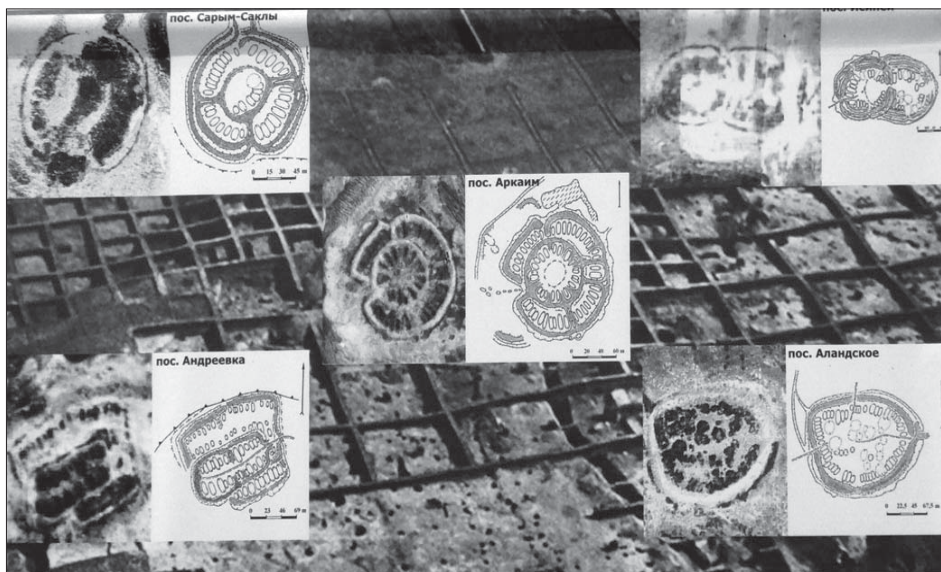
Ил. 35. Мегалитното светилище Стоунхедж в Южна Англия, възникнало около 1800 г. пр. н.е. (възстановка; рисунка; фотография)

Ил. 36. Урал: райониране съгласно природното отчитане на широчинната зоналност, височинната поясност и вертикалната диференциация на ландшафтите: А. А. Чибилъв, Ант. А. Чибилъв (2012) (схема; фотография)

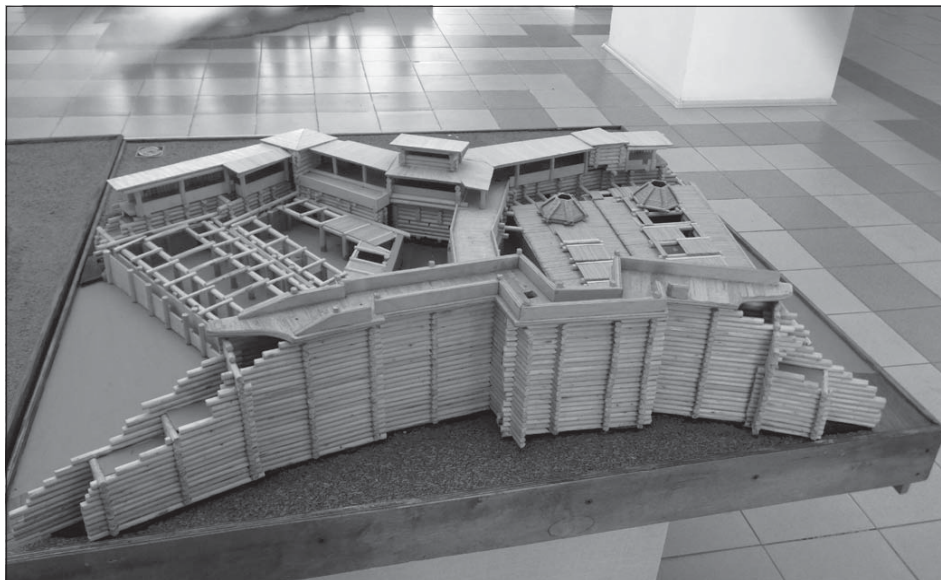

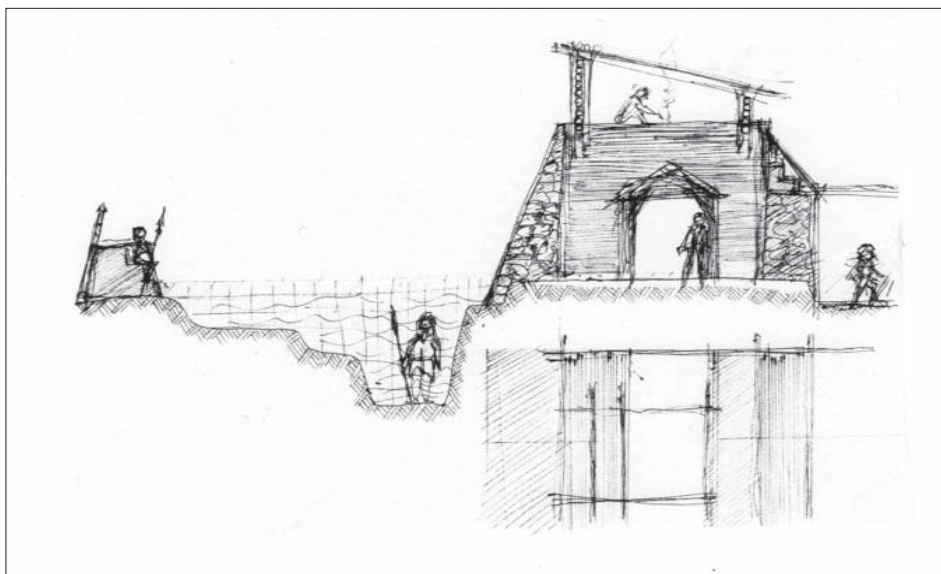
Ил. 37. Разселението на ариите по Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; съвременна карта; фотография)

Ил. 38. Планировка на градищата на Страната на градовете в Южен Урал в правилна геометрична форма – овал, кръг, квадрат (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; таблица – схема; фотография)

Ил. 39. Архитектурата на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; макет; фотография)

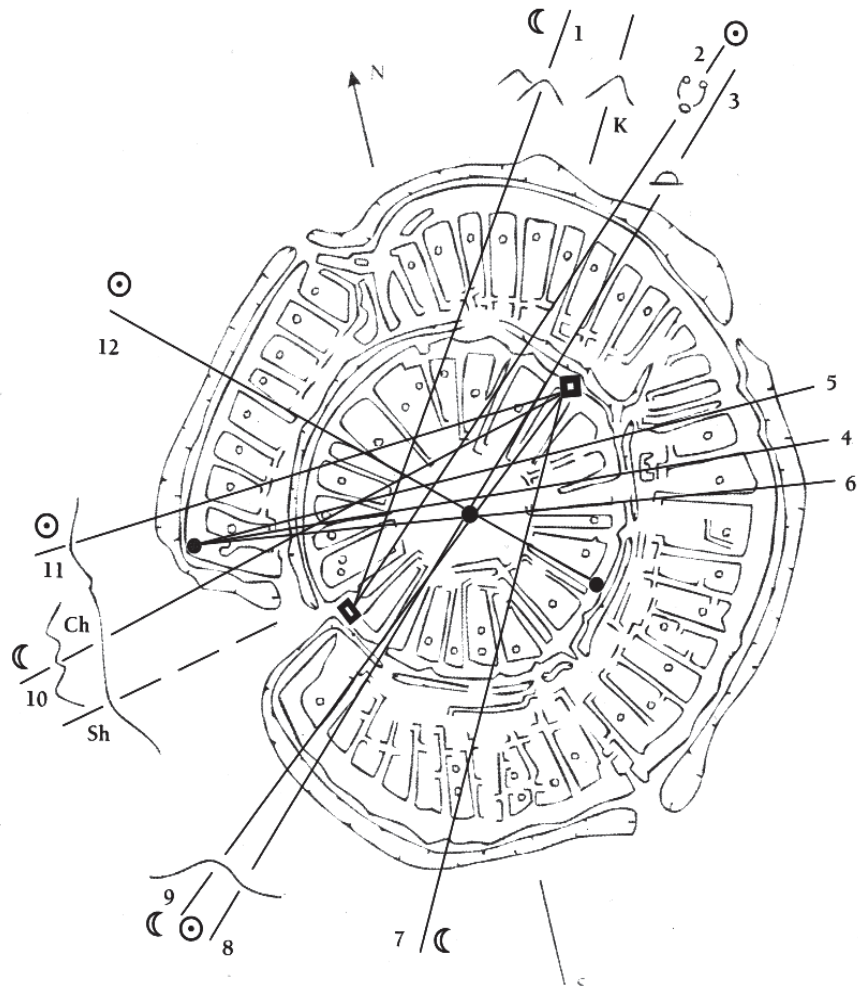
Ил. 40. Отбранителната стена на Аркаим в разрез (рисунок на Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

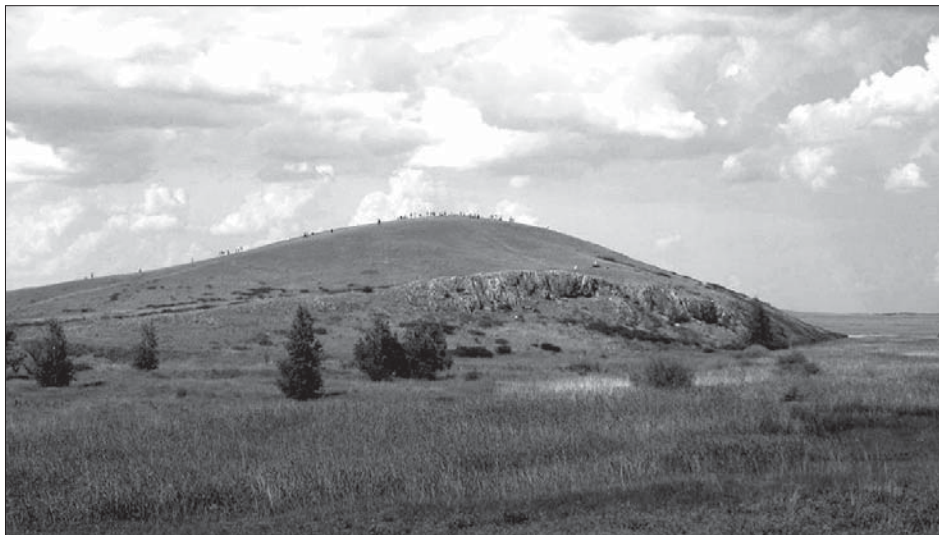
Ил. 41. Общ план на планировката на жилище в градището на Аркаим (дясната част – археологически документ, лявата – възстановка; фотография)

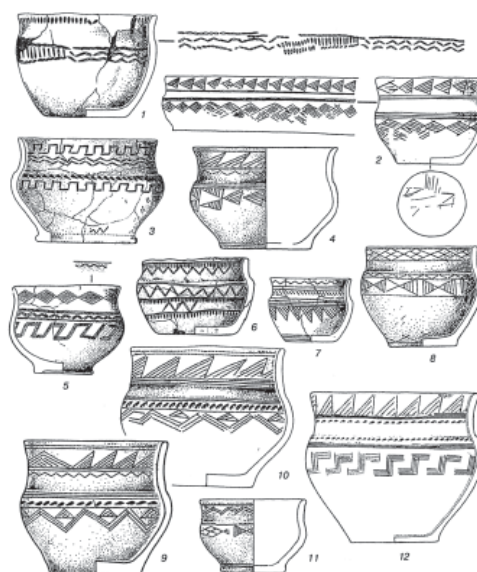
Ил. 42. Принцип на архитектурния гредоред на градището в Аркаим (възстановка; фотография)

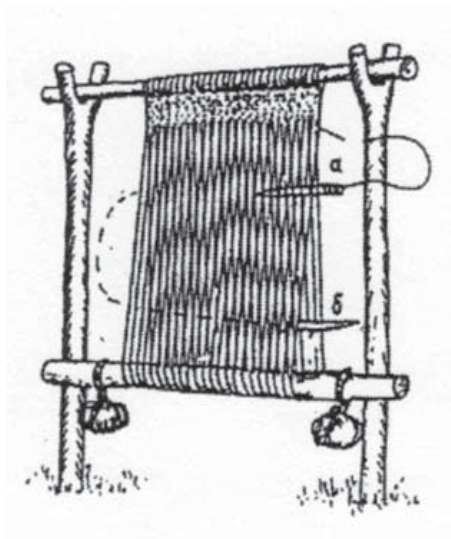
Ил. 43. Аркаим – укрепено градище и главни астрономически азимуты (фрагмент от схема по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

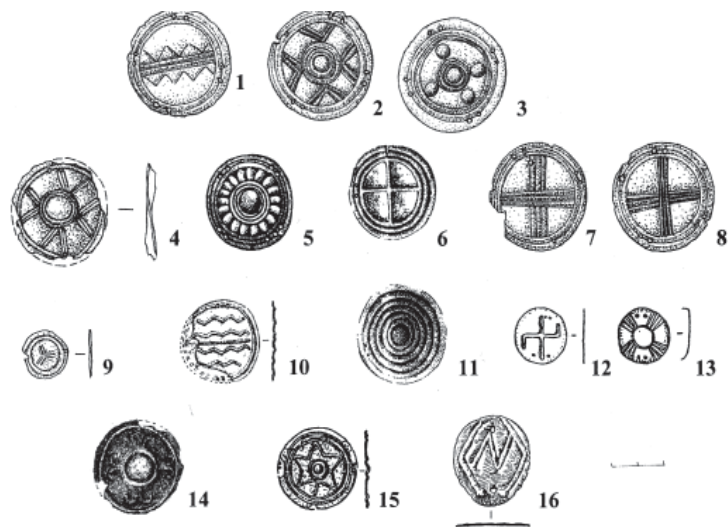
Ил. 44. Планината Шаманка (поглед от Аркаим; фотография)

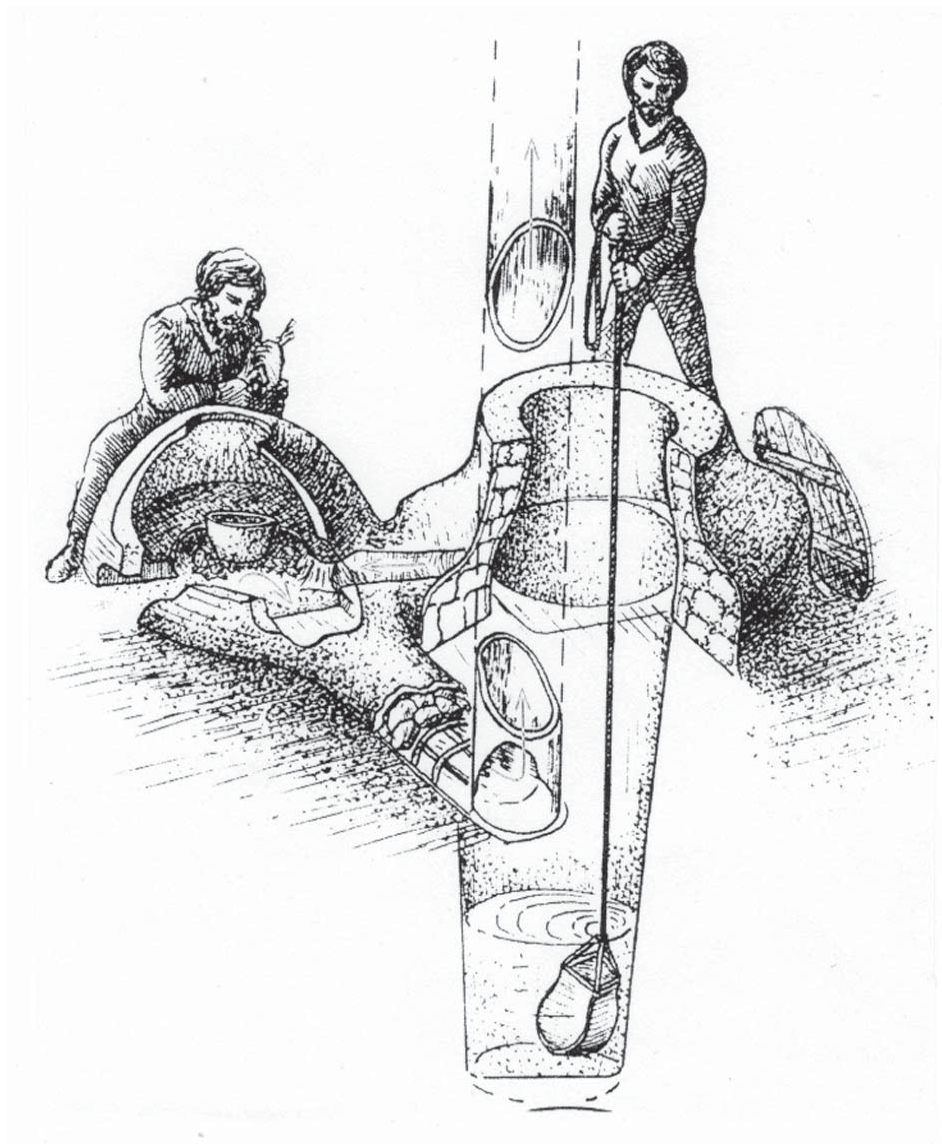
Ил. 45. Съдове със соларна символика от Аркаимската долина (рисунок – възстановка по Стефанов, Корочкова – 2006 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография)

Ил. 46. Тъкачен стан с вертикална рамка, използван в Аркаим (рисунок – възстановка по Орфинская, Голиков, Шишина – 1999 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография)

Ил. 47. Женски украшения от Аркаимската долина от епохата на бронза със соларна символика (рисунок – възстановка по Салников – 1952, Сорокин – 1962, Ткачев – 2002, Усманова, Логвин – 1998 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография)

Ил. 48. Металургична пещ, съвместена с кладенец, зафиксирана в Аркаим (рисунок на Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

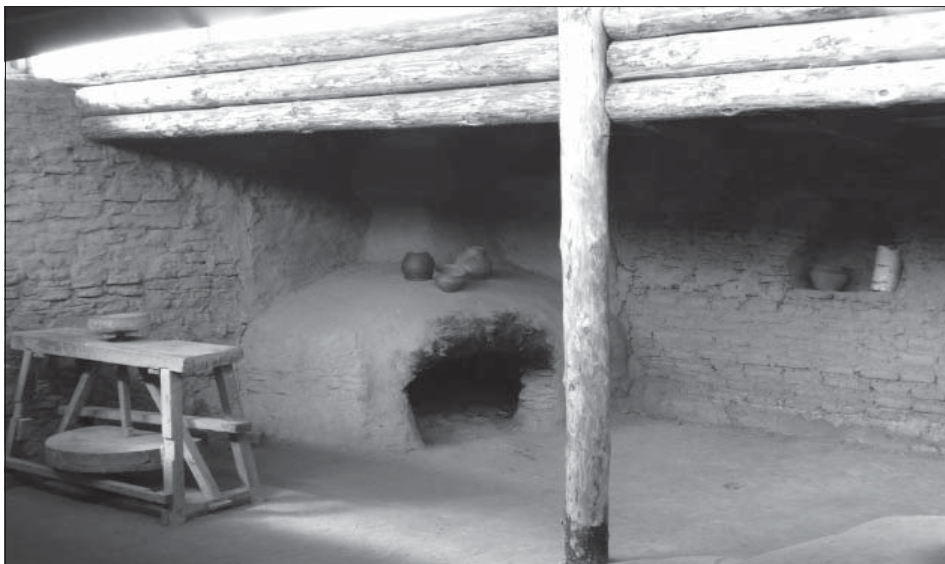
Ил. 49. Вкаменена конска глава от некропол на Страната на градовете (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; фотография)

Ил. 50. Детайл от конска юзда от некропол на Страната на градовете (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; фотография)

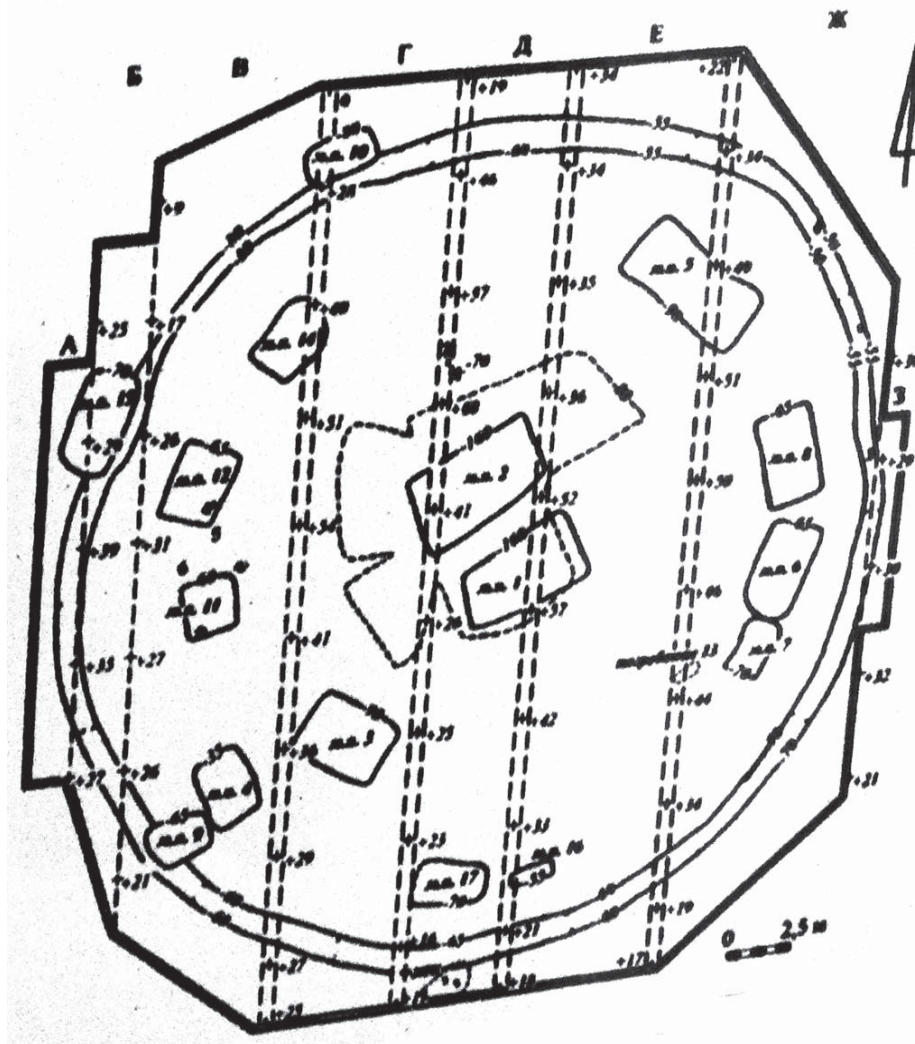
Ил. 51. Пещ в жилище на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; възстановка; фотография)

Ил. 52. Друга пещ в жилище на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; възстановка; фотография)

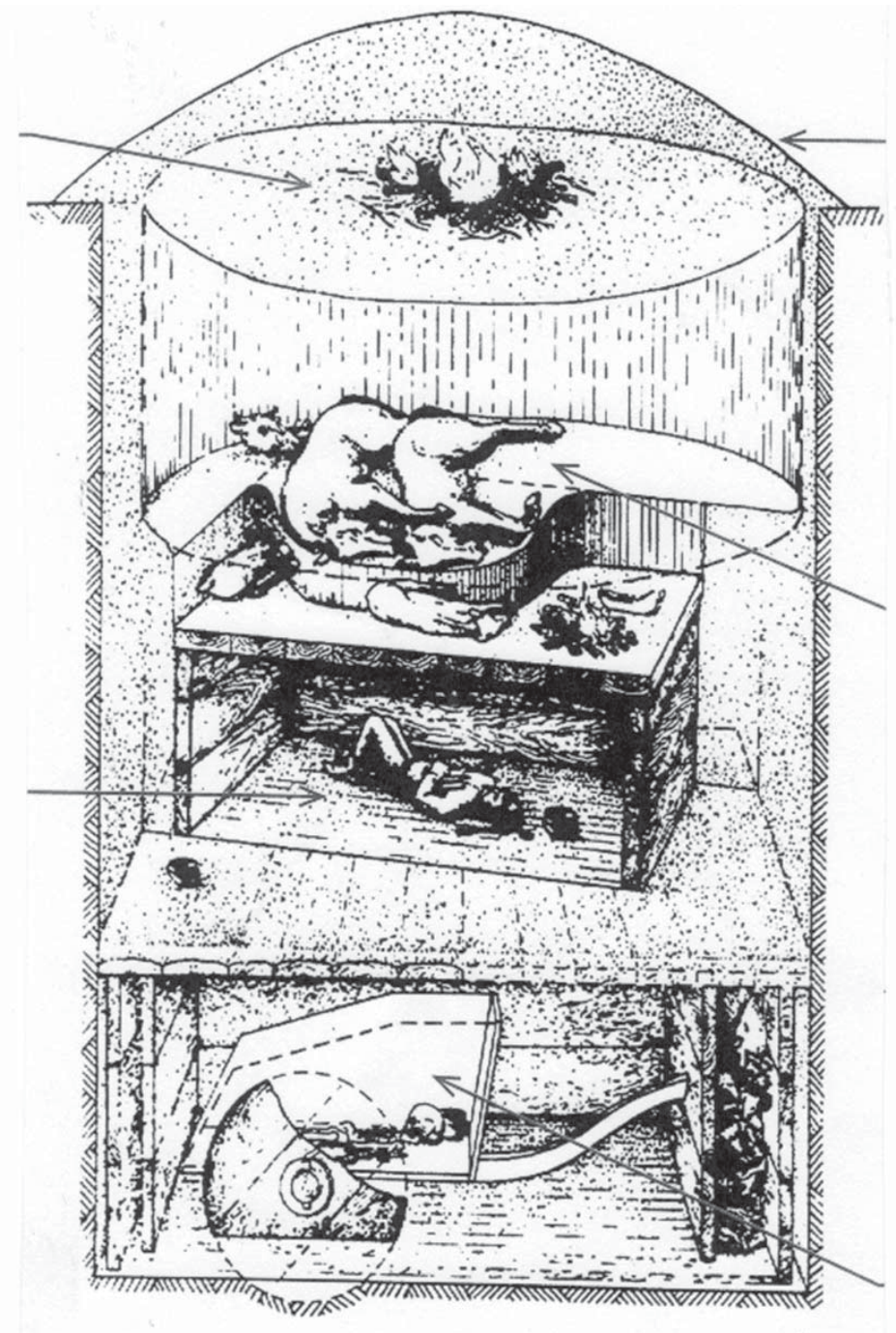

Ил. 53. Обозначение на некропол върху повърхността на земята в Аркаимската долина (фотография)

Ил. 54. Вътрешност на некропол във вид на слънце (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; схема – възстановка по археологически разкопки; фотография

Ил. 55. Погребални реконструкции на Сантаитнското гробище (схема – рисунка Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) (срв. с Ил. 32)

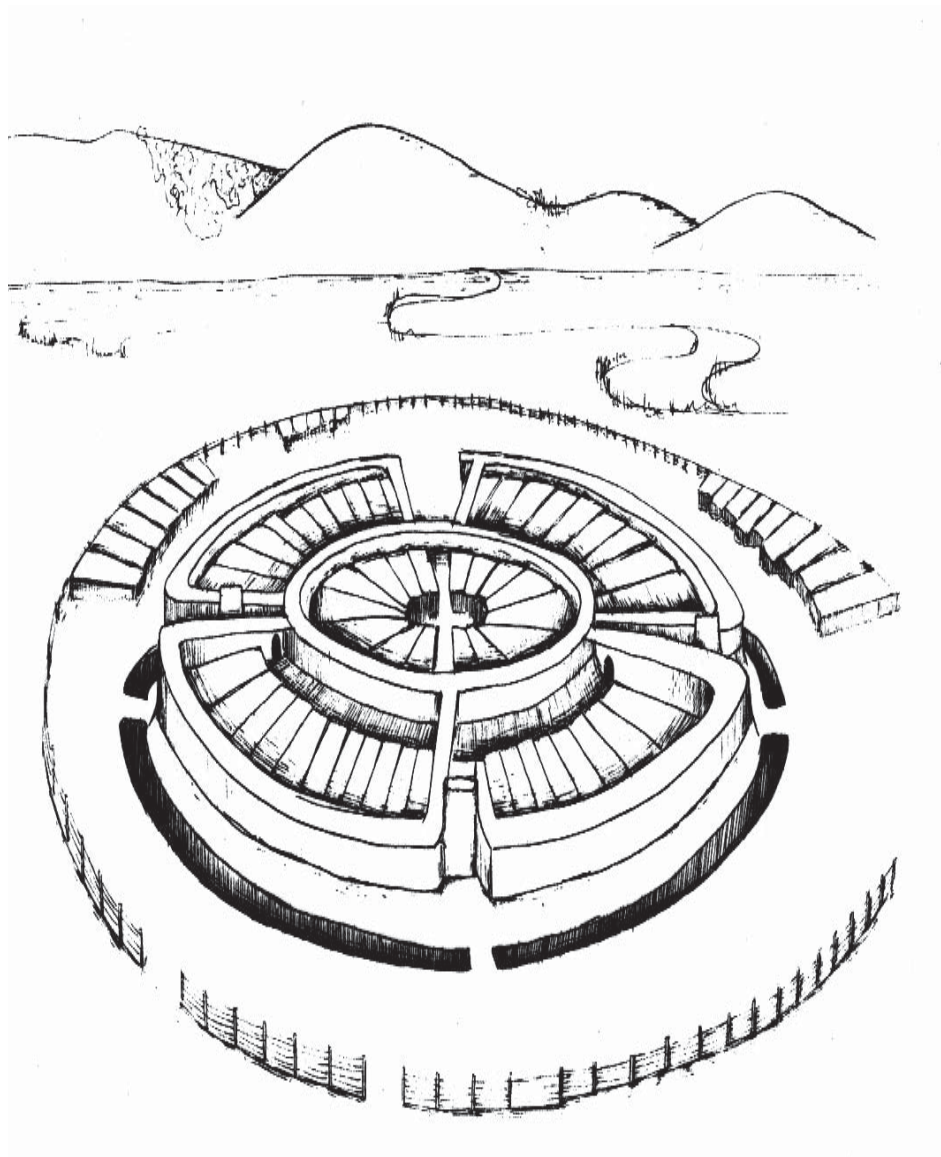
Ил. 56. Погребален курган от бронзовия век – край Аркаим (фотография)

Ил. 57. Жилище от каменния век – външен вид (възстановка по археологически разкопки – съхранява се в Музея на резервата „Аркаим” – фотография)

Ил. 58. Жилище от каменния век – вид отвътре (възстановка по археологически разкопки – съхранява се в Музея на резервата „Аркаим” – фотография)

Ил. 59. Аркаим – град-дом (схема по по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

Ил. 60. Врата на старинен дом в Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; фотография)

Ил. 61. Характерна шевица – със свастики – от района на Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; фотография)

Ил. 62. Бродерия – със знака на бог Митра – от района на Южен Урал (съхранява се в Краеведския музей на нагайбаките, които се смятат за преки потомци на ариите; фотография)

Ил. 63. „Полето от парчета” – емблемата на преминалия от 3 до 9 август 2015 г. в Суздал Международен фестивал на шиенето на пана от парчета плат – най-голямото в Русия пано от този вид (фрагмент; фотография)

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

- Аиреман** / *Aureman*, цар 22
Александър Македонски / *Alexander Magnus*, император 21
Алигери, Данте 16
Асов, Александър Игоревич 35
Ахура-Мазда, бог 37
- Бажов**, Павел Петрович 51
Бахтич, М. М. 24
Белов, Александър Иванович 35
Берг, Лев Семьонович (Симонович) 32,
Быструшкин, Константин Константинович 34
Бог / **Бог Отец** 68
Богумир 38
Буровский, Андрей Михайлович 34
Barbèra, G. 62
- Василев**, Николай 40, 64, 65 ;
(лингв. разрез) 9
Вергилий 16,
Вирт, Герман / *Wirth*, Herman Felix 18,
Воронков, А. А. 10
- Генон**, Рене / *René Guénon* 27
Грантовски, Эдвин Арвидович 34
Грейвс, Р. / *Graves*, Robert 23
Гумильов, Лев Николаевич 18, 34
Гуревич, Леонид 27
Гусева, Наталья Романовна 18, 19
фон Гьоте, Й. В. /
von Goethe, J. W.
- (эпигр.) 9, 26, 67
Giulietti, Francesco 62
- Денчев**, Стоян 62, 66 ; (науч. ръковод.) 9
Дубровски, Борис Александрович 9
Дънов, Петър / **Беннса Дуно** 68
- Дьомин**, Валерий Никитич 17, 18, 19
- Евола**, Джулио / *Evola*,
Giulio Cesare Andrea 34
Елачич, Евгений Александрович 18, 34
Елиаде, М. / *Eliade*, Mircea 24
- Зализняк**, Андрей Анатольевич 43
Зданович, Геннадий Борисович 16, 34
- Иван Грозни** / **Иван IV Василевич**,
цар 15
Иисус Христос, Бог 25, 37
- Йима** / *Yima*, цар 22, 24, 27, 69
- Кавабата**, Ясунари / *Kawabata*, Y. 24
Казански, Никола (термин.) 9
Кандински, В. В. 23
Кемпбъл, Дж. / *Campbell*, Joseph John 24
Корбен, А. / *Corbin*, Henry 24

Куманова, Александра 40, 62, 66 ;
(*филос. картогр.*) 9

Лобанкова, Инна Петровна 35
Лосев, А. Ф. 19

Магелан, Ф. / Magallanes,
Fernando de 21

Манюхин, И. С. 15
Меркатор, Г. / Mercator, Gerardus 21
Мизин, В. 17
Митко, Валерий Брониславович
(*рус. Митько*) 11
Митра, бог 25, 37
Моисей, пророк 68

Обручев, В. А. 24

Петева, Ирена 8
Петрович, В. Л. 6
Петрухин, Владимир Яковлевич 19
Пигот, Стюарт / Piggott, Stuart 34
Писанов, Владислав Леонидович
(*лингв. разрез*) 10, 40, 51,
52, 54, 61, 62-65
Писанов, Леонид Петрович
(*лингв. разрез*) 10, 16, 40, 51,
54, 61, 62-65
Платон / Plato 27
Путенихин, Владимир Петрович 34
Пушкин, Александър Сергеевич
(*эпигр.*) 19, 58, 66

Рейс, П. / Reis, Piri 21

Санников, Яков 24
Симонян, Сергей Михайлович 15
Ситникова, Наталия Петровна 11
Соколова, Г. 17, 18
Субето, Александър Иванович
(*рус. Субетто*) 11,

Тарковски, Андрей Александрович 16
Тейлор, Исак / Taylor, Isaak 33
Тилак, [Л.] Б. Г. / Tilak,
Lokmanya Bal Gangadhar 18
Толстой, А. Н. (*эпигр.*) 40
Топоров, Владимир Николаевич 54, 69
Трубачов, Олег Николаевич 58
Тербергер, Томас / Terberger, Thomas 68

Уорън, Уйлям Ф. / Warren, William F. 18

Фасмер, М. 52, 58
Фрейзър, Дж. / Frazer, James George 23

Херодот / Herodotus 37

Чибилов, А. А. 28, 29
Чибилов, Ант. А. 28, 29
Чугунов, К. В. 67

Шамбон, Жак /
Chambon, Jacques (*эпигр.*) 7
Шахнович, М. М. 15, 18
Шефер, И. / Scheffer, J. 14
Шилов, Юрий Алексеевич 34

Юнг, К. Г. / Jung, C. G. 23

Aureman, king 22
Alexander Magnus, emperor 21

Barbèra, G. 62

Campbell, Joseph John 24
Chambon, Jacques (*эпигр.*) 7
Corbin, Henry 24

Eliade, Mircea 24
Evola, Giulio Cesare Andrea 34

Frazer, James George 23

Giulietti, Francesco 62

Goethe, J. W. von (*epigr.*) 9, 26, 67

Graves, Robert 23

Guénon, René 27

Herodotus 37

Jung, C. G. 23

Kawabata, Y. 24

Magallanes, Fernando de 21

Mercator, Gerardus 21

Piggott, Stuart 34

Plato 27

Reis, Piri 21

Taylor, Isaak 33

Terberger, Thomas 68

Tilak, Lokmanya Bal Gangadhar 18

Scheffer, J. 14

Warren, William F. 18

Wirth, Herman Felix 18

Yima, king 22, 24, 27, 69

БИБЛИОГРАФСКИ СПИСЪК НА ЦИТИРАНАТА ЛИТЕРАТУРА (ARYANICA)

1. **Авеста** в русских переводах (1861-1996) / Сост., общ. ред., примеч., справочный раздел И. В. Рак. – Санкт-Петербург : Журнал „Нева”- РХГИ, 1998. – 480 с.
2. **Акишев, К. А.**, Хабдулина, М. К. Аркаим. Памятники его типа. Архитектурно-планировочные параллели и функции. // *Культура* древних народов степной Евразии и феномен протогородской цивилизации Южного Урала. – Челябинск, 1995, с. 7-13.
3. **Аландское** – Аркаим: древнее наследие Южного Урала. – Оренбург : Автограф, 2013. – 30 с.
4. **Алексеев де Круа, К.** Рождение Европы : история и мифология древних арийцев. – Москва : Irisbook, 2011. – 309 с.
5. **Ар**, росс, айн. Арийцы, россы, айны как этническая общность : древние параллели. – Волгоград, 2002. – 237 с.
6. **Аркаим**. // <<https://ru.wikipedia.org/wiki/Аркаим>>. – 13.08.2015. – 5 с.
7. **Аркаим**. // *Историко-культурное наследие региона*. – Челябинск, 2007, с. 73-78.
8. **Аркаим** : Arkaim. – Челябинск : Аркаим, 2002. – 36 с.
9. **Аркаим** – древний арийский город. // <http://www.alexfl.ru/vechnoe/vechnoe_mz1.html>. – 14.08.2015. – 2 с.
10. **Аркаим** – древний город. // <<http://bibliotekar.ru/index.files/2/38.htm>>. – 15.08.2015. – 1 с.
11. **Аркаим** : У истоков цивилизации / Под науч. ред. Г. Б. Здановича. – Челябинск : Аркаим, 2009. – 224 с.
12. **Аркаим 1987-1997** : Библиографический указатель. – Челябинск : Аркаим, 1999. – 118 с.
13. **Асов, А. И.** Атланты. Арии. Славяне : история и вера. – Москва : Алетея, 2000. – 554 с.
14. **Белов, А. И.** Путь ариев : в поисках прародины. – Москва : Амрита-Русь, 2011. – 214 с.
15. **Бессонов, В. В.** Неизвестная цивилизация. – Челябинск : Изд. дом Олега Сеницына, 2008. – 67 с.
16. **Бессонов, В. В.** Тайнопись Сети городов и Святилищ. – Челябинск : Изд. дом Олега Сеницына, 2010. – 183 с.
17. **Бонгард-Левин, Г. М.**, Грантовский, Э. А. От Скифии до Индии : загадки истории древних ариев. – Москва : Мысль, 1974. – 124 с.
18. **Буровский, А. М.** Арийская Русь, ложь и правда о „высшей расе”. – Москва : Яуза-пресс, 2013. – 285 с.

19. **Буровский**, А. М. Арийцы : Первая энциклопедия „высшей расы“. – Москва : Яуза-пресс, 2013. – 460 с.
20. **Буровский**, А. М. Предки ариев : Рассекреченная история. – Москва : Яуза-пресс, 2012. – 285 с.
21. **Быструшкин**, К. К. Аркаим – суперобсерватория древних ариев? // *Духовная культура Урала*. – Челябинск, 2001, с. 4-24.
22. **Быструшкин**, К. К. Феномен Аркаима. – Москва : Белые альвы, 2009. – 272 с.
23. **Вирт**, Г. Хроника Ура Линда. Древнейшая история Европы = Die Ura Linda Chronik, 1933. – Москва : Вече, 2007. – 624 с. (Ariana Mystica)
24. **Воронков**, А. Об истоках авестийской реки Ардвиги. – Челябинск : Энциклопедия, 2015. – 90 с.
25. **Воттоваара**. // < [https://ru.wikipedia.org/wiki/ Воттоваара](https://ru.wikipedia.org/wiki/Воттоваара)>. – 16.08.2015. – 4 с.
26. **Генон**, Р. Общее введение в изучение индусских учений / Пер. с фр. М. Маковчика. – Москва : Беловодье, 2013. – 321 с.
27. **Генон**, Р. Символизм креста / Пер. с фр. Т. И. Фадеевой, Ю. Н. Стефанова. – Москва : Прогресс-Традиция, 2008. – 704 с.
28. **Герни**, О. Р. Хетгы. – Москва : Наука, 1987. – 239 с.
29. **Глоба**, П. П. Хванирата. // *Митра*, 2012, No 12 (16), с. 25-29.
30. **Гора Воттоваара (Вотто-Ваара)**. // <<http://www.tourskazka.ru/gora-vottovaara.html>>. – 17.08.2015. – 2 с.
31. **Город Аркаим, стоящий у Солнца**. // <<http://proshloeproshlo.ru/novosti/velikaya-tajna-arkaima-drevnij-gorod-arkaim-stoyashhij-u-solnca.html>>. – 13.08.2015. – 4 с.
32. **Грантовский**, Э. А. Ранняя история иранских племен Передней Азии. – Москва : Институт Востоковедения РАН, 2007. – 506 с.
33. **Грейвс**, Р. Историческая грамматика на поэтический мит = The White goddess : A historical grammar of poetic myth [1948] / Прев. от англ. Ю. Антонов ; Прев. на стих. К. Димитров. – София : Изток-Запад, 2011. – 792 с.
34. **Григорьев**, С. А. Синташта и арийские миграции во II тыс. до н.э. // *Новое в археологии Южного Урала*. – Челябинск, 1996, с. 78-96.
35. **Гумилев**, Л. Н. Этногенез и биосфера земли. – Москва : АСТ, 2005. – 512 с.
36. **Гупало**, А. свящ. Духовное поле Аркаима. – Челябинск : [Б.и.], 2011. – 118 с.
37. **Гусева**, Н. Р. Арии и древнеарийские традиции. – Москва : Белые Альвы, 2010. – 208 с.
38. **Гусева**, Н. Р. Русский Север – прародина индославов. – Москва : Белые Альвы, 2010. – 302 с.
39. **Гусева**, Н. Р. Русский Север – прародина индо-славов. – Москва : Вече, 2003. – 413 с.
40. **Демин**, В. Н. Русь Нордическая. – Москва : Вече, 2007. – 432 с.
41. **Денчев**, С. Г., Куманова, А. В. Знание-episteme – знание-téchné: Трансформатизм инфосферы (Онтология информационной среды). // *Информационные технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек: Материалы IX Междунар. конф. и выст. „LIBCOM-2005“ / ГПНТБ России ; Ассоц. ЭБНИТ – [Звенигород] Ершово, Россия, 14-18 ноября 2005 г. = Information Technologies, Computer Systems, and Publications for Libraries : Proc. IX Intern. Conf. and Exhibition „LIBCOM-2005“ / Rus. Nat. Publ. Libr. for Sci. and Technology ; ELNIT Assos. – [Zvenigorod] Ershovo, Russia, Nov. 14-18, 2005. [CD-ROM]. Тр. / Конф. – Публ. и на англ. ез.*
42. **Денчев**, С. Г., Куманова, А. В., Казански, Н. Р. Универсальность на гуманитарного знание: Когнитивен библиогр. контекст на инфосферата в антропопол. трансформации

на времето (Постановка. Методология. Историография. Терминосистема. Структура. Обобщение). // Пета нац. науч. конф. с междунар. участие „Кирилицата в духовността на европейската информационна цивилизация”, София, 1 ноември 2007 г. София, 2008, с. 393-423.

43. **Денчев, С. Г.,** Куманова, А. В., Казански, Н. Р., Василев, Н. К. Изследване на информационната карта на трансмисиите на култура в нестинарската обредност като открита информационна среда на култовите практики и вярвания, установими в музеите на Централна и Източна Турция (*Ист.: Сев. Месопотамия*). // [Седма] VII национална научна конференция с международно участие „България в културното многообразие на Европа”, 1.11.2009 г., София, Нац. дворец на културата. София, 2010, с. 512-538.

44. **Денчев, С. Г.,** Куманова, А. В., Казански, Н. Р., Василев, Н. К. Изследване на информационната карта на трансмисиите на култура в нестинарската обредност като открита информационна среда на култовите практики и вярвания, установими в музеите на Централна и Източна Турция (*Ист.: Сев. Месопотамия*) / Епиграф: „Вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що се не вижда” – Евр. (11: 1). // *За буквите – О писменехъ* : Кирило-Методиевски вестник (София), N 31, ноември 2009, с. 31, с ил. – *Начало* ; Изследване на информационната карта на трансмисиите на култура в нестинарската обредност като открита информационна среда на култовите практики и вярвания, установими в музеите на Централна и Източна Турция (*Ист.: Сев. Месопотамия*) / Епиграф: „Вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що се не вижда” – Евр. (11: 1). // *За буквите – О писменехъ* : Кирило-Методиевски вестник (София), N 32, май 2010, с. 31, с ил. – Докл. на Заседание на Науч. съвет на СВУБИТ на 29.06.2009 г. – *Продълж. – Редуц. публ.*

45. **Денчев, С. Г.,** Куманова, А. В., Куманов, М. К., Казански, Н. Р. Експедиция в Иран за установяване историографската информационна карта на нестинарската феноменология в България / Епиграф: „Чадата на Адам едно са тяло” – Саади. // *Списание на БАН* (София), 2011, N 3, с. 36-51 : с ил. – Библиогр.: 219 неномер. загл. в 117 номер. бел. – *Рез. на англ. ез.*

46. **Денчев, С. Г.,** Куманова, А. В., Куманов, М. К., Казански, Н. Р. Историографска експедиция в Санкт-Петербург за установяване информационната карта на нестинарската феноменология в България / Епиграф: „Uno itinere non potest pervenire ad tantum grande secretum”. // [Шеста] VI национална научна конференция с международно участие „България в културното многообразие на Европа”, 1 ноември 2008 г., София, Нац. дворец на културата. – София, 2009, с. 505-610. – Библиогр.: 1036 неномер. загл. в 136 номер. бел.

47. **Древний** город Аркаим. // <<http://nemozhetbit.ru/drevniy-gorod-arkaim.html>>. – 14.08.2015. – 3 с.

48. **Древний** город Аркаим. // <<http://www.uskaz.ru/arkaim.htm>>. – 15.08.2015. – 2 с.

49. **Елачич, Е. А.** Крайный Север как родина человечества. – Санкт-Петербург [: Б.и.], 1910. – 99 с.

50. **Жарников, С. В.** Древние тайны Русского Севера. // *Древность* : Арьи. Славяне. – Москва, 1996, с. 195-243.

51. **Зданович, Г. Б.** Аркаим – культурный комплекс эпохи среднего бронза Южного Зауралья. // *Российская археология*, 1997, N 2, с. 47-62.

52. **Зданович, Г. Б.** Аркаим – „Страна городов” пространство и образы. – Челябинск : Аркаим, 2007. – 256 с.

53. **Зданович, Г. Б.** Аркаим и „Страна городов”: диалог культур. География и хронология. // *Вестник Челябинского университета*, Сер. 10, 2002, N 1, с. 118-130.

54. **Зданович, Д. Г.** Аркаим : древность, модерн и постмодерн. // *Аркаим 1987-1997* :

Библиографический указатель. – Челябинск, 1999, с. 8-51.

55. **Зданович**, Д. Г., Кириллов, А. К. Курганные памятники Южного Зауралья : археоастрономические аспекты исследования. – Челябинск : Аркаим, 2002. – 61 с.

56. **Зяблов**, М. Великая тайна Аркаима. // <<http://lah.ru/text/zyablov/arkaim.htm>>. – 15.08.2015. – 8 с.

57. **Иванов**, Б. Мифы и легенды о древнем прошлом великих ариев. // *Mumpa*, 2007, No 9 (13), с. 79-84.

58. **Иванов**, И. А. Арии. – Москва : Гранд, 1999. – 221 с.

59. **Иванов**, И. В. Аркаим – ландшафтно-исторический заповедник : Проблемы и феномены. // *Аркаим* : Исследования. Поиски. Открытия. Челябинск, 1995, с. 9-20.

60. **Калевала** : Фински народен епос / [Състав. Елиас Льонрот] ; Превод от фински, послесл., бел. Нино Николов. – София : Захарий Стоянов, 2003. – 726 с.

61. **Кандинский**, В. [В.] О духовном в искусстве (: Живопись) [1911 г.], цит. по нов. изд.: Ленинград, 1989. (Из архива Рус. Авангарда). Текст печ. по кн.: Тр. Всерос. съезда художников в Петрограде, декабрь 1911 – январь 1912 г. Т. I. – Петроград, 1912, с. 43-44.

62. **Колосов**, Д. Арии. – Москва : Ломоносовъ, 2015. – 216 с.

63. **Корбен**, А. История на ислямската философия. – София : Център за изследване на ислямската цивилизация, 2004. – 511 с.

64. **Кузнецова**, С. Арии : правда сквозь века. – Львов : Лига-Прес, 2009. – 247 с.

65. **Кузьмина**, Е. Е. Арии – путь на юг. – Москва : Летний сад, 2008. – 557 с.

66. **Кузьмина**, Е. Е. Откуда пришли индоарии? : Материальная культура племен андроновской общности и происхождение индоиранцев. – Москва : Наука, 1994. – 464 с.

67. **Куманова**, А. В. Макроисториографический пунктирный контур Арктической духовности (Из религиозно-мифологического дискурса северного солярного культа света : К вопросу о вторичнодокументальном исследовании инфосферы) / *Эпиграф: „Cum tacent, clamant” – Сисего*. // *Заповедные этнокультурные ландшафты Арктики и Евразии* : Сб. науч. тр. избр. материалов научно-творч. конф., сем., раб. совещ., проведенных в г. Якутске по проблемам сохранения, охраны, использования и пропаганды культурно-природного наследия народов Арктики, Сибири и Евразии в 2012-2014 гг. / М-во культуры Рос. Федерации, ФГБОУ ВПО „Аркт. гос. инст. искусств и культуры”, М-во культуры и духовного развития Респ. Саха (Якутия) ; Сост. и науч. ред. У. А. Винокурова ; Редкол.: У. А. Винокурова, С. С. Игнатъева и др. ; Сер. Культура Арктики ; Вып. 2. – Якутск, 2014, с. 35-54. – *Рез. на англ. яз.* – Библиогр.: 60 номер. назв.

68. **Куманова**, А. В. Нестинариана : Историография. Систематизирован анотиран библиографски указател. Фотомонография : Учебно пособие по дисциплин. „Нестинарство : Информационни кодове на културното наследство” / Науч. и ез. ред. Н. Василев ; Науч. ред.: С. Денчев, Н. Цв. Кочев, Н. Ярьмов, М. Куманов ; Терминолог. ред. Н. Казански. – София : За буквите – О писменехъ, 2012. – 1-10; I-CXXXII; 11-352 с.: с ил. – (Факлоносци ; III).

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменехъ” (2012): <<http://www.sno.unibit.bg>>.

69. **Куманова**, А. В. Нестинариана : Историография. Фотомонография : Учебное пособие / Науч. и ез. ред. Н. Василев ; Науч. ред.: С. Денчев, Н. Цв. Кочев, Н. Ярьмов, М. Куманов ; Терминолог. ред. Н. Казански. – София : За буквите – О писменехъ, 2014. – 206 с. : с ил. (Факлоносци ; XII)

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменехъ” (2014): <<http://www.sno.unibit.bg>>.

70. **Куманова**, А. В. Универсальное – гуманитарное – эпистемиологическое знание

(Естественная классификация. Международная библиография. Идея мирового культурного объединения). // *Вестник Санкт-Петербургск. гос. унив. культуры и искусств* : Науч. журнал, 2013, No 4 (17) декабрь, с. 84-90.

71. **Куприянова**, Е. Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” (По материалам некрополей Южного Зауралья и Казахстана). – Челябинск : Автограф, 2008. – 244 с.

72. **Лобанкова**, И. П. Аркаим в контексте культурной антропологии (от американской антропологической школы до этногенеза Л. Н. Гумилева). // *Горизонты цивилизации*. – Челябинск, 2013, с. 88-105.

73. **Лобанкова**, И. П. Аркаим в контексте пассионарной теории Л. Н. Гумилева и учения В. И. Вернадского о биосфере. // *Горизонты цивилизации*. – Челябинск, 2012, с.145-171.

74. **Лобанкова**, И. П. Древняя цивилизация Южного Урала: от пещеры Шульган-таш до протогорода Аркаим в диалоге с современной культурой. // *Горизонты цивилизации*. – Челябинск, 2011, с. 123-139.

75. **Лосев**, А. Ф. Аполлон. // *Мифологический словарь* / Гл. ред. Е. М. Мелетинский. – Москва, 1990, с. 55-57.

76. **Лосев**, А. Ф. Гипербореи. // *Мифологический словарь* / Гл. ред. Е. М. Мелетинский. – Москва, 1990, с. 155.

77. **Манина**, П. А. Смыслы и ценности в бытии общества протогорода Аркаим. // *Смыслы, ценности, нормы в бытии человека, общества, государство*. – Челябинск, 2010, с. 133-137.

78. **Новая** иностранная [для СССР (России)] литература по общественным наукам : [Тек.] библиогр. указ. / Ан СССР. ИНИОН : Сер.: – Разн. гг.-1992 : NN 1-12. – Москва, разн. гг.-1992.

79. **Новая** литература по социальным и гуманитарным наукам : [Тек.] библиогр. указ. / РАН. ИНИОН : Сер.: 1993- : NN 1-12. – Москва, 1993- .

80. **Новая** отечественная [советская] литература по общественным наукам : [Тек.] библиогр. указ. / АН СССР. ИНИОН : Сер.: Разн. гг.-1992 : NN 1-12. – Москва, разн. гг.-1992.

81. **Обручев**, В. А. Земля Санникова. – Москва : Мир книги, 2007. – 288 с.

82. **Палеогеография** Европы за последние сто тысяч лет. Атлас-Монография / Ред. И. Герасимов, А. Величко. – Москва : Наука, 1982. – 156 с.

83. **Петров**, П. Етнографски елементи на славяно-балто-германската общност. – София : БАН, 1966. – 208 с.

84. **Петров**, Ф. Н. Поселение Аркаим в культурном пространстве эпохи бронзы. – Дубна : Фонд „Наследие”, 2009. – 64 с.

85. **Петрухин**, В. Я. Мифы финно-угров. – Москва : Астрель, 2005. – 463 с.

86. **Петухов**, Ю. Д. Арии. Дорогами Богов. – Москва : Метгалактика, 2003. – 288 с.

87. **Потемкина**, Т. М. О факторах, предшествующих сложению памятников типа Аркаим в Урало-Западносирийском регионе. // *Культура древних народов степной Евразии и феномен протогородской цивилизации Южного Урала*. – Челябинск, 1995, с. 144-154.

88. **Природный** комплекс горы Воттоваара. – Петрозаводск : Карельский научный центр РАН, 2009. – 156 с.

89. **Путенихин**, В. П. Место силы – город Аркаим. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2012. – 344 с.

90. **Путенихин**, В. П. Тайны Аркаима : наследие древних арии. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2012. – 285 с.

91. **Ригведа** : Избранные гимны / Пер., коммент. и вступ. статья Т. Я. Елизаренковой. – Москва : Наука, 1972. – 409 с.
92. **Ригведа** : Избранные гимны / Пер. Т. Я. Елизаренкова. – Москва : Наука, 1989. – 699 с.
93. **Сакса**, К. В. Мифы и легенды Ингерманландии. – Санкт-Петербург : Инкери, 2013. – 255 с.
94. **Славянорусский** корнеслов : Язык наш – древо жизни на земле и отец наречий иных / Сост., лит. перераб. текста. – 5-ое изд. – Санкт-Петербург : УКИНО „Духовное преображение”, 2005. – 416 с.
95. „**Смерть-гора**” – Воттоваара. // < <http://www.karvin.ru/taina/votovaara/>>. – 17.08.2015. – 4 с.
96. **Смирнов**, К. Ф., Кузьмина, Е. Е. Происхождение индоиранцев в свете новейших археологических открытий. – Москва : Наука, 1977. – 83 с.
97. **Соколова**, Г. Следы древних ариев на Кольском полуострове. // *Митра*, 2009, No 10 (14), с. 161-172.
98. **Тейлор**, И. Славяне и арийский мир. – Москва : Вече, 2009. – 413 с.
99. **Тилак**, [Л.] Б. Г. Арктическая Родина в Ведах. – Москва : Фаир-Пресс, 2002. – 528 с.
100. **Тилак**, [Л.] Б. Г. Арктическая Родина в Ведах / Пер. с англ. Н. Р. Гусевой. – Москва : Гранд; Фаир-Пресс, 2001. – 525 с.
101. **Умарзода**, И. История цивилизации арийцев : Т. 1, 2. – Душанбе [: Б.и.], 2006. – 573 с.
102. **Фрейзър**, Д. Златната клонка = The Golden bough : A study in magic and religion [1923] / Прев. от англ. Ц. Петков. – София : Изд. на Отеч. фронт, 1984. – 935 с.
103. **Царевский**, В. А., Царевская, С. Н. Аркаим – родина Заратуштры. – Челябинск : Челяб. межрайон. тип., 2006. – 214 с.
104. **Цивилизация** ариев – Аркаим (XVII-XVI вв. до н.э.). // *Бородулина*, Н. В. Знаменитые исчезнувшие цивилизации. – Ростов-на-Дону, 2011, с. 220-230.
105. **Чайлд**, Г. Арийцы = The Aryans : основатели европейской цивилизации. – Москва : Центрполиграф, 2010. – 269 с.
106. **Челябинский** государственный историко-культурный заповедник „Аркаим”. // <<http://www.arkaim-center.ru/>>. – 18.08.2015. – 10 с.
107. **Шилов**, Ю. А. Прародина ариев : история, обряды и мифы. – Москва : Русская Правда, 2013. – 815 с.
108. **Шилов**, Ю. А. Путь Ариев в романах, документах и хрониках. – Киев : СИНТО, 1996. – 425 с.
109. **Эвола**, Ю. Империя Солнца : Т-во худ. печ. – Тамбов : Ex Nord Lux, 2010. – 176 с.
110. **Эвола**, Ю. Традиция и Европа : Т-во худ. печ. – Тамбов : Ex Nord Lux, 2009. – 248 с.
111. **Янкевич**, В. В. Концепт огня в культуре : Смыслы и функции : Дис. тр. на соиск. учен. степени кандидата культурологии / Санкт-Петерб. Гос. унив. культуры и искусств. – Санкт-Петербург, 2003. – 196 с. // <<http://www.dissercat.com/content/kontsept-ognya-v-kulture-smysly-i-funktsii>>
112. **Ярхо**, В. Н. Лотофаги. // *Мифологический словарь* / Гл. ред. Е. М. Мелетинский. – Москва, 1990, с. 317.
113. **Ярхо**, В. Н. Феаки. // *Мифологический словарь* / Гл. ред. Е. М. Мелетинский. – Москва, 1990, с. 555.

114. **American** humanities index (AHI) : Vol. 1- . – New York : Wilson Co., 1975- .
115. **Ancient** Arkaim: The Stonehenge of Russia. // <<http://www.ancient-origins.net/ancient-places-asia/older-stonehenge-arkaim-russia-00251>>. – 14.08.2015. – 3 p.
116. **Anthony**, D. W. The archaeology of Indo-European origins. // *Journal of Indo-European Studies*, 1991, No. 3-4, p. 193-222.
117. **Anthony**, D. W. Horse, wagon and chariot : Indo-European languages and archaeology. // *Antiquity*, 1995, No. 264, p. 554-565.
118. **Anthony**, D. W., Vinogradov, N. B. The birth of the chariot. // *Archaeology*, 48, April 1995, p. 36-41.
119. **Arkaim**. // <<https://en.wikipedia.org/wiki/Arkaim>>. – 13.08.2015. – 5 p.
120. **Arkaim** – ancient Russian city and psychic hotspot. // <<http://projectavalon.net/forum4/showthread.php?18785-Arkaim-ancient-Russian-city-and-psychic-hotspot>>. – 14.08.2015. – 3 p.
121. **Arkaim** the Forgotten Valley. // <<http://anthropology.msu.edu/anp264-ss13/2013/04/24/arkaim-the-forgotten-valley/>>. – 14.08.2015. – 3 p.
122. **Arkaim** (Prehistoric Culture). // <<http://www.ancientwisdom.com/russiaarkaim.htm>>. – 16.08.2015. – 3 p.
123. **Arkaim** : Prehistory on the steppe. // <http://rbth.co.uk/articles/2012/08/20/arkaim_an_ancient_culture_on_the_steppe_17521.html>. – 18.08.2015 r. – 2 p.
124. **Arkaim** : The Russian Stonehenge. // <<http://www.ancient-code.com/arkaim-russian-stonehenge/>>. – 16.08.2015. – 3 p.
125. **Arkaim** : Russia's Ancient City & the Arctic Origin of Civilisation. // <<http://www.newdawnmagazine.com/articles/arkaim-russias-ancient-city-the-arctic-origin-of-civilisation>>. – 16.08.2015. – 2 p.
126. **Arkaim** : Russia's Stonehenge and a Puzzle of the Ancient World. // <<http://mysteriousuniverse.org/2014/01/arkaim-russias-stonehenge-and-a-puzzle-of-the-ancient-world/>>. – 17.08.2015. – 2 p.
127. **Arkaim** : This Mysterious Prehistoric City in Russia May Be Older Than Stonehenge. // <<http://www.learning-mind.com/arkaim-this-mysterious-prehistoric-city-in-russia-may-be-older-than-stonehenge/>>. – 18.08.2015. – 3 p.
128. **Arts & Humanities** citation index (AHCI) : Vol. 1-3 / Inst. for sci. inform. – Philadelphia (Pa.), 1976- .
129. **Bibliographie** internationale de l'Humanisme et de la Renaissance: [1-] / Féd. int. des soc. et inst. pour l'étude de la Renaissance. – Genève : Libr. Draz, 1966- .
130. **British** humanities index (BHI) / Issued by the Libr. Assoc. – London, 1915- .
131. **Campbell**, J. Masks of God. – Vol. I : Primitive Mythology. – New York : Penguin Books, 1991. – 528 p.
132. **Campbell**, J. Moyers, B. The Power of Myth. – New York : Penguin Books, 1991. – 293 p.
133. **Corbin**, H. History of Islamic philosophy. – New York : Routledge, 1996. – 496 p.
134. **Cult** complex on the Mountain Vottovaara. // <http://www.sarks.fi/fa/PDF/FA12_181.pdf>. – 17.08.2015. – 3 p.
135. **Denchev**, S. G., Kumanova, A. V., Christozov, D., Kazanski, N. Universality of Humanitarian Knowledge : A Cognitive Context of the Infosphere: Nestinarstvo (Ritual fire-dancing): A Planetary Historiographical Map of the Anthropological Transmissions of Time) [: 1] ; [Publication in eng. of the script of the documentary film of the same name : 2] / Epigraphe: „and they distributed to each as anyone has need” – Acts (4: 35). // *Informing Science and Information Technology Education Conference 2008 (InSITE)*, Varna (Bulgaria), June 22-25,

2008 : Proceedings[: Plenary report], p. 1-17.

136. **Dissertation** abstracts international : Sect. A-C. – Ann Arbor (Mi) : Bell & Howell Co., 1938- .

137. **Eliade**, M. Images and symbols: Studies in religious symbolism / Transl. by Ph. Mairet, Princeton. – New York : Princeton University Press, 1991. – 189 p.

138. **Eliade**, M. Morfologia religiilor : Prolegomene / Text comunicat si pref. de M. Handoca ; Rev. sti. a ed. M. Tanasescu; Cuv. i. de A. Morretta. – 2. ed. – Bucuresti : Editura Jurnalul literar, 1993. – 235 p. (Ser. Sinteze; N 1).

139. **Gening**, V. F. The cemetery at Sintashta and the Early Indo-Iranian people. // *Journal of Indo-European Studies*, 1979, No. 1-2, p. 1-29.

140. [**Harrod**, L. M.] Cadastral map. // [**Harrod**, L. M.] Harrod's librarians glossary: 9,000 terms used in information management, library science, publishing, the book trades and archive management / [Libr. of Congr. Cataloging-in-Publ. Data;] Compil. by R. Prytherch. – 8th ed. – Aldershot, 1996, p. 101.

141. **Heider**, E. R. Universals in color naming and memory. // *Journ. expres. Psycholog.*, 1972, Vol. 93, p. 10-20.

142. **Heider**, E. R., Olivier D. C. The structure of the color space in naming and for two languages. // *Cogn. Psycholog.*, 1972, Vol. 3, p. 337-355.

143. **Hiebert**, F. T., Shishlina, N. I. Introduction. // *Anthropology and archaeology of Eurasia* (Philadelphia), Spring 1996, p. 5-12.

144. **Humanities** index (HI). – Bronx (New York) : Wilson Co., 1974- .

145. **Index** to social science & Humanities proceedings (ISS HP) : Category ind. ; Contents of proc. auth. ; Ed. ind.; Meeting location ind. ; Permuterm sub. ind. ; Corporate ind. / Inst. for sci. inform. – Philadelphia (Pa.), 1976- .

146. **Indice** Español de Humanidades (IEH) : Span. bibliogr. of sci. journ. of soc. sci. and humanities : Ser. A-D / Inst. de Inf. y Doc. en Cienc. Soc. y Humanid., Centro Nac. de Inf. y Doc.; C.S.I.C. – Madrid, 1976- .

147. **International** bibliography of the social sciences / UNESCO. – London; Chicago, 1951- .

148. **Japanese** periodicals index (JPI) : Humanity of Social science / Nat. diet libr. – Tokyo, 1948- .

149. **Jettmar**, K. Bemerkungen zu Arkaim. // *Eurasia Antiqua*, 3, 1997, p. 249-254.

150. **Kumanova**, A. Nestinariana : Historiography. Photomonography : Compendium / Sci. and language ed. N. Vasilev ; Sci. ed. S. Denchev, N. Tsv. Kochev, N. Yaramov, M. Kumanov ; Terminolog. ed. N. Kazanski. – София : За буквите – О писменехъ, 2014. – 190 с. : с ил. (Факлоносци ; XIII)

Jubilee edition dedicated to: Intangible Cultural Heritage of Humanity on 30th September 2009 by UNESCO; 1150th anniversary of the Christianization of Bulgaria.

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменехъ” (2014): <<http://www.sno.unibit.bg>>.

151. **Kuzmina**, E. E. Horses, chariots and the Indo-Iranians : an archaeological spark in the historical dark. // *South Asian archaeology*. – Helsinki, 1993, p. 403-412.

152. **List**, Guido von. Die Armanenschaft der Ario-Germanen (The Armanism of the Aryo-Germanic People) : Teil 1, 2. – Wien : Verlag der Guido-von-List-Gesellschaft, 1908; 1911.

153. **Littauer**, M. A., Crowel, J. H. The origin of the true chariot. // *Antiquity*, 1996, No. 270, p. 934-939.

154. **Mallory**, J. P. In search of Indo-Europeans : Language, archaeology and myth. – London : Thames & Hudson , 1991. – 288 p.

155. **Mysteries** of Vottovaara Mountain. // <<http://weirdrussia.com/2015/02/04/mysteries-of-vottovaara-mountain/>>. – 18.08.2015. – 2 p.
156. The **Mysterious** Megaliths of Mount Vottovaara. // <<http://ancientvisitors.blogspot.com/2013/12/the-mysterious-megaliths-of-mount.html>>. – 17.08.2015. – 2 p.
157. **Piggott**, S. Bronze Age chariot burials in the Urals. // *Antiquity*, 49, 1975, p. 289-290.
158. **Piggott**, S. The earliest wheeled transport from the Atlantic Coast to the Caspian Sea. – Ithaca, USA : Cornell University Press, 1983. – 272 p.
159. **Social sciences** (SS). – Bronx (New York) : Wilson Co., 1974- .
160. **Social sciences citation index** (SSCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of the soc., behavioral and related sci. : Iss. in parts : Corporate address ind., Source ind., Permuterm sub. ind. / Inst. for sci inform. – Philadelphia (Pa.), 1974- .
161. **Social sciences & Humanities index** (SSHI) / Formerly: International index. – Bronx (New York) : Wilson Co., 1907-1974.
162. **Social sciences index** (SCI). – Bronx (New York) : Wilson Co., 1974- .
163. **Taylor**, A. Map ; Maps and the library user. // *International Encyclopedia of Information and Library Science* / Ed. by J. Feather and P. Sturges. – London ; New York, 2003, p. 406-407; 407.
164. **Tilak**, L. B. G. The Arctic Home in the Vedas. – Puna (India) : TILAK BROS, 1903. – 500 p.
165. **Vottovaara** mountain – one of the most mysterious places on Earth. // <<http://survincity.com/2011/02/vottovaara-mountain-one-of-the-most-mysterious/>>. – 14.08.2015. – 3 p.
166. **Warren**, W. F. Paradise Found – the Cradle of the Human Race at the North Pole. – Boston : Fredonia Books (NL), 1985. – 540 p.
167. **Wilford**, J. N. Remaking of the wheel : evolution of the chariot. // *New York Times*, February 22, 1994.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ
на електронна библиотека
ARYANICA

- Акишев, К. А.** *соавт.* 2
Алексеев де Круа, К. 4
Антонов, Ю. *прев. от англ.* 33
Асов, А. И. 13
- Белов, А. И.** 14
Быструшкин, К. К. 21, 22
Бонгард-Левин, Г. М. *соавт.* 17
Бессонов, В. В. 15, 16
Буровский, А. М. 19, 20
- Василев, Н. К.** *науч. и ез. ред.* 68 ;
съавт. 43, 44, 45
Величко, А. *ред.* 82
Винокуров, У. А. *ред. кол.* 68 ;
состав. и науч. ред. 68
Вирт, Г. 23
Воронков, А. 24
- Генон, Р.** 26, 27
Герасимов, И. *ред.* 82
Герни, О. Р. 28
Глоба, П. П. 29
Грантовский, Э. А. 32 ; *соавт.* 17
Грейвс, Р. 33
Григорьев, С. А. 34
Гумилев, Л. Н. 35
Гупало, А. *свящ.* 36
Гусева, Н. Р. 37, 38, 39 ; *пер. с англ.* 100
- Демин, В. Н.** 40
- Денчев, С. Г.** *науч. ред.* 68, 69 ;
съавт. 41-46
Димитров, К. *прев. на стих.* 33
- Эвола, Ю.** 109, 110
Елачич, Е. А. 49
Елизаренкова, Т. Я. *пер.* 92 ;
пер., комент. и вступ. ст. 91
- Жарников, С. В.** 50
- Зданович, Г. Б.** 51-55 ; *науч. ред.* 11
Зяблов, М. 56
- Иванов, Б.** 57
Иванов, И. 58, 59
Игнатъев, С. С. *ред. кол.* 67
- Казански, Н. Р.** *съавт.* 42-46 ;
терминолог. ред. 68, 69
Кандинский, В. [В.] 61
Кириллов, А. К. *съавт.* 55
Колосов, Д. 62
Корбен, А. 63
Кочев, Н. Цв. *науч. ред.* 68, 69
Кузнецова, С. 64
Кузьмина, Е. Е. 65, 66 ; *соавт.* 96
Куманов, М. К. *науч. ред.* 68, 69 ; *съавт.* 46
Куманова, А. В. 67-70 ; *съавт.* 41-46

Куприянова, Е. 71

Лобанкова, И. П. 74

Лосев, А. Ф. 75, 76

Льонрот, Елиас *състав.* 60

Маковчик, М. *пер. с фр.* 26

Манина, П. А. 77

Мелетинский, Е. М.

гл. ред. 75, 76, 112, 113

Николов, Нино *прев. от фин.,
послел., бел.* 60

Обручев, В. А. 81

Петков, Ц. *прев. от англ.* 102

Петров, П. 83

Петров, Ф. Н. 84

Петрухин, В. Я. 85

Петухов, Ю. Д. 86

Потемкина, Т. М. 87

Путенихин, В. П. 89, 90

Рак, И. В. *сост., общ. ред.,
примеч., справоч. раздел 1*

Саади *эпигр.* 45

Сакса, К. В. 93

Смирнов, К. Ф. *соавт.* 96

Соколова, Г. 97

Стефанова, Ю. Н. *пер. с фр.* 27

Тейлор, И. 98

Тилак, [Л.] Б. Г. 99, 100

Умарзода, И. 101

Фадеева, Т. И. *пер. с фр.* 27

Фрейзър, Д. 102

Хабдулина, М. К. *соавт.* 2

Царевская, С. Н. *соавт.* 103

Царевский, В. А. *соавт.* 103

Чайлд, Г. 105

Шилов, Ю. А. 107, 108

Янкевич, В. В. 111

Ярхо, В. Н. 112, 113

Ярьмов, Н. *науч. ред.* 68, 69

Anthony, D. W. 116, 117, 118

Campbell, J. 131, 132

Christozov, D. *co-author* 135

Cicero (Цицерон) *epigr.* 67

Corbin, H. 133

Crowel, J. H. *co-author* 153

Denchev, S. G. *co-author* 135 ; *sci. ed.* 150

Eliade, M. 137, 138

Gening, V. F. 139

Handoca, M. *text comunicat si pref.* 138

Harrod, L. M. 140

Heider, E. R. 141, 142

Hiebert, F. T. *co-author* 143

Kazanski, N. *co-author* 135 ;
terminolog. ed. 150

Kochev, N. Tsv. *sci. ed.* 150

Kumanov, M. *sci. ed.* 150

Kumanova, A. V. 150 ; *co-author* 135

Kuzmina, E. E. 151

List, Guido von 52

Littauer, M. A. *co-author* 153

Mallory, J. P. 154

Morretta, A. 138

Piggott, S. 157, 158

Shishlina, N. I. *co-author* 143

Tanasescu, M. *ed.* 138

Taylor, A. 163

Tilak, L. B. G. 164

Vasilev, N. *sci. and language ed.* 150

Warren, W. F. 166

Wilford, J. N. 167

Yaramov, N. *sci. ed.* 150

**ЕКСПЕДИЦИЯ ВЪВ ВОТТОВААРА – КАРЕЛИЯ И АРКАИМ – УРАЛ:
ЦЕНТРОВЕ НА ПРАЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ В РУСИЯ
(Протоарии и праславяни)
(Културолого-феноменологично декодиране
на митологичния, историческия и лингвистичния план)**

**Проф. д.ик.н. Стоян Денчев,
проф. д.п.н. Александра Куманова,
доц. д-р Никола Казански,
ас. д-р Николай Василев**

Резюме

През август 2015 г. от Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) и Българската академия на науките (БАН) под патронажа на Международната академия по информатизация при ООН, Арктическата Академия на науките и Ноосферната обществена Академия на науките в Русия се осъществи *Първата българска научна експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал*. В отсечката по Урал експедицията се проведе и под патронажа на губернатора на Челябинска област на Руската Федерация Борис Александрович Дубровски.

Целта на експедицията бе да се проследи трансмисията на соларния култ по новооткрити археологически следи – по планината *Воттоваара* в Карелия, Русия и историко-културния резерват „*Аркаим*” в Южен Урал, Русия.

Научен ръководител на експедицията е проф. д.ик.н. Стоян Денчев (класификация и метакласификация: информационна среда); екип: проф. д.п.н. Александра Куманова (философско наукознание и вторично-документално картографиране); доц. д-р Никола Казански (терминология); ас. д-р Николай Василев (лингвистичен разрез).

Настоящото проучване се осъществява чрез концепцията „**информационна среда**” (англ.: information environment) (С. Денчев), съгласно която този феномен се трансформира в проявите и взаимодействията на трите му съставни компонента:

1) „информационни фондове” (англ.: information funds) (съществуващите информационни явления, систематизирани в културолого-феноменологични пластове);

2) „информационни технологии” (англ.: information technologies) (познатите на хората технологии през съответните времена) и

3) „интеракции” (англ.: interactions) (битуващите гледища в историографията по изследваните явления).

Конфигурацията „информационна среда” – единството от:

1) „информационни фондове”, 2) „информационни технологии”, 3) „интеракции” – е избрана в качеството на ретикула (англ.: reticulum) на това проучване, структурирано във вид на ризома (англ., фр., лат. от гр.: rhizome) (А. Куманова).

Тук са обособени два основни раздела:

- **Воттоваара – Карелия** (направен е акцент върху родината на ариите на Северния полярен кръг и интерпретацията ѝ в археологическите експедиции в Северния Ледовит океан и в Карелия, както и в митологията) и

- **Аркаим – Урал** (за основа е взета интелектуалната база на проучванията на проф. Г. Б. Зданович – откривателя на Аркаим, който беше нашият водач в историческия резерват на 10.08.2015 г.).

Относително самостоятелна, но подчинена на общото развитие на това изследване, е неговата специализирана част: **Лингвистичен разрез** (представена е концепцията за праезика на славяните от времето на дописмената реч на праисторията на човека, декодираща **етимологията на звуковата информация по веригата звукове – артикулация – комбинаторика**, на нашите домакини в Челябинск и Аркаим филолозите – ерудити Л. П. Писанов и В. Л. Писанов (описваната звукова комуникация очевидно е погранична между предсричковата и предконсонантната писмени системи на праславяните).

Цикълът на предлаганите лингвистични етюди на Леонид и Владислав Писанови е посветен на **предсричковата – звукова комуникация** – съчетание от гласна и една или повече съгласни или само отделна гласна, което се изговаря с един тласък на издишаната струя и с едно отваряне на устата: **сричка** (англ.: syllable).

Тази звукова комуникация предхожда **сричковото писмо**, което е предшествано от **пиктографско – образно** (англ.: pictography) писмо (: староегипетско, старокитайско, старояпонско) (от ок. V хил. пр. н.е.) и **идеографско – условно-знаково** (англ.: ideography) писмо (постепенно образите се опростяват и развиват в условни знаци – **йероглифи** /англ.: hieroglyphs/; **знаците – идеограмите** /англ.: ideograms/ дават само идея) (: египетско, китайско, японско) (от IV хил. пр. н.е.).

Известно е, че първоначално пиктографското писмо, след това идеограмите се изместват от **клинообразни идеограми** (/комбинации от клиновидни

чертички/, обозначаващи **едносрични думи**, по-късно – **отделни срички**) (: **клинообразно /клинопис**: *англ.*: **cuneiform character** /: шумерско, авестийско / староперсийско/, вавилонско, гръцко) (от IV хил. пр. н.е.).

Описваната от Леонид и Владислав Писанови звукова комуникация очевидно е **погранична между предсричковата и предконсонантната писмени системи**.

Консонантната (*англ.*: **consonant**) **азбучна** (*англ.*: **alphabetical**) писмена система за **съгласните букви** (*англ.*: **consonants**) (: финикийска, арамейска, пахлави /средноперсийска/, арабска, фарси /новоперсийска/, арменска, гръцка, староеврейска, сирийска, южноарабска) предхожда **азбучното писмо – гръцкото писмо** (: етруско, латинско /латиница/, готско, глаголица, кирилица) (*срв.*: **Денчев, С.** и др. *Графемите на писмото на Homo sapiens`а* (Естествена знакова класификация на човечеството) : Плен. докл. / **С. Денчев, А. Куманова.** // *Нови информационни технологии в образователния процес* / III науч. семинар на СВУБИТ, Слънчев бряг, 8-10.05.2008 г. – София, 2009, с. 9-26. – Библиогр.: 19 неномер. назв. в 35 номер. бел. – С рис. на авт. – *Comp.*: **Giulietti, Francesco.** *Storia delle scritture veloci (dall' antichità ad oggi).* – Firenze : C. E. Giunti – G. Barbèra, 1968. – 514 p.).

Във фокуса на вниманието ни е една внушителна хипотеза, хвърляща светлина може би към онези древни 35 000 години (от общо 40-хилядната история на човечеството), за които не знаем достатъчно (защото едва от 5 хиляди години човекът пише), а може би – към предшестващите ги хилядолетия...

Наст. изследване показва два взаимосвързани информационни потока:

1) Велико преселение на протоариите назад в хилядолетията (от 20 хил. до 5 хил. г. пр. н.е.), осъществено предполагаемо от север – Хванирата (по *Авеста*), която в продължение на хилядолетия потъва, и изключително напредничавият ѝ народ – ариите се спуска на юг и югоизток – по планините Воттоваара в Карелия и Урал, където изгражда **СТРАНА НА ГРАДОВЕТЕ, БЕЛЯЗАНА С ФЕНОМЕНАЛНАТА СОЛАРНА ПЛАНИРОВКА НА АРКАИМ, И ОТ ТУК СЕ НАСОЧВАТ КЪМ ИРАНСКОТО ПЛАТО, ЗА ДА ОСЪЩЕСТВЯТ СВОЯ ИЗВЕСТЕН ГИГАНТСКИ ПЪТ В ИСТОРИЯТА, ДОСТИГНАЛ И ДО БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ**: комплексът е привлечен като **методологически възел** на проучените многостранни явления, посочени в заглавието *тук*;

2) осмислен е **методологичният въпрос**: трансмисиите на соларния култ, разпространен от север по цялото земно кълбо, намерил място в редица огнени практики, проникнали на Балканския полуостров от Мала Азия и вкоренени в иранския културен ареал, и свързани с вярванията на ариите – **ОТ КАКЪВ ПРОТОСОЛАРЕН КУЛТ ПРОИЗХОЖДАТ** (ние проучихме тези огнени практики в Иран и Турция – Северна Месопотамия: „устието” на проблема; *сега* се насочваме към неговия „извор”)...

Описаните информационни потоци са изследвани от нас:

- още в **научната историографска експедиция през 2008 г. в Руската национална библиотека в Санкт Петербург – най-голямото в света централно научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните**, доразвито от историографското ни проучване в тази библиотека, проведено през август на 2015 г. и

- по време на *наст.* експедиция в **Челябинската областна универсална научна библиотека (ЧОУНБ) (Челябинск) – най-голямото в Урал регионално научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните**; в тази библиотека се основахме на специално подготвената за нашето проучване литература по интересуващите ни въпроси във вид на изложба, организирана по разпореждане на заместник-директора по научните въпроси на ЧОУНБ д-р Наталия Петровна Ситникова от завеждащия сектор в отдела по краезнание на тази библиотека д-р Лариса Валентиновна Каменская...

Първата апробация на подхода на библиографското картографиране, осъществен по времето на експедицията във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал и историографирането на литературата по темата, е направен в Санкт Петербург на 6.08.2015 г. и 7.08.2015 г. в беседи с президента на Ноосферната обществена Академия на науките акад. Александър Иванович Субето (*рус.*: Субетто) и с президента на Арктическата Академия на науките акад. Валерий Брониславович Митко (*рус.*: Митько). И двамата видни учени с поливалентна ориентация са научни консултанти на нашите соларни изследвания.

В *това* изследване се прави опит да се създаде **кадастрална библиографска карта по проблематиката на експедицията, третираща най-актуалните изследвания по преселението на ариите и пътя им във вековете, отразен в литературата от XIX-XXI в.** и да се очертае кръгът на издания на международната универсална библиография на планетата, който е ефективен за установяване на изчерпателна документална информация по темата.

Водещ *тук* е **методът на културолого-феноменологичното декодиране**, който е приложен комплексно към трите **плана на изследването: митологичния; историческия; лингвистичния.**

За планината Воттоваара в Карелия има данни за станало невероятно силно земетресение или друг природен катаклизъм (смяна на оста на Земята вследствие на сблъсък на планетата ни с друго космическо тяло) преди хиляди години, което го превръща в сакрално място от супергигантски и многообразни кварцити и кварцитни пясъчници на възраст от 1 млрд години, разбити от многочислени разчупвания, обновени в следледниковото време. Учените смятат – по една от версиите, че този катаклизъм е от 13-11 хил. г. до н.е., когато на север от Източна Европа е имало затопляне. Културата на сейдовете се заражда в конкретните геологични условия на Колския полуостров на Карелия и прилежащия му континентален ареал, към който е и Воттоваара. Сейдовете са **каменни олтари**, подобно на славянските „конь-камень”, подобни на нашите келтско-тракийски „побити камъни”. Според древните легенди сейдовете били обитавани от дух,

който бил способен да се откъсва от земята. Направено е предположение, че в дълбока древност тук е имало **град**. За това свидетелстват и **разположението на огромни естествено огладени камъни, и следи от древни капища...** През 2011 г. Воттоваара е обявена за национален природен комплекс („Руският Стоунхендж“!).

Светилищата на Карелия са резултат от цяла културна среда, свързана с вярванията на протоариите. Древното название на Карелия, която преди е била остров, известен под названието „Рус“ (или „Гарда“) (*санскр.*: 1) „расте, разширява се в пространството“; 2) „роса“ – влага, вода; 3) [„Руса“] – светла напълно съответства на ролята ѝ в тази трансмисия. Езикът на древните арии е бил санскритският и описанието на пътя им от Полярния кръг на юг е отразено в най-старите *Веди – Ригведа /Веда на химните/*, разпространявани устно, а самите **Веди са побратим на Авеста и са с един и същ северен корен** (някои положения на последното отбелязано тук събрание на свещените книги на зороастризма могат да се открият в книгите на *Стария завет на Библията*). Самото название на Колския полуостров в Карелия – емблематичен за културата на ариите и оцветяващ ареала като цяло – е образувано от протичащата тук река **Кола – Слънчева земя (Коло – едно от древните названия на Слънцето; Полярната звезда на север се нарича „кол“)**, което посочва **хиперборейската родина на тази култура**. Хиперборейците са били поклонници на Слънцето. Култът към Слънцето процъфтява на Север. От Север идва **културата на лабиринта**, съдържаща в себе си **метаморфози на спиралата**. Тази култура е разпространена по цялото земно кълбо. Според една от версиите, тези форми (лабиринтите) са **закодирана проекция на хода на Слънцето по полярното небе** – природен феномен, който може да се наблюдава единствено на Север при друг наклон на земята. Лабиринтите включват в себе си **свастическа символика**, която отразява праобраза на развитието на вселената и човека в нея (по формата, по която текат реките на свещената планина Меру... Четирите течения на реките в Арктида могат да означават само едновременната посока към четирите страни на света, т.е. тласък от Северния полюс. Интересно е, че египтяните разбирали северната изпъкналост на земята като висша точка на единението с Небето. Индусите вярвали в свещената планина Меру, около която се въртели небесните светила, което е възможно единствено на Северния полюс. Аналогични утвърждения се откриват и в *Авеста* на древните иранци.

На картата на фламандския картограф Г. Меркатор (**Gerardus Mercator /1512-1594/**), издадена от неговия син Рудолф през 1595 г., **Хиперборея е изобразена като огромен остров, разделен от реки на четири части**. Посредата има езеро, а в центъра на езерото – остров, на който се извисява **планината Меру (Хара), около която се върти небето – феноменология (прототип на лабиринта), която може да бъде наблюдавана, както се отбеляза, при определени климатологични условия само на Север**.

И така, съвременните находки на океанската археология край бреговете на Северния Ледовит океан показва, че още 6 хил. години назад хребетите Ломоносов

и Менделеев са били още суша. **Тогава и последните арии са напуснали дълго и бавно потъващата Арктида.** Тази територия след известната в науката планетарна катастрофа от преди **20 хил. години** (описана и в *Библията*), **изместила оста на Земята и довела до движения в земната кора, потъва.**

От руската експедиция през 1948-1949 г. на дъното на Северния Ледовит океан са открити планински хребети. Изследванията показали, че хребетите (Ломоносов и Менделеев) в далечното минало са били суша. **Съвременните учени считат, че тези хребети са части от Хиперборея.** В руските води на Северния Ледовит океан се намира подводна планина, чийто връх достига до най-ниската повърхност на леда. Възможно е това да е **митическата планина Меру (обител на Рая на Земята, родина на ариите), намираща се някога на върха на света (на Северния полюс), за което съобщават легендите.**

Първите преселения на ариите започват приблизително преди 12 хил. години, т.е. около 6 хил. години е продължавало тяхното изселване от застудяващата и бавно потъващата Арктида. Преди около 12 хил. години, по съвременни научни данни, завършва ледниковия период, дебелината на ледовете на който достигали до съвременна Воронежска област (Русия).

Въз основа на разбирането на социоприродната културна цялост на човечеството (В. И. Вернадски /1865-1945/) и **общите корени в историята на религията, излезли от едно място на поклонение към светлината (!)** (Дж. Кемпбъл /Joseph John Campbell, 1904-1987/; М. Елиаде /Mircea Eliade, 1907-1986/, А. Корбен /Henry Corbin, 1903-1978/, рационалното включване на философско-религиозния интелектуален план във философско-информационната картина на света в категорията „дълго време“ (М. М. Бахтин /1895-1975/) обезпечава интелектуална възможност за съотнасянето на религиозните картини на света (*Авеста – Упанишади – Библия – Коран*) с рационалното знание (философско, историческо и т. п. по целия спектър на хуманитаристиката), което съдейства за **създаването на универсална периодизация на човешката история и универсалното декодиране на смисъла на текстовете – и митологичните в това число – във вид на дърво на историко-културното развитие на човечеството...**

Историко-културният резерват „Аркаим“ се намира в Урал на юг-югозапад от град Челябинск. Той представлява укрепен град-светилище (от над 2 хил. г. пр. н.е.) и е свързан със соларния култ на преселението на ариите от северните земи към Иран и Индия. Открит е през 1987 г. и е спасен като по чудо от потапяне в язовир след обществена акция.

Преди повече от 4500 г. в степите на Южен Урал се появява цивилизация, известна като „Страна на Градовете“ (простираща се на 250 км от запад на изток и на 350 км от север на юг с 22 укрепени центъра), с център селището Аркаим, чието име – от тюркски (винаги в новите имена има запазени по-стари значения) – означава „**слънцеподобен**“. Според някои тълкувания „Арка-им“ означава „**Небесна земя**“... Градът има радиална планировка с два некропола, жилища и площад в центъра. Има и отводнителна система при дъждове. Съществуват

достатъчно доказателства, за да се предполага, че тук са се извършвали **ритуали, свързани със Слънцето и Огъня**. Възможно е тук да са били огнепоклонници, предшественици на **зороастризма**. По стародавен обичай трупите са се излагали на високи стълбове, за да бъдат изкълвани от птиците, а после костите се измивали и погребвали в земята (по-късно започва да се практикува трупологане в земята или в погребални кургани)... Антропологическите изследвания в Аркаимската долина очертават наличието на **етнически тип, сходен с този на по-късните иранци и индийци** (тези скулпторни възстановки са направени на база на материал от близките некрополи)...

Очевидно Аркаим е бил посветен на **праарийския Бог-Слънце**, но корените му са също в **арктическата религия на Полярната звезда**. Самата кръгова структура на селището е стародавен соларен символ.

Кръговата структура има дълбок цивилизационен, прагматичен (отбранителен) и особено ритуален смисъл: *срв.*: каменните баби от Аркаимската долина. Тя произлиза от арктическата цивилизация на протоариите с техните **светилища-лабиринти**. Сведения за нея намираме в полу-митичните сказания на Платон (Plato; 428-348 пр. н.е.) за Атлантида, за града на хипербореите Електрис (построен под знака на Полярната звезда!) и особено за Асгард, свещения град на нордическия бог Один, описан в *Едите*.

Видният френски философ-метафизик Рене Генон (René Guénon, 1886-1951, известен още като шейх Абд-ал Уахед Яхия /Shaykh ,Abd al-Wahid Yahya/), изтъква, че свастиката (*вж: по-горе*) (древен знак, извънредно разпространен в останките на Аркаим) като **символ на вечното движение и развитие около един постоянен духовен център**, е свързана не само със Слънцето, но и – преди това – с Полярната звезда като арктически символ.

Високата степен на иновации, характерна за цивилизацията на протоариите в Аркаим, се изразява в различни водоотточни и канализационни системи, но особено важно е наличието на следи от **най-древните колесници**, които по-късно са като характерен белег на други арийски цивилизации като хетската и иранската (700 г. пр. н.е – до днес).

Аркаим е междинното звено между мегалитната култура на Стоухендж и Воттоваара и преносът на древните знания към Шумер, Анатолия и Иран.

Това е ярко потвърждение за **протоарийските корени на славяните**.

Аркаим освен това е **символ на духовното единство на западната нордическа култура и източната мъдрост**.

В Аркаим се проследява явно сходство между древната „Страна на градовете“ на протоариите и по-новата „гардарика“ (*скандинав.*: „Страна на градовете“) на руските славяни (V-XI в.), състояща се от над 130 града.

Точно тази компактна форма на Аркаим не позволява той да бъде наречен просто селище, тъй като тя е конфигурирана – като **свръхград** – с мощно отбранително и комуникационно предназначение (между домовете има връзка по пръстеневидната улица; бойните кули са и обсерватории). Тази форма е **форма – модел на вселената**. Същността на града – уникално чудно обяtie на

Земята и Небето – е помешаване в ландшафта, хармонично съжителство с него и неговото творческо преобразуване (*срв.*: ноосфера /В. И. Вернадски/!), но и съсредоточаване едновременно в същността на вътрешното пространство... Тя по удивителен начин напомня и футуристично – по-ефикасност – и „фабриките на света” от най-ново време (XXI в.) като тези в Англия, Германия, САЩ и Русия.

... Навсякъде се повтаря една и съща схема. **Ариите се претопяват в местния етнически субстрат, но го облагородяват, цивилизоват и често (но не винаги) му оставят като емблема името си.**

Така става с келтите и тракийците (каменните слънчеви обсерватории-храмове), етруските в Италия (екологична металургия), с хетите в Анатолия (колесницата), дорийците в Елада (обработка на желязо), с иранците в Иран (страна на ариите; първата световна империя), българите и балканските славяни (държавно устройство и приемане на християнството), викингите (варягите) в Киевска Рус (държавно устройство и приемане на християнството) и накрая норманите в келтско-саксонска Англия (строителство на замъци и кръстоносни походи).

Именно в евразийската цивилизация на Русия се отразява най-ярко този хилядолетен кръговрат на взаимосвързаната и взаимообогатяваща се културна еманация на протоариите и праславяните.

Неописуемо е, когато се намираш наред безбрежните евроазиатски степи – между горите на тундрата и Воттоваара и планините на Централна Азия, – за да осъзнаеш, че това е само една междинна спирка на хилядолетния път на ариите от Европа към Азия и обратно, подобен на ежегодните миграции на птиците от север на юг и обратно...

Понякога думата „арий” се превежда именно като „свой” (певците в химните на *Авеста* и *Ригведа* наричат себе си **арии**).

Преди 4 хил. години в Аркаим възниква, вкоренява се и се развива сложна и своеобразна култура, която може да се разглежда като древен модел на **евразийско степно уседнало поселение.**

В Аркаим хората са живели заедно със Слънцето, заедно с природните сезони.

Не бит, а битието е въплътено в аркаимския дом – и от каменния, и от бронзовия век. Археолозите тук получават възможност не толкова да извличат предмети от градището, колкото да възстановяват самия модел на **древния живот – на цялата страна**, където хилядолетия преди нас е кипял живот.

В Аркаим по удивителен начин се преживява **космическия статус на човека и творенията му.**

В Аркаим пулсира един вечен призив на хората на нашата планета – **да се живее в съгласие и в хармония със законите на природата.**

Откритието на Аркаим в наши дни (края на XX в.) може би е закономерно: именно ние, съвременниците на XXI в. – като геокосмически същности – имаме мисията да преосмислим отношението си към света като **единство на висока духовна и материална култура** – алтернатива, без която сме обречени като

популация на унищожение и гибел.

Аркаим е открита вечна (и постмодерна!) карта на мисията на човечеството към ноосферното му самосъзнание на настоящето и бъдещето, която отговаря на въпроса: **как хармонично да се съотнесат и проявяват една чрез друга духовната и материалната култура.**

1. Апробирана е концепцията „**информационна среда**” (*англ.*: information environment) (С. Денчев) посредством **ретикула** (*англ.*: reticulum) (А. Куманова), състояща се от: „**информационни фондове**”, „**информационни технологии**” и „**интеракции**”, в изследване с обособени в единна структура два основни раздела: **Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал**; в раздела **Лингвистичен разрез** е приведен уникален лингвистичен материал по праезика на славяните

2. Очертано е Великото преселение на протоариите, станало преди повече от 4 хил. г. от север (предполагаемо *Хванирата*) по планините Воттоваара и Урал.

3. Обоснован е единният произход на протоарии и праславяни и тяхното взаимно допълване и обогатяване през вековете на огромни територии от Евразия.

4. Благодарение на наскоро разкритите центрове на тази праевропейска култура в Русия (Воттоваара и Аркаим) – скандинавските соларни светилища в Карелия и протоцивилизацията в Страната на градовете в Южен Урал – е възможно да се задълбочат изследванията на тази първевропейска цивилизация, която достига до Балканите, Анатолия, Иран и Индия.

5. Изследването на трансмисиите на протосоларния култ, разпространен от север по цялото земно кълбо, намерил място в редица огнени практики като **нестинарството**, проникнали на Балканския полуостров от Мала Азия и свързани с вярванията на ариите, дава по-ясна панорама на феномените, на чиито общ фон са се формирали последните.

6. Създаването на кадастрална библиографска карта по проблематиката на експедицията във Воттоваара и Аркаим, третираща най-актуалните изследвания по преселението на ариите и пътя им във вековете, отразен в литературата от XIX-XXI в. чрез непосредствена работа в **Руската национална библиотека в Санкт Петербург** – най-голямото **световно** научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните и в **Челябинската областна универсална научна библиотека** – най-голямото **регионално** научно-документално хранилище по трансмисията на протоариите и протославяните, позволява описваните в това изследване проблеми да бъдат разглеждани в един интердисциплинарен контекст на хуманитаристиката (универсалното знание) през XXI в.

Протоариите и праславяните, които са били винаги едно цяло, но не са се развивали в една посока – ариите се преселват на югоизток (ирано-индоевропейци) и на югозапад (келти и траки), са изповядвали ВИНАГИ религията на Слънцето. Това се потвърждава от всички наши изследвания в Русия, Анатолия и Иран.

По-късно, след като преминават през различни практики, свързани с

огъня като символ на Слънцето, Слънчевата религия на ариите от Аркаим се развива в зороастризм и накрая в християнство.

В християнството Божията светлина заема особено място като върховен израз на Божествената същност (*иврит*: „шехина” – Божествено присъствие /*срв.*: присъствено знание)... Това е и *неопалващият огън на къпината на Мойсей* (когато Господ се явява на Мойсей в египетската пустиня като къпинов храст, горящ с неопалващ /неизгарящ/ пламък !!!).

Най-скорошен пример за описваното, в България е учението на Петър Дънов – Учителя (с индоарийското име *Беинса Дуно*, 1864-1944) като следовник на богомилите (манихеи-зороастрийци-аркаимци).

Точно в този контекст нестинарите са жреци на Божествения огън, който не само не ги изгаря, но ги просветлява и дори осенява с провидческа дарба (както е било и при последната истинска нестинарка баба Злата)...

Сакрални планини на гигантския в историята преход от Арктида на ариите са Воттоваара в Карелия и Урал със своята Страна на градовете, съхранили – всяка по уникален начин – спомена за **варата** на последния цар на държавата Хванирата Йима:

- Воттоваара – като мистично място, съответстващо на духа на митовете и легендите за праариите;

- Аркаим в Южен Урал – като духовно и материално възплъщение на тази ваара...

На база на експедицията е структурирана традиционна и електронна библиотека от 167 описания на първично- и вторичнодокументална информация, която конфигурира **електронна библиотека ARYANICA**, предназначена за научноизследователски и учебно-педагогически цели.

Ключови думи: Първа българска научна експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал (2015) – протоарии и праславяни: културолого-феноменологично декодиране на митологичния, историческия и лингвистичния план

**ЭКСПЕДИЦИЯ В ВОТТОВААРУ – КАРЕЛИЯ И АРКАИМ – УРАЛ:
ЦЕНТРЫ ПРАЕВРОПЕЙСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ В РОССИИ
(Протоарии и праславяне)
(Культуролого-феноменологическое декодирование
мифологического, исторического и лингвистического плана)**

**проф. д. эк. н. Стоян Денчев
проф. д.п.н. Александра Куманова
доц. д-р Никола Казански
ас. д-р Николай Василев**

Резюме

В августе 2015 г. Государственным университетом библиотековедения и информационных технологий (ГУБИТ) и Болгарской академией наук (БАН) под патронажем Международной академии информатизации при ООН, Арктической Академии наук и Ноосферной общественной Академии наук России была осуществлена *Первая болгарская научная экспедиция в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал*. На Урале экспедиция была проведена и под патронажем губернатора Челябинской области Российской Федерации Бориса Александровича Дубровского.

Целью экспедиции было проследить трансмиссию солярного культа по вновь открытым археологическим следам – на горе *Воттоваара* в Карелии, в России и в историко-культурном заповеднике „*Аркаим*” на Южном Урале, в России.

Научным руководителем экспедиции являлся **проф. д. эк. н. Стоян Денчев** (классификация и метаклассификация: информационная среда); **коллектив экспедиции: проф. д.п.н. Александра Куманова** (философское науковедение и вторично-документальное картографирование); **доц. д-р Никола Казански** (терминология); **ас. д-р Николай Василев** (лингвистический разрез).

Настоящее исследование осуществляется через концепцию **информационной среды** (*англ.*: information environment) (С. Денчев), согласно которой данный феномен трансформируется в проявлениях и взаимодействии трех его составных компонентов:

1) „информационных фондов” (англ.: information funds) (существующих информационных явлений, систематизированных в культуролого-феноменологических пластах);

2) „информационных технологий” (англ.: information technologies) (знакомых людям технологий в соответствующие времена) и

3) „интеракций” (англ.: interactions) (бытующих в посвященной исследуемым явлениям историографии точек зрения).

Конфигурация „информационная среда” – как единство: 1) информационных фондов, 2) информационных технологий, интеракций – избрана в качестве **ретикулы** (англ.: reticulum) данного исследования, структурированного в виде **ризомы** (англ., фр., лат. от гр.: rhizome) (А. Куманова).

Здесь обособлены два основных раздела:

- **Воттоваара – Карелия** (сделан акцент на родине ариев на Северном полярном круге и ее интерпретации в археологических экспедициях в Северный Ледовитый океан и в Карелию, а также в мифологии) и

- **Аркаим – Урал** (за основу принята интеллектуальная база исследований проф. Г. Б. Здановича – первооткрывателя Аркаима, который был нашим проводником в историческом заповеднике 10.08.2015 г.).

Относительно самостоятельной, но подчиненной общему развитию настоящего исследования, является его специализированная часть:

Лингвистический разрез (представлена концепция праязыка славян периода дописьменной речи праистории человека, декодирующая **этимологию звуковой информации по цепи звуки – артикуляция – комбинаторика**, наших хозяев из Челябинска и Аркаима филологов – эрудитов Л. П. Писанова и В. Л. Писанова (описываемая звуковая коммуникация очевидно является пограничной между предслоговой и предконсонантной письменными системами праславян).

Цикл предлагаемых вниманию лингвистических этюдов Леонида и Владислава Писановых посвящен **предслоговой – звуковой коммуникации** – сочетанию гласной и одной или более согласных или только отдельной гласной, которое произносится одним толчком выдыхаемой струи воздуха и при **одном** открытии рта: **слогу** (англ.: syllable).

Данная звуковая коммуникация предшествует **слоговому письму**, которому, в свою очередь предшествует **пиктографическое – образное** (англ.: pictography) **письмо** (: древнеегипетское, древнекитайское, древнеяпонское) (ок. V тысячелетия до н.э.) и **идеографическое – условно-знаковое** (англ.: ideography) **письмо** (постепенно образы упрощаются и развиваются в условные знаки – **иероглифы** /англ.: hieroglyphs/; **знаки – идеограммы** /англ.: ideograms/ дают только идею) (: египетское, китайское, японское) (IV тысячелетие до н.э.).

Известно, что вначале пиктографическое письмо, затем идеограммы вытесняются **клинообразными идеограммами** (/комбинациями клиновидных черточек/, обозначающих **однослоговые слова**, позже – **отдельные слоги**)

(: **клинообразное /клинопись:** *англ.: cuneiform character* /: шумерское, авестийское /древнеперсидское/, вавилонское, греческое) (с IV тысячелетия до н.э.).

Описываемая Леонидом и Владиславом Писановыми звуковая коммуникация очевидно является **пограничной между предлоговой и предконсонантной письменными системами.**

Консонантная (*англ.: consonant*) **азбучная** (*англ.: alphabetical*) письменная система **согласных букв** (*англ.: consonants*) (: финикийская, арамейская, пахлави /среднеперсидская/, арабская, фарси /новоперсидская/, армянская, греческая, древнееврейская, сирийская, южноарабская) предшествует **азбучному письму – греческому письму** (: этрусскому, латинскому /латинице/, готскому, глаголице, кириллице) (*срв.: Денчев, С. и др. Графемите на писмото на Homo sapiens`a (Естествена знакова класификация на човечеството) : Плен. докл. / С. Денчев, А. Куманова. // Нови информационни технологии в образователния процес / III науч. семинар на СВУБИТ, Слънчев бряг, 8-10.05.2008 г. – София, 2009, с. 9-26. – Библиогр.: 19 неном. назв. в 35 ном. бел. – С рис. на авт. – *Comp.: Giulietti, Francesco. Storia delle scritture veloci (dall' antichità ad oggi). – Firenze : С. E. Giunti – G. Barbèra, 1968. – 514 p.**

В центре нашего внимания находится внушительная гипотеза, вероятно проливающая свет на те древние 35 000 лет (из 40-тысячелетней истории человечества), о которых мы не располагаем достаточной информацией (ибо лишь 5 тысяч лет человек пишет), а, может быть, и на предшествующие им тысячелетия...

Настоящее исследование показывает два взаимосвязанных информационных потока:

1) Великое переселение протоариев тысячелетия тому назад (между 20-ю и 5-ю тысячами лет до н.э.), осуществленное, предположительно, с севера – Хванираты (по *Авесте*), которая погружалась под воду в течение тысячелетий, и ее чрезвычайно прогрессивный народ – арии спускался на юг и юго-восток – по горе Воттоваара в Карелия и по Уралу, где он построил СТРАНУ ГОРОДОВ, ОТМЕЧЕННУЮ ФЕНОМЕНАЛЬНОЙ СОЛЯРНОЙ ПЛАНИРОВКОЙ АРКАИМА, И ОТТУДА НАПРАВИЛСЯ К ИРАНСКОМУ ПЛАТО, ДАБЫ ОСУЩЕСТВИТЬ СВОЙ ИЗВЕСТНЫЙ ГИГАНТСКИЙ ПУТЬ В ИСТОРИИ, ДОШЕДШИЙ И ДО БАЛКАНСКОГО ПОЛУОСТРОВА: этот комплекс привлечен как **методологический узел** исследованных многосторонних явлений, указанных в заглавии *здесь*;

2) осмыслен **методологический вопрос**: трансмиссии солярного культа, распространившегося с севера по всему земному шару, нашедшего место в ряде огненных практик, проникших на Балканский полуостров из Малой Азии и укоренившихся в иранском культурном ареале, и связанных с верованиями ариев

– ОТ КАКОГО ПРОТОСОЛЯРНОГО КУЛЬТА ПРОИСХОДЯТ (мы изучили эти огненные практики в Иране и Турции – Северной Месопотамии: „устье” данной проблемы; *сейчас* мы направляемся к его „источнику”)...

Описанные информационные потоки исследованы нами:

- еще в **научной историографической экспедиции 2008 г. в Российскую национальную библиотеку в Санкт-Петербург** – крупнейшее в мире **центральное научно-документальное хранилище информации о трансмиссии протоариев и протославян**, доразвитое нашим историографическим исследованием в данной библиотеке, проведенным в августе 2015 г. *и*

- во время *наст.* экспедиции в **Челябинскую областную универсальную научную библиотеку (ЧОУНБ) (Челябинск)** – крупнейшее на Урале **региональное научно-документальное хранилище информации о трансмиссии протоариев и протославян**; в этой библиотеке мы основывались на специально подготовленной для целей нашего исследования литературе по интересующим нас вопросам, организованной в виде выставки по распоряжению заместителя директора по научным вопросам ЧОУНБ, д-ра Натальи Петровны Ситниковой, заведующим сектором отдела краеведения данной библиотеки, д-ром Ларисой Валентиновны Каменской...

Первая апробация подхода библиографического картографирования, использованного во время экспедиции в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал и историографирования литературы по данной теме, осуществлена в Санкт-Петербурге 6.08.2015 г. и 7.08.2015 г. в беседах с президентом Ноосферной общественной Академии наук, академиком Александром Ивановичем Субетто и с президентом Арктической Академии наук, академиком Валерием Брониславовичем Митько. Оба видных ученых поливалентной ориентации являются научными консультантами наших солярных исследований.

В *данном* исследовании делается попытка создать **кадастровую библиографическую карту проблематики нашей экспедиции, рассматривающую наиболее актуальные исследования переселения ариев и их пути в веках, отраженного в литературе XIX – XXI вв.** и очертить круг изданий международной универсальной библиографии планеты, являющийся эффективным для установления исчерпывающей документальной информации по данной теме.

Ведущим *здесь* является **метод культуролого-феноменологического декодирования**, комплексно примененный ко всем трем **планам исследования: мифологическому; историческому; лингвистическому.**

Относительно горы Воттоваара в Карелии есть данные о произошедшем тысячи лет назад землетрясении огромной разрушительной силы или другом природном катаклизме (изменении оси Земли вследствие столкновения нашей планеты с другим космическим телом), что превращает это место в сакральное, с наличием большого количества супергигантских и многообразных кварцитов и кварцито-песчаников, возраст которых составляет 1 млрд. лет, разрушенных многочисленными разломами, возобновившимися в постледниковый период.

Ученые считают, согласно одной из версий, что этот катаклизм произошел 13 – 11 тыс. лет до н.э., когда севернее Восточной Европы наступило потепление. Культура сейдов зародилась в конкретных геологических условиях Карелии, Кольского полуострова и прилегающего к нему континентального ареала, к которому принадлежит Воттоваара. Сейды представляют собой **каменные алтари**, подобные славянскому „конь-камню” в России, подобные кельтско-фракийским „вбитым камням” (болг.: „лобити камъни”) в Болгарии. Согласно древним легендам, в сейдах обитал дух, который был способен отрываться от земли. Высказано предположение, что в глубокой древности здесь был **город**. Об этом свидетельствуют и **расположение огромных, естественно заглаженных камней, и следы древних капищ...** В 2011 г. Воттоваара объявлена ландшафтным памятником природы Карелии („Русским Стоунхенджем”).

Святыни Карелии – результат целой культурной среды, связанной с верованиями протоариев. Древнее название Карелии, которая прежде была островом, известным под названием „Рус” (или „Гарда”) (*санскр.*: 1) „растет, расширяется в пространстве”; 2) „роса” – влага, вода; 3) [„Руса”] – светлая полностью соответствует ее роли в данной трансмиссии. Языком древних ариев был санскрит и описание их пути от Полярного круга на юг имеется в наиболее старых *Ведах – Ригведе /Веде гимнов/*, распространявшихся устно, а сами **Веды являются побратимом Авесты и имеют одни и те же северные корни** (некоторые положения последнего упомянутого здесь собрания священных книг зороастризма можно обнаружить в книгах *Ветхого завета Библии*). Само название Кольского полуострова в Карелии – эмблематичного для культуры ариев и олицетворяющего данный ареал в целом – образовано от протекающей там реки **Кола – Солнечная земля (Коло – одно из древних названий Солнца; Полярную звезду на севере называют „кол”)**, что указывает на **гиперборейскую родину этой культуры**. Гиперборейцы были солнцепоклонниками. Культ Солнца процветал на Севере. С Севера пришла **культура лабиринта**, содержащая в себе **метаморфозы спирали**. Данная культура распространена по всему земному шару. Согласно одной из версий, эти формы (лабиринты) являются **закодированной проекцией хода движения Солнца по полярному небу** – природным феноменом, который можно наблюдать только на Севере при ином наклоне земли. Лабиринты включают в себя **свастическую символику**, отражающую прообраз развития Вселенной и человека в ней (в форме, по которой текут реки священной горы Меру)... Все четыре течения рек в Арктиде могут означать лишь одновременное направление на все четыре стороны света, т.е. толчок от Северного полюса. Интересно, что египтяне воспринимали северную выпуклость земного шара как высшую точку единения с Небом. Индусы верили в священную гору Меру, вокруг которой вращались небесные светила, что возможно лишь на Северном полюсе. Аналогичные утверждения можно обнаружить и в *Авесте* древних иранцев.

На карте фламандского картографа Г. Меркатора (Gerardus Mercator /1512-1594/), изданной его сыном Рудольфом в 1595 г., **Гиперборея изображена в**

виде огромного острова, разделенного реками на четыре части. В центре расположено озеро, а посреди озера – остров, на котором возвышается гора Меру (Хара), а вокруг нее вращается небо – феноменология (прототип лабиринта), которую можно наблюдать, как отмечается, при определенных климатических условиях только на Севере.

Итак, современные находки морской археологии у берегов Северного Ледовитого океана показывают, что 6 тыс. лет тому назад хребты Ломоносова и Менделеева еще были сушей. **Тогда и последние арии покинули долго тонувшую Арктиду.** Эта территория после известной в науке **планетарной катастрофы, произошедшей 20 тыс. лет назад** (описанной и в *Библии*), **изменившей ось вращения Земли и приведшей к движениям земной коры, погрузилась под воду.**

Российскими высокоширотными экспедициями 1948 – 1949 гг. на дне Северного Ледовитого океана обнаружены горные хребты. Исследования показали, что расположенные рядом хребты (Ломоносова и Менделеева) в далеком прошлом были сушей. **Современные ученые считают, что эти хребты являются частями Гипербореи.** В российских территориальных водах Северного Ледовитого океана находится подводная гора, вершина которой достигает наиболее низкой поверхности льда. Возможно, что это и есть **мифическая гора Меру (обитель Рая на Земле, родина ариев), некогда находившаяся на вершине мира (на Северном полюсе), о чем повествуют легенды.**

Первые переселения ариев начинаются приблизительно 12 тыс. лет назад, т.е. около 6 тыс. лет продолжалось их перемещение из холодающей и медленно тонущей Арктиды. Около 12 тыс. лет назад, по современным научным данным, закончился ледниковый период, толщина льдов которого достигла современной Воронежской области (Россия).

На основе понимания социоприродной культурной целостности человечества (В. И. Вернадский /1865 – 1945/) и **общих корней в истории религии, происходящих из одного места поклонения свету (!)** (Дж. Кэмпбелл /Joseph John Campbell, 1904-1987/; М. Элиаде /Mircea Eliade, 1907-1986/, А. Корбен /Henry Corbin, 1903-1978/, рациональное включение философско-религиозного интеллектуального плана в философско-информационную картину мира в категории „большого времени” (М. М. Бахтин /1895-1975/) обеспечивает интеллектуальную возможность соотнесения религиозных картин мира (*Авеста – Упанишады – Библия – Коран*) с рациональным знанием (философским, историческим и т. п. во всем спектре гуманитаристики), что содействует **созданию универсальной периодизации истории человечества и универсальной расшифровке смысла текстов – и мифологических в том числе – в виде древа историко-культурного развития человечества...**

Историко-культурный заповедник „Аркаим” находится на Урале, юго-западнее города Челябинска. Он представляет собой укрепленный город-святилище (более 2 тыс. лет до н.э.) и связан с солярным культом переселения

ариев из северных земель в Иран и Индию. Он обнаружен в 1987 г. и спасен, словно чудом от затопления в водохранилище после протестов общественности.

Более чем 4500 лет назад, в степях Южного Урала появилась цивилизация, известная как „Страна Городов” (простиравшаяся на 250 км. с запада на восток и на 350 км. с севера на юг с 22-мя укрепленными центрами), с центром в поселении Аркаим, название которого – в переводе с тюркского (всегда в новых названиях есть сохранившиеся более старые значения) – означает „солнцеподобный”. Согласно некоторым толкованиям „Арка-им” означает „Небесная земля”... Город имеет радиальную планировку с двумя некрополями, жилищами и площадью в центре. Есть и система отвода дождевой воды. Существует достаточно доказательств, позволяющих предполагать, что тут совершались **ритуалы, связанные с Солнцем и Огнем**. Возможно, что здесь жили огнепоклонники, предшественники **зороастризма**. По древнему обычаю трупы оставляли на высоких столбах, чтобы их склевывали птицы, а затем кости мыли и погребали в земле (позже начали практиковать захоронение умерших в земле или в погребальных курганах)... Антропологические исследования в Аркаимской долине выявили наличие **этнического типа, сходного с таковым более поздних иранцев и индийцев** (эти скульптурные реконструкции сделаны на базе материала из ближайших некрополей)...

Очевидно, Аркаим был посвящен **праарийскому Богу-Солнцу**, но его корни также кроются в **арктической религии Полярной звезды**. Сама круговая структура поселения представляет собой древний солярный символ.

Круговая структура имеет глубокий цивилизационный, прагматический (оборонительный) и особенно ритуальный смысл: *срв.*: каменные бабы из Аркаимской долины. Она происходит из арктической цивилизации протоариев с их **святилищами-лабиринтами**. Сведения о ней мы находим в полумифических сказаниях Платона (Plato; 428 – 348 гг. до н.э.) об Атлантиде, о городе гипербореев Электрисе (построенном под знаком Полярной звезды!) и особенно об Асгарде, священном городе нордического бога Одина, описанном в *Эдах*.

Видный французский философ-метафизик Рене Генон (René Guénon, 1886 – 1951, известный также как шейх Абд аль-Вахид Яхья /Shaykh ‚Abd al-Wahid Yahya/), подчеркивает, что свастика (*см. выше*) (древний знак, чрезвычайно распространенный в руинах Аркаима) как **символ вечного движения и развития вокруг одного постоянного духовного центра**, связана не только с Солнцем, но и – прежде этого – с Полярной звездой как арктическим символом.

Высокая степень инноваций, характерная для цивилизации протоариев в Аркаиме, выражается в наличии различных водоотводных и канализационных систем, но особенно важно наличие следов **наиболее древних колесниц**, которые позже становятся характерной чертой других арийских цивилизаций, таких как хеттская и иранская (700 г. до н.э. – до наших дней).

Аркаим является промежуточным звеном между мегалитной культурой Стоунхенджа и Вотговаары и переносом древних знаний в Шумер, Анатолию и Иран.

Это является ярким подтверждением **протоарийских корней славян**. Аркаим, кроме этого, еще и **символ духовного единства западной нордической культуры и восточной мудрости**.

В Аркаиме прослеживается явное сходство между древней „Страной городов” протоариев и более новой „гардарикой” (*сканд.*: „Страна городов”) русских славян (V – XI вв.), состоявшей из более чем 130 городов.

Именно эта компактная форма Аркаима не позволяет нам назвать его просто поселением, так как она имеет конфигурацию **сверхгорода**, имеющего весьма серьезное оборонительное и коммуникационное назначение (между домами существует связь по кольцевидной улице; боевые башни одновременно являются и обсерваториями). Данная форма представляет собой **модель Вселенной**. Сущность города – уникальное, чудное объятие Земли и Неба – помещение в ландшафт, гармоническое сосуществование с ним и его творческое преобразование (*срв.*: ноосфера /В. И. Вернадский/!), но и сосредотачивание одновременно на сущности внутреннего пространства... Она удивительным образом напоминает и футуристически – более эффективно – и „мировые фабрики” новейшего времени (XXI в.) как таковые в Англии, Германии, США и России.

... Всюду повторяется одна и та же схема. **Арии ассимилируются местным этническим субстратом, но облагораживают, цивилизуют его и часто (но не всегда) оставляют ему как эмблему свое имя**.

Так произошло с кельтами и фракийцами (каменные солнечные обсерватории-храмы), этрусками в Италии (экологическая металлургия), с хеттами в Анатолии (колесница), дорийцами в Элладе (обработка железа), с иранцами в Иране (страна ариев; первая мировая империя), болгарам и балканскими славянами (государственное устройство и принятие христианства), викингами (варягами) в Киевской Руси (государственное устройство и принятие христианства) и, наконец, норманнами в кельтско-саксонской Англии (строительство замков и крестовые походы).

Именно в **евразийской цивилизации России ярче всего отражается этот тысячелетний круговорот взаимосвязанной и взаимообогащающейся культурной эманации протоариев и праславян**.

Невозможно описать словами то чувство, которое испытываешь, когда находишься среди безбрежных евразийских степей – между лесами, тундрой и Воттоваарой и горами Центральной Азии, – когда осознаешь, что это только **промежуточная остановка в тысячелетнем пути ариев из Европы в Азию и обратно**, подобном ежегодным миграциям птиц с севера на юг и обратно...

Иногда слово „арий” переводится именно как „свой” (певцы в гимнах *Авеста* и *Ригведа* называют себя **арии**).

4 тысячи лет тому назад в Аркаиме возникла, укоренилась и развилась сложная и своеобразная культура, которую можно рассматривать как древнюю **модель евразийского степного оседлого поселения**.

В Аркаиме люди жили вместе с Солнцем, вместе с временами года.

Не быт, а бытие воплощено в аркаимском доме – и в каменном, и в бронзовом веке. Археологи получили здесь возможность не столько извлекать предметы из городища, сколько восстанавливать саму **модель древней жизни – всей страны**, где за тысячелетия до нас кипела жизнь.

В Аркаиме удивительным образом переживается **космический статус человека и его творений.**

В Аркаиме словно звучит вечный призыв к людям нашей планеты – **жить в согласии и в гармонии с законами природы.**

Открытие Аркаима в наши дни (в конце XX в.) может быть закономерно: именно перед нами, современниками XXI в. – как геокосмическими сущностями – стоит задача переосмыслить свое отношение к миру как к **единству высокой духовной и материальной культуры** – альтернатива, без которой мы обречены как популяция на уничтожение и гибель.

Аркаим представляет собой открытую вечную (и постмодернистскую!) карту миссии человечества по отношению к его ноосферному осознанию настоящего и будущего, отвечающую на вопрос: **как гармонично соотносить и проявить одну через другую духовную и материальную культуру.**

1. Апробирована концепция информационной среды (*англ.*: information environment) (С. Денчев) посредством **ретикулы** (*англ.*: reticulum) (А. Куманова), состоящей из: „**информационных фондов**”, „**информационных технологий**” и „**интеракций**”, в исследовании с обособленными, имеющими единую структуру двумя основными разд.: **Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал**; в разд.: **Лингвистический разрез** приведен уникальный лингвистический материал по праязыку славян.

2. Очерчено Великое переселение протоариев, произошедшее более 4 тысяч лет тому назад с севера (предположительно из *Хванираты*) по горам Воттоваара и Урал.

3. Обосновано единое происхождение протоариев и праславян и их взаимное дополнение и обогащение на протяжении веков на огромной территории Евразии.

4. Благодаря недавно обнаруженным центрам этой праевропейской культуры в России (Воттоваара и Аркаим) – скандинавским солярным святилищам в Карелии и протоцивилизации в Стране городов на Южном Урале – стало возможно углубить исследования данной первой европейской цивилизации, достигшей Балкан, Анатолии, Ирана и Индии.

5. Исследование трансмиссий протосолярного культа, распространившегося с севера по всему земному шару, нашедшего место в ряде огненных практик, таких как **нестинарство**, проникших на Балканский полуостров из Малой Азии и связанных с верованиями ариев, дает более ясную панораму феноменов, на общем фоне которых сформировались последние.

6. Создание кадастровой библиографической карты по проблематике экспедиции в Воттоваару и Аркаим, освещающей наиболее актуальные исследования, посвященные переселению ариев и их пути в веках, отраженному

в литературе XIX – XXI вв. посредством работы в **Российской национальной библиотеке в Санкт-Петербурге** – крупнейшем в мире научно-документальном хранилище информации о трансмиссии протоариев и протославян и в **Челябинской областной универсальной научной библиотеке** – крупнейшем региональном научно-документальном хранилище информации о трансмиссии протоариев и протославян, позволяет рассматривать описываемые в данном исследовании проблемы в интердисциплинарном контексте гуманитаристики (универсального знания) в XXI в.

Протоарии и праславяне, всегда бывшие единым целым, но не развивавшиеся в одном направлении – арии переселились на юго-восток (ирано-индоевропейцы) и на юго-запад (кельты и фракийцы), ВСЕГДА исповедывали религию Солнца. Это подтверждают все наши исследования в России, Анатолии и Иране.

Позже, пройдя через различные практики, связанные с огнем как символом Солнца, Солнечная религия ариев из Аркаима развилась в зороастризм и наконец в христианство.

В христианстве свет Божий занимает особое место как верховное выражение Божественной сущности (*иврит*: „шехина” – Божественное присутствие /*срв.*: присутственное знание)... Это и *необжигающий огонь неопалимой купины Моисея* (когда Господь явился Моисею в египетской пустыне в виде куста ежевики, горящего *необжигающим /несжигающим/* пламенем !!!).

Самым недавним примером описываемого в Болгарии является учение Петра Дынова – Учителя (известного также под индоарийским именем *Бейнса Дуно*, 1864 – 1944) как последователя богомилов (манихеев-зороастрийцев-аркаимцев).

Именно в этом контексте нестинары являются жрецами Божественного огня, который не только не обжигает их, но просвещает их и даже осеняет даром провидения (как это было и в случае с последней настоящей нестинаркой бабушкой Златой)...

Сакральными горами гигантского в исторических масштабах перехода ариев из Арктиды являются Воттоваара в Карелии и Урал со своей Страной городов, сохранившие – каждая уникальным образом – память о **варе** последнего царя государства Хванирата Йима:

- Воттоваара – как мистическое место, соответствующее духу мифов и легенд о праариях;

- Аркаим на Южном Урале – как духовное и материальное воплощение этой вары...

На базе экспедиции структурирована традиционная и электронная библиотека, состоящая из 167 описаний первично- и вторично-документальной

информации, конфигурирующая электронную библиотеку *ARYANICA*, предназначенную для научно-исследовательских и учебно-педагогических целей.

Ключевые слова: Первая болгарская научная экспедиция в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал (2015) – протоарии и праславяне: культуролого-феноменологическое декодирование мифологического, исторического и лингвистического плана

**EXPEDITION IN VOTTOVAARA – KARELIA AND ARKAIM – THE URALS:
CENTRES OF THE PROTO-EUROPEAN CIVILIZATION IN RUSSIA
(Proto-Aryans and Proto-Slavs)
(Cultural and phenomenological decoding of the mythological, historical and
linguistic approach)**

**Prof. DSc. Stoyan Denchev
Prof. DSc. Alexandra Kumonova
Assoc. Prof. Nikola Kazanski, PhD
Assist. Prof. Nikolay Vasilev, PhD**

Summary

***The First Bulgarian scientific expedition in Vottovaara – Karelia and Arkaim – the Urals* was realized in August 2015 by the University of Library Studies and Information Technologies and Bulgarian Academy of Sciences under the auspices of International Informatization Academy at UN, Arctic Academy of Sciences and Noospheric Academy of Sciences in Russia. In the Ural region the mission was carried out under the auspices of the Governor of Chelyabinsk province of the Russian Federation Boris Alexandrovich Dubrovskiy.**

The goal of the expedition was to trace the transmission of the Solar cult on the recently found archeological artifacts – in the Vottovaara Mountain in Karelia and in the Historical Cultural Reserve *Arkaim* in the Southern Urals, Russia.

The scientific head of the expedition is Prof. DSc. Stoyan Denchev (classification and metaclassification; information environment); team: Prof. DSc. Alexandra Kumanova (philosophical science of science and secondary-documentary mapping); Assoc. Prof. Nikola Kazanski, PhD (terminology); Assist. Prof. Nikolay Vasilev, PhD (linguistical approach).

This study is realized through the conception of *information environment* (S. Denchev) according to which this phenomenon was transformed in the manifestations and interactions of his three consisting components:

- 1) *information funds* (existing information phenomena, systematized in the cultural and phenomenological layers);**
- 2) *information technologies* (technologies known to the people at the time)**

and

3) interactions (existing views in the historiography of the studied phenomena).

The configuration information environment – as a unity of: 1) information funds, 2) information technologies, interactions – was chosen in its quality of reticulum of this study structured in a form of **rhizome**) (A. Kumanova).

Here are differentiated two main parts:

- **Vottovaara – Karelia** (the impact is made on the homeland of the Aryans in the Arctic Circle and its interpretation in the archaeological expeditions in the Arctic Ocean and in Karelia, as well as in its mythology) and

- **Arkaim – the Urals** (on the ground of the studies of Prof. G. B. Zdanovich – discoverer of Arkaim, who was our guide in the historical reservation on 10.08.2015).

Relatively independent but subordinated to the general development of this study is its specialized part: **Linguistic approach** (it is presented the conception of the proto-language of the Slavs from the time of the non-written speech of the proto-history of Man decoding the **etymology of the sound information** on the chain **sounds – articulation – combinatorics**, of our hosts in Chelyabinsk and Arkaim the philologists L. P. Pisanov and V. L. Pisanov (**described sound communication is obviously between pre-syllable and pre-consonant writing systems of proto-Slavs**).

The cycle of the proposed linguistic studies by Leonid and Vladislav Pisanov is dedicated to the **pre-syllable – sound communication** – a combination with a vowel and one or more consonants or only a particular vowel which is articulated with one push of expired current and with only one opening of mouth: a **syllable**.

This sound communication was preceded by the syllable writing which in its turn is preceded by the **pictographic – iconic writing** (: Old-Egyptian, Old-Chinese, Old-Japan) /from ca. V thousand yr. BC/ and **ideographic – conventional-symbolic writing** (gradually the images are simplified and developed in conventional signs – **hieroglyphs/; signs – ideograms** give only the idea) (: Egyptian, Chinese, Japan) / from ca. IV thousand yr. BC/.

It is known that the initial pictographic writing and after that the ideograms are replaced by **cuneiform ideograms** (/a combination of cuneiform strokes/, designating **one-syllable word later – single syllables**) (: **cuneiform character** /: Sumerian, Avestan /Old Persian/, Babylonian, Greek) (from ca. IV thousand yr. BC).

The described by Leonid and Vladislav Pisanov sound communication is obviously **frontier between pre-syllable and pre-consonant writing systems**.

The consonant alphabetical writing system for the consonants (: Phoenician, Aramaic, Pahlavi /Middle Persian/, Arab, Farsi /New Persian/, Armenian, Greek, Old Hebrew, Syriac, South Arabian) preceded **alphabetical writing – Greek writing** (: Etruscan, Latin, Gothic, Glagolitic, Cyrillic) (сomp.: **Денчев, С. и др. Графемите на писмото на Homo sapiens`а** (Естествена знакова класификация на човечеството) : Плен. докл. / **С. Денчев, А. Куманова.** // Нови информационни технологии в образователния процес / III науч. семинар на СВУБИТ, Слънчев бряг, 8-10.05.2008 г. – София, 2009, с. 9-26. – Библиогр.: 19 немом. назв. в 35 ном. бел. – С рис. на

авт. – Comp.: Giulietti, Francesco. Storia delle scritture veloci (dall'antichità ad oggi). – **Firenze : C. E. Giunti – G. Barbèra, 1968. – 514 p.**

In the center of the attention is an impressive hypothesis clarifying perhaps this ancient 35 000 years (from 40 000 years of the human history) about which we don't know enough (because only from 5 000 years is the written history of mankind) and probably even the previous millenaries...

The present study points at two interconnected information flows:

1) The great migration of the Proto-Aryans back in the millenaries (from 20 000 to 5 000 yrs B.C.), realized presumably from the North – Hvanirata (accordint to *Avesta*) which during the millenaries was sinking and its extremely progressive people – Aryans has been descending to the South and South-East – on the mountains Vottovaara in Karelia and the Urals, where THE COUNTRY OF CITIES was built WITH THE PHENOMENAL SOLAR DESIGN OF ARKAIM AND FROM HERE THEY HAVE DIRECTED TO THE IRANIAN PLATEAU IN ORDER TO REALIZE THEIR SPECTACULAR GIGANTIC ROAD IN THE HISTORY WHICH HAS REACHED ALSO THE BALKAN PENINSULA: the complex is treated as a **methodological unit** of the studies many-sided phenomena indicated in the title *here*;

2) it is defined the **methodological question**: the transmissions of the Solar cult spread from the North all over the world, took place in numerous fire practices penetrated in the Balkan Peninsula from Asia Minor, deeply enrooted in the Iranian cultural area and connected to the Aryans beliefs – FROM WHAT KIND OF PROTO-SOLAR CULT DERIVED (we have studied these fire practices in Iran and Turkey – Northern Mesopotamia: the “mouth” of the problem; *now* we are directing to its “source”)...

The *described* information flows have been studied by us as follows:

- still during the **scientific mission in 2008 in the Russian national library in Saint Petersburg – the greatest in the world central scientific and documental repository on the transmission of Proto-Aryans and Proto-Slavs**, further developed in our historiographic study in the same library carried out in August 2015. *and*

- during the present expedition in the **Chelyabinsk regional universal scientific library – the largest in the Urals scientific and documental repository on the transmission of Proto-Aryans and Proto-Slavs**; in this library we referred to the specially prepared for our research scientific literature on the topic in a form of exhibition, realized on request of the deputy director in scientific problems at the Regional and universal library of Chelyabinsk Nataliya Petrovna Sitnikova by Dr. Larisa Valentinovna Kamenskaya...

The first approbation of the approach of bibliographic mapping was realized during the expedition in Vottovaara – Karelia and Arkaim – the Urals and in the historiography of the literature on the subject made in Saint Petersburg on August 6 and 7, 2015 in discourses with the President of the Noospheric Academy of Sciences acad. Alexandar Ivanovich Subetto and the President of the Arctic Academy of Sciences acad. Valeriy Bronislavovich Mitko. The two eminent scientists with large scope of expertise are scientific consultants of our solar studies.

In *this* research an attempt is made to create a **cadastral bibliographic map on the problematic scope of the expedition, dealing with the most recent studies about the migration of the Aryans and their road in the centuries, reflected in the literature of 19-21 c.** and to describe the circle of editions of the international universal bibliography which is useful for determining an exhaustive documental information on the subject.

Leading *here* is the **method of the cultural and phenomenological decoding**, which is applied in a complex manner to the three **designs of the study: mythological, historical and linguistic.**

About the Vottovaara Mountain in Karelia there are data on extremely strong earthquake or other natural disaster (change of the Earth' axis as a result of the planet collision with another cosmic body) occurred thousands of years ago, which made it in a sacral place of super giant and various quartzite and quartz sandstones from about 1 billion years, broken by numerous fractures, restored in the post-glacial epoch. The researchers' view is that this cataclysm occurred 13-11 thousand yrs BC when in the North of the Eastern Europe has been warming. The culture of *seyds* originated in the specific geological conditions of the Kola Peninsula in Karelia and its befitting continental area, to which Vottovaara belongs. The *seyds* are **stone altars**, similar to the Slav "Horse-Stone" and to the Celtic-Thracian "Earth pillars". According to the ancient legends the *seyds* are inhabited by a spirit which was able to get off the Earth. There is a speculation about an ancient **city** in the vicinity. A testimony for it is the **presence of huge smoothed out stones and traces of old sanctuaries...** In 2011 Vottovaara was declared for national natural complex (Russian "Stonehenge"!).

The sanctuaries in Karelia are the result of a whole cultural medium connected to the beliefs of Proto-Aryans. The ancient name of Karelia which was an island before is "Rus" (or "Garda") (*Sanskrit*: 1) "grow, enlarge in space"; 2) "rosa" – humidity, water; 3) ["rusa"] – blonde is completely conformed to its role in this transmission. The language of the ancient Aryans was the Sanskrit and the description of their road from the Polar circle to the South is reflected in the oldest *Vedas – Rigveda /Vedic Sanskrit hymns/*, disseminated orally and the ***Vedas are close to Avesta and have one and the same Nordic root*** (some positions of the sacred books of Zoroastrianism could be found in the *Old Testament of the Bible*). The name itself of the Kola Peninsula in Karelia – emblematic for the Aryan culture and personifying the area as a whole – is composed by the flowing here river **Kola – Sunny land (Kolo – one of the ancient names of the Sun; the North Star is called "kol")** which shows the **Hyperborean homeland of this culture**. The Hyperboreans were Sun admirers. The cult of the Sun flourished in the North. From the North came also the **culture of labyrinth** encompassing in it the **metamorphoses of the spiral**. This culture was spread all over the world. According to one of the theories these forms (labyrinths) are an **encoded projection of the Sun motion on the Polar sky** – a natural phenomenon which could be observed solely in the North but in other Earth's orbital inclination. The labyrinths include in them a **swastika symbol** which reflected the proto-image of the development of the universe and Man in it (according to the form in which the rivers of the sacred Mountain *Meru* are flowing

... The four currents of the rivers in Arktida could indicate only the simultaneous direction to the four cardinal points, e.g. a push from the North Pole. It is curious that the Egyptians perceived the North convexity of the Earth as a highest point of the unity with the Heaven. The Hindus believed in the sacred Mountain *Meru* around which the heavenly bodies turned, which is possible uniquely on the North Pole. Similar corroborations are found in the *Avesta* of the ancient Iranians.

On the map of the Flemish cartographer Gerardus Mercator /1512-1594/, edited by his son Rudolf in 1595, **Hyperborea was represented as a vast island, divided by rivers in four parts.** There is a lake in the middle and in the center of this lake – an island on which **Mountain Meru (Hara)** rose above, **around which the heaven was turning – a phenomenology (prototype of labyrinth) which could be observed,** as noted above, **in particular climatologic conditions only in the North.**

So the contemporary finds of the ocean archaeology by the shores of the Arctic Ocean point at that 6 thousand years ago the ridges Lomonosov and Mendeleev have been mainland. **At that time the last Aryans have abandoned the long and slow sinking Arktida.** This territory was sinking into the sea after the known in science **planetary catastrophe from about 20 thousand years** (described in the *Bible*) **has shifted the terrestrial axis.**

From the Russian Nordic expedition in 1948-1949 at the floor of the Arctic ocean were discovered mountain spurs. The carried out research shows that the ridges situated there (Lomonosov and Mendeleev) were a mainland in the remote past. **Modern scientists consider these ridges as parts of Hyperborea.** In the Russian part of the Arctic Ocean a sunken mountain is situated, the summit of which reaches the lowest surface of the ice. It is quite possible that this is **a mythical mountain Meru (place of the Eden on Earth, homeland of the Aryans), situated once upon a time at the top of the world (on the North Pole) as the legends quoted.**

The first migrations of the Aryans started approximately 12 thousand years ago, so their movement from the cold spell and slow sinking Arktida lasted about 6 thousand years. Roughly 12 thousand years ago according to modern scientific data the Ice Age finished when the ices reached the today's Voronezh region in Russia.

On the grounds of the understanding of the social and natural cultural integrity of the Mankind (V. I. Vernadskiy /1865-1945/) and the **common roots in the history of religion, based on the worship of the Light (!)** (Joseph John Campbell, 1904-1987/, Mircea Eliade, 1907-1986/, Henry Corbin, 1903-1978/, **the rational inclusion of the philosophical and religious approach into the philosophical and information picture of the world in a category “long time”** (M. M. Bahtin /1895-1975/) **gives the intellectual opportunity for correlation of the religious pictures of the world (*Avesta – Upanishad – Bible – Quran*) with the rational knowledge (philosophical, historical, etc. on the whole Humanities), which contributes to the creation of a universal periodicity of the human history and the universal decoding of the meaning of texts – including the mythological ones – in a form of a tree of the historical and cultural development of the Mankind...**

The historical and cultural reserve *Arkaim* is situated in the Urals at South-

Southwest of the city of Chelyabinsk. It represents a fortified town-sanctuary (from ca. 2 thousand years BC) and is connected with the Solar cult of the migration of the Aryans from the North lands to Iran and India. It was discovered in 1987 and saved by miracle from immersion in a dam lake after public action.

4,500 years ago in the steppes of the South Ural appeared a civilization known as “The Land of Cities” (extending on 250 km from West to East and on 350 km from North to South with more than 20 fortified settlements) with center in Arkaim, the name of which – from Turkic origin (always in the new names older meanings are preserved) – signifies “**Sun-like**”. According other interpretations “Arka-im” means “**Heavenly land**”... The city has a radial planning with two necropolis, dwellings and a square in the center. There is also a drainage system for heavy rains. There are enough proves to assume that here are accomplished **rites connected to the Sun and the Fire**. It is quite possible that the inhabitants here had been Fire-Worshippers predecessors of **Zoroastrianism**. By an old custom the corpses are exposed on high pillars in order to be pecked out by the birds and then the bones were washed and buried in the ground (later started to practice burial of corpses in kurgans)... The anthropological research in the Arkaim Valley described the presence of an **ethnic type similar to those of Iranians and Hindus** (these sculpture reconstructions are made on a basis of material from the neighboring necropolis)...

Obviously Arkaim was dedicated to the **Proto-Aryan God-Sun**, but its roots were also in the **Arctic religion of the Pole Star**. The circular structure of the settlement itself is an ancient solar symbol.

The circular structure has a deep civilization, pragmatic (defensive) and especially ritual meaning: *comp.*: stone women of the Arkaim Valley. It originated from the Arctic civilization of the Proto-Aryans with their **sanctuaries-labyrinths**. Knowledge of it could be found in the semi-mythical legends of Plato (428-348 BC) about Atlantis, about the city of Hyperboreans Electris (built under the sign of Pole Star!) and especially about Asgard, the sacred city of the Nordic God Odin, described in *Edda*.

The eminent French philosopher-metaphysicist René Guénon (1886-1951, known also as Shaykh ‘Abd al-Wahid Yahya, pointed out that the swastika (*see above*) (an ancient sign widely spread in Arkaim) as a **symbol of the eternal movement and development around one permanent spiritual center**, is related not only to the Sun, but also – before that – to the polar star as an Arctic symbol.

The high degree of innovations peculiar to the civilization of the Proto-Aryans in Arkaim finds expression in different water-supply and drainage networks, but especially important are the traces from the **most ancient chariots** which later appeared as a typical mark of other Aryan civilizations as Hittite and Iranian (from 700 BC – up to now).

Arkaim is the intermediate unit between the megalithic culture of Stonehenge and Votovaara, and the transmission of ancient knowledge to Sumer, Anatolia and Iran.

It is an outstanding confirmation of the **Proto-Aryan roots of the Slavs**.

Arkaim is also a **symbol of the spiritual unity of the Western Nordic culture**

and the Eastern wisdom.

In Arkaim the clear analogy between the ancient “Land of cities” of the Proto-Aryans and the more recent “*Gardarika*” (*Scand.*: “Land of cities”) of the Russian Slavs (5-11 c.) is traced out, encompassing more than 130 towns.

Namely this special compact form of Arkaim didn’t allow to call it simply a settlement because it is configured – as a **supercity** – with mighty defensive and communication purpose (among the houses there is a connection through annular street; battle towers are also observatories). This form is a **form – model of the Universe**. The nature of the city – a unique marvelous embrace of Earth and Heaven – was located in the landscape, in a harmonious cohabitation with it and with its creative transformation (*comp.*: noosphere /V. I. Vernadskiy/!) but it is at the same time concentrated in the inner space... It reminds, in an astounding way, futuristic – and by efficiency – “factories of the world” from the modern time (21st c.) like those in England, Germany, USA and Russia.

... But everywhere one and the same scheme was repeated. **The Aryans have been assimilated in the local ethnical substrate, but at the same time they cultivated and civilized it, and quite often (but not always) gave to it its name as an emblem.**

This happened with Celts and Thracians (stone solar observatories-temples), Etruscans in Italy (ecological metallurgy), Hittites in Anatolia (chariots), Dorians in Ellada (metal processing), Iranians in Iran (land of the Aryans, first world empire), Bulgarians and Balkan Slavs (state building and adoption of Christianity), Vikings (Varangians-Varyags) in Kievan Rus (state building and adoption of Christianity) and at the end the Normans in the Celtic-Saxon England (castles construction and crusades).

Namely **in the Euroasian civilization of Russia are reflected in a most telling way this millenary circle of the interconnected and mutually enriching cultural emanation of the Proto-Aryans and Proto-Slavs.**

It baffles all description once you are in the middle of the boundless Euroasian steppes – between the forests of tundra and Vottovaara and the mountains of Central Asia – in order to realize that this only **one interstitial stop on the millenary road of the Aryans from Europe to Asia and back** similar to the annually migrations of the birds from North to South and back. ..

Sometimes word “**aryan**” is translated namely as “**close friend**” (the singers in the hymns of *Avesta* and *Rigveda* call them **aryans**).

4 thousand years ago in Arkaim arised, enrooted and developed a complex and unique culture which could be perceived as an ancient **model of the Eurasian regular steppe settlement.**

In Arkaim people lived together with the Sun along with the natural seasons.

Not a way of life, but the being itself was embodied in the Arkaim house – from the Stone and from the Bronze Age. The archaeologists here have the opportunity not only to extract objects from the settlement, but also to reconstruct the very **model of the ancient life – of the whole country**, which millenaries before was bubbling with life.

In Arkaim in a marvelous way the **cosmic status of Man and its creations** is experienced.

In Arkaim one eternal appeal of the people of our planet pulsated – **to live in a coordination and harmonization with the laws of nature.**

The discovery of Arkaim in our days (end of 20th c.) is somehow natural: no one but us, contemporaries of 21st c. – as a geo-cosmic beings – have the mission to rethink our behaviour to the world as a **unity of high spiritual and material culture** – an alternative without which we are doomed as a population to annihilation and certain ruin.

Arkaim is an open eternal (and postmodern!) map of the mission of Humanity to its noospheric self-consciousness of present and future which are responding to the question: **how the spiritual and material culture harmonically could correlate and manifest one through the other.**

1. The concept of the information environment is approbated (S. Denchev) through a **reticulum** (A. Kumanova), consisting of “**information funds**”, “**information technologies**” and “**interaction**” in a study with two particular parts: **Vottovaara – Karelia and Arkaim – the Urals**; in the section **Linguistic approach** a unique linguistic material on the proto-language of the Slavs is presented.

2. The Great migration of the Proto-Aryans occurred before more than 4 thousand years from North (supposedly *Hvanirata*) on the mountains Vottovaara and the Urals **is outlined.**

3. The united origin of Proto-Aryans and Proto-Slavs and their mutual complement and enrichment during the centuries on vast territories of Eurasia **is substantiated.**

4. Thanks to the recently discovered centers of this Proto-European culture in Russia (Vottovaara and Arkaim) – Scandinavian Solar sanctuaries in Karelia and the proto-civilization in the Land of cities in the Southern Urals – it became possible to extend the studies of this first European civilization, which reached the Balkans, Anatolia, Iran and India.

5. The study of the transmissions of the Proto-Solar cult spread from the North to the whole world revealed also in the fire practices like **nestinarstvo**, penetrated in the Balkans from Anatolia and related to beliefs of the Aryans, gives us a more clear panorama of the phenomena on which ground all of them have been formed.

6. The creation of a cadastral bibliographic map on the problems of the expedition in Vottovaara and Arkaim, treating the most recent studies about the migration of the Aryans and their road in the centuries, presented in the literature of 19-21 c. through direct work in the **Russian National Library in Saint Petersburg** – the greatest **world** scientific and documentation repository on the transmission of the Proto-Aryans and Proto-Slavs and **at Chelyabinsk Regional Universal Scientific Library** – the largest **regional** scientific and documentation repository on the transmission of the Proto-Aryans and Proto-Slavs, allows the described in this study subjects to be examined in an inter-disciplinary context of the humanitarian universal knowledge during the 21st century.

The Proto-Aryans and the Proto-Slavs who have always been an integral entity but have not developed in the same direction – the Aryans migrated to South-East (Iranian and Indo-Europeans) and to South-West (Celts and Thracians) have EVER followed the religion of the Sun. This is confirmed by all our studies in Russia, Anatolia and Iran.

Later on, when they passed through different practices, related to the fire as a supreme symbol of the Sun, the solar religion of the Aryans from Arkaim developed into Zoroastrianism and at the end into Christianity.

In the Christian faith the God's light occupies a special place as a supreme expression of the Divine substance (*Hebrew: shekhina* – Divine presence /*comp.: presence knowledge*)... This is the burning bush which was not consumed by the fire of Moses!!!

The most recent example of this is the teaching of Petar Danov – the Master (with the Indo-Aryan name *Beinsa Duno*, 1864-1944) as a follower of the Bogomils (Manicheans – Zoroastrians – Arkaimians).

Namely in this very context the *Nestinars* are priests of the Devine fire which not only do not consume them, but also enlighten them and even dawn upon them with a providential gift (as it was in the case of the last true *nestinarian* Grandmother Zlata)...

The sacred mountains in the gigantic historical transition of the Aryans from Arktida are Vottovaara in Karelia and the Urals with its Land of cities which have preserved – each one in a unique manner – the memory about the *vaara* of the last king of the State Hvanirata Yima:

- Vottovaara – as a mystical place, corresponding to the spirit of the myths and legends about Proto-Aryans;

- Arkaim in the Southern Urals – as a spiritual and material incarnation of that *vaara*...

On the grounds of this expedition a traditional and electronic library of 167 descriptions of the primary and secondary documentary information has been structured, which encompasses **the e-library ARYANICA**, designed for scientific research and educational-pedagogical purposes.

Key words: First Bulgarian scientific mission in Vottovaara – Karelia and Arkaim – the Urals (2015) – Proto-Aryans and Proto-Slavs: cultural and phenomenological decoding of mythological, historical and linguistic approach.

ПЕРВАЯ БОЛГАРСКАЯ НАУЧНАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ ПО ПОИСКУ СЛЕДОВ ПРОТОАРИЙСКОЙ И ПРАСЛАВЯНСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ НА ТЕРРИТОРИИ РОССИИ

В 2015 г. в Болгарии издана монография – учебное пособие по дисциплине „Нестинарство: Информационные коды культурного наследия” профессора доктора экономических наук Стояна Денчева, профессора доктора педагогических наук Александры Кумановой, доцента доктора Николая Казанского, ассистента доктора Николая Василева „Экспедиция в Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал: центры на Праевропейската цивилизации в Русия”.

Экспедиция в августе 2015 г. была организована Университетом библиотекзнания и информационных технологий (УниБИТ) и Болгарской академией наук (БАН) под патронажем Международной академии по информатизации при ООН, Арктической Академии наук и Ноосферной общественной академии наук (Россия). На Урале экспедиционные исследования, сбор материалов в районе Аркаима в Челябинской области проходили при активной поддержке губернатора Бориса Александровича Дубровского.

С. Денчев координировал работу по классификации и метаклассификации собранных артефактов, А. Куманова анализировала материал с философско-научно-ведческих позиций и обеспечивала вторично-документальное картографирование, Н. Казанский обеспечивал корректность выбора терминологической базы, а Николай Василев отвечал за „лингвистический срез” собранного обильного материала.

Целью экспедиции была установка проследить траектории и трансформации солярного культа (солнцопоклонства) на основе открытых его „археологических следов” в районе Воттоваара в Карелии и на территории историко-культурного заповедника „Аркаим” на Южном Урале в России.

В монографии – учебном пособии главными являются два раздела – „Воттоваара – Карелия” и „Аркаим – Урал”. В первом разделе акцент сделан на археологическое доказательство существования родины ариев в Карелии – в районе Северного полярного круга. Во втором разделе авторы взяли за основу

„интеллектуальную базу” идентификации Аркаима как древней цивилизации, принадлежащую первооткрывателю Аркаима профессору Г. Б. Здановичу.
Лингвистический блок монографии (взгляд

Леонида и Владислава Писановых и Николая Василева на праязык) прослеживает связь славянского языка с языком праисторического человека, проживавшего на территории России.

Монография – учебное пособие подтверждает происхождение арийско-славянского исторического единства на Севере Европейской части России (около 20 тысяч лет назад) и „великое переселение” с Севера на Юг (что согласуется с преданиями, зафиксированными в *Авесте*) в промежуток исторического времени – от 20 тысяч лет назад до 5 тысяч лет назад (до нашей эры). Аркаим доказывает существования мощной городской цивилизации – „страны городов”, при этом города имели солярийную планировку.

Монография – учебное пособие включает в себя фундаментальные обобщения в области мифологии, эпосов, сказов, – соединение которых с найденными археологическими артефактами создает основания для убедительной исторической реконструкции. Пример – эпос *Калевала*, в стихах которого четко присутствует и культ солнца, и культ огня, которые образуют единство.

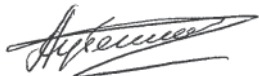
Несомненно, монография – учебное пособие болгарских ученых С. Денчева, А. Кумановой, Н. Казанского и Н. Василева, написанная по результатам экспедиции в Россию в 2015 г., является фундаментальным научным трудом, доказывающим древность генезиса славянского суперэтноса и его прямую связь с арийской цивилизацией, родиной которой является Север России, охватывающей территорию от Карелии на Западе до Урала на Востоке, а может быть и дальше на Восток.

Это положение приобретает особую важность в связи с тем, что одна из важных проблем для славянского самосознания – это процесс самоопределения: „Кто мы?”, „Откуда мы?” и „Куда мы развиваемся?”.

Процесс самоидентификации касается и всего человечества, особенно в эпоху глобального экологического кризиса, когда под сомнение Историей поставлено его Будущее.

Я поздравляю авторов этого замечательного комплексного, междисциплинарного исследования, демонстрирующего высокую научную культуру и высокий уровень междисциплинарного синтеза, с выдающимся результатом.

Надеюсь, монография – учебное пособие получит должную оценку в Болгарии, в России и за рубежом.

Академик СУБЕТТО
Александр Иванович –
Президент Ноосферной общественной
академии наук, профессор,
доктор философских наук, доктор

**экономических наук, кандидат
технических наук, Гранд-доктор
философии, Полный профессор
Оксфорда, Заслуженный деятель
науки Российской Федерации, Лауреат
Премии Правительства Российской
Федерации**

ПЕРВАЯ БОЛГАРСКАЯ НАУЧНАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ ПО ПОИСКУ СЛЕДОВ ПРОТОАРИЙСКОЙ И ПРАСЛАВЯНСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ НА ТЕРРИТОРИИ РОССИИ

Изданная в 2015 г. в Болгарии научная монография – учебное пособие по дисциплине „Нестинарство: Информационные коды культурного наследия” профессора доктора экономических наук Стояна Денчева, профессора доктора педагогических наук Александры Кумановой, доцента доктора Николая Казанского, ассистента доктора Николая Василева представляет глубокое и актуальное для сегодняшнего дня значение и звучание. В сложных и противоречивых геополитических и морально-этнических общественных отношениях она является еще одним свидетельством плодотворности цивилизационного подхода к рассмотрению и выявлению эволюционных процессов истории Человечества, не противопоставляя его формационному, но существенно его обогащающему.

Выявленные в ходе экспедиции в августе 2015 г. закономерности в траекториях и трансформации солярного культа являются одним из доказательств существования родины ариев в Карелии – в районе

Северного полярного круга, а лингвистический анализ указывает на связь славянского языка с языком праисторического человека, жившего на территории нынешней России. Эти исследования подтверждают эволюционные связи и историческое единство ариев и славян на Севере Европейской части России около 20 тысяч лет назад и соответствующие теории „великого переселения” с Севера на Юг в этот промежуток времени.

Фундаментальные обобщения на основе мифологии, эпосов и сказов, сопоставленные с выявленными археологическими артефактами, позволяют формировать убедительную историческую реконструкцию, имеющую важное значение для оценки эволюции геополитических факторов, определяющих цивилизационное и формационное содержание человеческих знаний о своем прошлом, настоящем и будущем.

Следует полагать важным научным достижением полученные

результаты и саму организацию экспедиции Университета библиотековедения и информационных технологий и Болгарской академии наук под патронажем Международной академии информатизации при ООН, Арктической академии наук и Ноосферной общественной академии наук.

От имени ученых Санкт-Петербургской Арктической академии наук и Санкт-Петербургского отделения секции Геополитики и безопасности Российской академии естественных наук хочется поздравить авторов с большим научным достижением, пожелать им дальнейших творческих успехов и развития плодотворного международного сотрудничества и выразить уверенность в том, что монография – учебное пособие получит заслуженную высокую оценку в Болгарии, России и других странах

**Академик МИТЬКО
Валерий Брониславович –
Президент Арктической академии
наук, Председатель Санкт-
Петербургского отделения Секции
Геополитики и безопасности
Российской академии естественных
наук, профессор, доктор
технических наук**

**ПЕРВАЯ БОЛГАРСКАЯ НАУЧНАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ
ПО ИССЛЕДОВАНИЮ СОЛЯРНОГО КУЛЬТА
ПРОТОАРИЙСКОЙ
И ПРАСЛАВЯНСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИЙ
НА ТЕРРИТОРИИ РОССИИ
(ВОТТОВААРА В КАРЕЛИИ И АРКАИМ НА УРАЛЕ)**

В Болгарии выходит в свет научная монография – учебное пособие „*Экспедиция в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал: Центры праевропейской цивилизации в России (Протоарии и праславяне) (Культуролого-феноменологическое декодирование мифологического, исторического и лингвистического плана)*” по дисциплине „Нестинарство: Информационные коды культурного наследия” проф. докт. экон. наук Стояна Денчева, проф. докт. пед. наук Александры Кумановой, доц. д-ра Николая Казанского, ас. д-ра Николая Василева по Первой болгарской научной экспедиции в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал (август 2015 г.).

Эта экспедиция осуществлена Государственным университетом библиотековедения и информационных технологий в Болгарии и Болгарской академией наук под патронажем Международной академии информатизации при ООН, Арктической Академии наук и Ноосферной общественной Академии наук России. Протоарии и праславяне изучались данной экспедицией одновременно и на Крайнем Севере (Карелия – в непосредственной близости от Финляндии), и на юге, в непосредственной близости от Казахстана (Южный Урал), – в обширных ареалах Росси – Воттовааре и Аркаиме, между которыми обнаружена трансмиссия „великого переселения” с Севера на Юг в хронотопе 20 тыс. лет до н.э. – 5 тыс. лет до н.э.

Цель исследования – культуролого-феноменологическое декодирование на базе новых археологических артефактов. Однако, внимание научно-исследовательской лаборатории авторов привлекли также мифологический, исторический и лингвистический планы анализа.

Изучению в единстве указанных планов (мифологического, исторического,

лингвистического) способствовала архисовременная концепция **информационной среды**, выбранная в качестве методологии и объединяющая:

1) многообразные **информационные фонды** (археологические, исторические, мифологические, лингвистические – с принадлежащими им многообразными информационными фактами);

2) знакомые людям в соответствующие времена **информационные технологии** – с акцентом на огонь (первую информационную технологию человека, служившую ему первоначально для обозначения связи с космосом);

3) бытующие в историографической традиции высказанные точки зрения на указанную проблематику в виде грандиозных **интеракций** во времени и в пространстве.

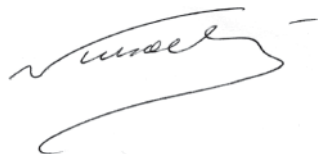
Находящиеся в центре внимания авторов – участников экспедиции – закономерности в траекториях и трансформации солярного культа являются одним из доказательств существования родины ариев на севере от Карелии – в районе Северного полярного круга. В исследовании рассмотрено распространение культа света (солнца) с Севера по всему земному шару, и в район Северной Месопотамии в том числе. Отсюда (район Северной Месопотамии) культ огня проник и в Древний Иран, откуда – через Малую Азию – достиг Болгарии с ее загадочными нестинарами.

Особого внимания заслуживает **лингвистический пласт исследования**. До него поиск протослов считался мечтой и целью многих поколений языковедов. Но почему-то возобладала аксиома, что первородный язык исчез в глубине времени, к нему нет дороги. Включив в свое исследование беседу с филологами Челябинска Л. П. и В. Л. Писановыми (с которыми участники экспедиции находятся в многолетнем научном сотрудничестве), они (а точнее ас. д-р Н. Василев) посредством лингвистического анализа указывают на связь славянского языка с языком праисторического человека, жившего на территории нынешней России. Это исследование подтверждает эволюционные связи и историческое единство ариев и славян на Севере Европейской части России.

Особо следует отметить высокий уровень информированности авторов. Они выстроили комплексную **информационную базу** своего исследования из первично- и вторичнодокументальных источников на разных языках. Исходной точкой для этого свода послужили **издания международной универсальной библиографии планеты XX-XXI вв.** В приводимой электронной библиотеке по теме исследования из 167 источников и в прилагаемом к данной библиотеке Именном индексе просматриваются эффективные для современного информационного моделирования направления синтеза классических библиографических традиций районирования (картографирования) литературы и современных информационных технологий.

Можно со всей очевидностью констатировать, что интердисциплинарное монографическое учебное пособие „*Экспедиция в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал: Центры праевропейской цивилизации в России (Протоарии и праславяне)*... ” несомненно представляет весомый научный интерес - как

своим предметным (археологическим, историческим, мифологическим, лингвистическим, информационным) уровнем, так и методологическим уровнем синтеза ризомно-ретикулярного подхода, примененного к широкому кругу информационных явлений.

Академик КЛЮЕВ
Владимир Константинович –
заведующий кафедрой Московского
государственного института
культуры, кандидат педагогических
наук, аттестованный профессор,
Почетный работник высшего
профессионального образования
Российской Федерации, вице-президент
Отделения библиотековедения –
академик Международной академии
информатизации при ООН,
действительный член Академии
менеджмента в образовании
и культуре, действительный
член Гильдии экспертов в сфере
профессионального образования,
Заслуженный работник науки и
образования Российской академии
естествознания, действительный член
Русского географического общества

ИНФОРМАЦИОННАТА СРЕДА НА ТЪРСЕНИТЕ СЛЕДИ ОТ ПРОТОАРИЙСКАТА И ПРАСЛАВЯНСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА РУСИЯ

В края на 2015 г. се издава учебното пособие **„Експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал: центрове на праевропейската цивилизация в Русия”** – дело на проф. д.ик.н. Стоян Денчев, проф. д.п.н. Александра Куманова, доц. д-р Никола Казански и ас. д-р Николай Василев.

Експедицията се състоя през месец август 2015 г. и беше организирана от УниБИТ (имам честта и удоволствието да съм куратор на това проучване и да участвам в логистиката му!) под патронажа на Международната академия по информатизация при ООН, Арктическата Академия на науките и Ноосферната обществена академия на науките в Русия. По време на изследователската дейност в Урал и по-специално в Аркаим експедицията получи активната подкрепа лично на губернатора на Челябинска област Борис Александрович Дубровски.

Трябва да се отбележи, че тази експедиция се проведе при много сложни логистични и теренни условия.

Съставът на експедицията използва междудисциплинарен подход и осигурява многоаспектност на изследователските дейности като проф. С. Денчев координира работата по класификацията и метакласификацията на събраните артефакти, проф. А. Куманова анализира материала от философско-наукоевдски позиции и обезпечавя вторичнодокументалното му картографиране, доц. д-р Н. Казански осигурява терминологичната база на изследването, а ас. д-р Н. Василев отговаря за „лингвистическия разрез”. В методологията на изследването е привлечена концепцията „информационна среда” (единство на информационни фондове /**съществуващите информационни явления, систематизирани в културолого-феноменологични пластове**/ – информационни технологии / **познатите на хората технологии през съответните времена**/ – интеракции / **битуващите гледища в историографията по изследваните явления**/) (проф. С. Денчев).

Основната цел на експедицията е установяването на пътя и трансформациите на соларния култ (слънцепоклонничеството) въз основа на

наскоро откритите археологически следи в района на планината Воттоваара в Карелия и на територията на историко-културния резерват „Аркаим” в Южен Урал, Русия.

На тези проблеми са посветени и двете основни части на монографията – учебно пособие, а именно – „Воттоваара – Карелия” и „Аркаим – Урал”. В първия раздел се изтъкват археологическите свидетелства за съществуването на прародината на древните арии в района на Северния полярен кръг и по-специално в Карелия. Във втория раздел авторите идентифицират Аркаим като древна цивилизация на протоарии и праславяни, въз основа на изследванията на първооткривателя на Аркаим проф. Г. Б. Зданович. Лингвистическият анализ (по концепцията на Л. и В. Писанови) в монографията – учебно пособие проследява връзката на славянския език с езика на праисторическия човек, обитавал територията на Русия.

Монографията – учебно пособие по дисциплината „Нестинарство: Информационни кодове на културното наследство” показва **северния корен на соларния култ**, разпространен от района на Северна Месопотамия (към който принадлежат Източен Иран и Източна Турция, където екипът на експедицията също проведе успешни теренни изследвания) през Мала Азия към Балканския полуостров, проникнал в района на Странджа под формата на нестинарство. Всичко това потвърждава арийско-славянското историческо единство на Севера на Европейската част на Русия (преди около 20 хиляди години), както и „великото преселение” от Севера на Юг след 5 хилядолетие пр.н.е., което се съгласува с преданията, зафиксирани в зороастрийската *Авеста*. Аркаим от своя страна е доказателство за съществуването на високоразвита градска цивилизация – „страна на градовете”, с ярко изразена соларна планировка.

Изследването включва в себе си фундаментални обобщения в областта на митологията, епосите и преданията, чието сравнение, съпоставеност и съгласуваност създават убедителна **историческа реконструкция** на онази отдалечена безписмена епоха. Ярък пример за това е използването на известния северен епос *Калевала*, в чиито стихове присъстват, семантично и семиотично, и култът към слънцето, и култът към огъня, в тяхното неразривно феноменологично единство.

Трудът на С. Денчев, А. Куманова, Н. Казански и Н. Василев има определен принос за доказването на древния генезис на славянския суперетнос и неговата пряка връзка с протоарийската цивилизация, чиято родина е Северна Русия, обхващаща териториите от Карелия до Урал, а оттам се пренася до Средния и Далечен Изток. Това ново ценно изследване на екипа учени от УниБИТ и БАН утвърждава традицията те да бъдат пионери по важни научни теми – както в предишните техни студии за нестинарството и за иранското влияние в българската цивилизация.

Особено следва да се изтъкне историографското достойнство на труда. Тук всяко положение е документирано и съотнесено със съществуващите гледища, изказани в научната литература по темата на експедицията. Създадената в края

на монографията – учебно пособие традиционна и електронна библиотека
ARYANICA е ценна първично- и вторичнодокументална база за по-нататъшни
проучвания. Има и самостоятелно научно значение.

Проф. д-р Ирена ПЕТЕВА
Заместник-ректор по научната дейност
и международното сътрудничество на
УниБИТ

**АРИАНИКА:
ЕКСПЕДИЦИЯ ВЪВ ВОТТОВААРА – КАРЕЛИЯ
И АРКАИМ – УРАЛ
(Центрове на праевропейската цивилизация в Русия)**

Университетското издателство „За буквите – О писменехъ” към Университета по библиотекознание и информационни технологии представя едно ново проучване, озаглавено „**АРИАНИКА: Експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал: центрове на праевропейската цивилизация в Русия**”. Негови автори са: проф. д.ик.н. Стоян Денчев, проф. д.п.н. Александра Куманова, доц. д-р Никола Казански и ас. д-р Николай Василев. Издането е подготвено под формата и на учебно посочие по дисциплината „Нестинарство: Информационни кодова на културното наследство” и е част от поредицата „Факлоносци”.

В книгата са представени проучванията на екипа, които се базират на организираната от УниБИТ и проведена през м. август 2015 г. експедиция в определени райони на Руската Федерация. В методологичен аспект като основа на изследването са поставени възприетите виждания за обща „информационна среда”, разглеждана като единство на информационни фондове, информационни технологии, интеракции. Всеки един компонент е възприет от гледна точка и на епохата на развитие на човечеството и вижданията му в конкретния период.

Изследването е разделено на две основни части, като за основа е взето конкретното място – „Воттоваара – Карелия” и „Аркаим – Урал”. За база са избрани и направените до този момент и идентифицирани археологически проучвания. Вниманието се спира и върху Аркаим като древна цивилизация на протоарии и праславяни. Интерес предизвиква проследяването на връзката в лингвистично отношение между славянския език и езика на праисторическия човек, обитавал в минали времена територията на Русия.

На следващ план се поставя и още една интересна традиция, на която е отделено специално място – северния корен на соларния култ, разпространен от Север в района на Северна Месопотамия. Според авторите налице е арийско-славянското историческо единство между традицията в северните части

на европейска Русия от преди близо 20 хил. г. пр. н.е. с тази на епохата на „великото преселение” по посока от Севера на Юг от преди 5 хил. г. пр. н.е. Като допълнение се прибавят и доказателства, свързани с традиционната култура, съхранена в митологията, епосите и преданията, запазени по тези места. И до днес в тези северни региони съществува подчертан култ към слънцето, огъня, светлината, което е показателно.

Настоящият труд има и още една важна характеристика. Тя е свързана с високата степен на информативност. Представени са гледните точки по въпроса на практически всички учени, формулирали позиция в историографията на проблема за арктическата духовност, стояща в основата на култа към светлината (огъня). А както е отбелязано и в резюмето, то на базата на тази експедиция е структурирана традиционна и електронна библиотека от 167 описания на първично- и вторичнодокументална информация. Тези описания са в основата на нова конфигурирана електронна библиотека – ARANICA, предназначена както за научно-изследователска, така и за учебна работа.

Изследването „АРИАНИКА: Експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал: центрове на праевропейската цивилизация в Русия” по същество е нов тип научен продукт, който става достояние на научната общественост у нас. Предстои той да бъде допълнително анализиран и поставен на коментар и последващи рецензии. Това, обаче, което той безпроно притежа, е новаторството в представянето на подобен тип теми. Влиянието на различните култури и взаимовръзката им с българската предстои все повече да бъде обект на изследвания, като настоящето с достойнство ще намери своето място между тях.

Доц. д-р Венцислав ВЕЛЕВ
Началник на отдел „Регионални
дейности” в Министерството
на културата на Р. България и
председател на Българския комитет
„Паметта на света”

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Встъпление (Методология) .9	
II. Воттоваара – Карелия .13	
II. 1. Информационни фондове .15	
II. 2. Информационни технологии .17	
II. 3. Интеракции .18	
II. 4. Обобщение .19	
III. Аркаим – Урал .26	
III. 1. Информационни фондове .28	
III. 2. Информационни технологии .31	
III. 3. Интеракции .33	
III. 4. Обобщение .35	
IV. Лингвистичен разрез .40	
IV. 1. Беседи за праезика на славяните отпреди 35 хил. г.,проведени в Южен Урал по време на експедициите .40	
IV. 1. 1. Етимология чрез протолингвистичен метод .41	
IV. 1. 2. Особеностите на древното словообразуване (Няма думи) .41	
IV. 1. 3. СПЕЦИАЛНО ПРАВИЛО на древната реч .42	
IV. 1. 4. ТАБЛИЦА НА ТИПИЧНАТА ЗАМЯНА НА ЗВУЦИ .42	
IV. 1. 5. Чудесата на Арктическата лексика .44	
IV. 1. 6. СОЛНЦЕ (рус.) – СЛЪНЦЕ (бълг.) .48	
IV. 1. 7. ОГОНЬ (рус.) – ОГЪН (бълг.) .49	
IV. 1. 8. НЕСТИНАР (бълг.) – ЯНКО КУПАЛА (общослав.) .50	
IV. 1. 9. ЗЛАТО (бълг.) – ЗОЛОТО (рус.) .51	
IV. 1. 10. Квинтесенция, изясняваща използваната методика от Л. П. Писанов и В. Л. Писанов .54	
IV. 2. Обобщение .61	
V. Изводи .66	
V. 1. Път на ариите .67	
V. 2. Удивителна археологическа загадка в Южен Урал от преди 11 хил. г. .67	
V. 3. Соларен култ на ариите .68	

Илюстрации .71

Ил. 1. Сакралното място на билото на планината Воттоваара от супергигантски и многообразни кварцити и кварцитни пясъчници на възраст от 1 млрд. години, разбити от многочислени разчупвания, обновени в следледниковото време (фотография) .73

Ил. 2. Някои от пълзящите сейдове (огромни каменни блокове, стоящи като на крачета върху малки камъни) несъмнено са разположени така от човешка ръка (фотография) .74

Ил. 3. Други от пълзящите сейдове са резултат от тектонически разчупвания на планината вследствие на невероятен природен катаклизъм (фотография) .75

Ил. 4. Сейдовете – каменни олтари (фотография) .76

Ил. 5. Светилища-лабиринти (фотография) .77

Ил. 6. Каменната стълба на Воттоваара, водеща към небето (фотография) .77

Ил. 7. Някои от сейдовете на Воттоваара имат вид на пирамиди (фотография)

Ил. 8. Каменна баба от Воттоваара (фотография) .79

Ил. 9. Лабиринт в Карелия (фотография в Националния музей на Република Карелия в Петрозаводск; фотография) .80

Ил. 10. Свастика (фотография) .80

Ил. 11. Географска карта на Г. Меркатор на Хиперборей (назв. на древните гърци; др. назв.: Хванирата, Арктида /авест./ – в Авеста; днес – на дъното на Северния Ледовит океан) (старинна географска карта; фотография) .81

Ил. 12. Карта на разселението на ариите по света – в Европа, Азия и Африка – в продължение на 20-12 хил. г. преди нас (съвременна географска карта по списание „Митра” – Санкт Петербург, Русия; фотография) .82

Ил. 13. Гледка от планината Сампо в Карелия (фотография) .83

Ил. 14. Знак на Слънцето, трансформиран до формата на колелото, идващ от древните петроглифи, представляващ декоративен елемент на център на корниза на дървените стрехи на старинните карелски къщи (фотография) .84

Ил. 15. Знак на Слънцето от корниза на дървената стряха на храма „Рождество Христово” в гр. Кондопога в Карелия (фотография) .85

Ил. 16. Петроглиф от скален фрагмент на Карелия на огледало като израз на отразяваната Божествена същност (съхранява се в Националния музей на Република Карелия; копие; фотография) .86

Ил. 17. Архаичните дървени колони с дъговидни подпори на покрива в храма „Рождество Христово” в гр. Кондопога в Карелия (фотография) .87

Ил. 18. Надгробен християнски кръст край входа на храма „Рождество Христово” в гр. Кондопога в Карелия (фотография) .88

Ил. 19. Бронзова отливка с изображението на бога на слънцето Митра

от индо-иранския пантеон, особено разпространена в Карелия (съхранява се в Националния музей на Република Карелия; фотография) .89

Ил. 20. Старинни декоративни елементи за украса на облекло със символиката на бог Митра (антикварен магазин в Петрозаводск; фотография) .90

Ил. 21. Хълмовете на Воттоваара. От серията „Неизвестната легенда” / Денис Крестовников (издание на клуба „Природата на Русия”) (рисунка на присъствието на духа на планината по време на молитва и нейн пълзящ сейд със сакрални знаци; фотография) .91

Ил. 22-24. Аркаим (съвременни аерофотоснимки; фотографии) .92-93

Ил. 25. Антропологически тип на възрастен мъж – жител на Аркаим (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; възстановка; скулптура; фотография) .94

Ил. 26. Антропологически тип на млад мъж – жител на Аркаим (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; възстановка; скулптура; фотография) .95

Ил. 27. Антропологически тип на млада жена – жител на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; възстановка; скулптура; фотография) .96

Ил. 28. Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; макет; фотография) .97

Ил. 29. Каменна баба „Слънце” от района на Аркаим (Средновековие) (фотоархив; фотография) .98

Ил. 30. Каменна баба „Слънце” от района на Аркаимската долина (Средновековие)(съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; фотография) .99

Ил. 31. Погребален комплекс от епохата на бронза в района на Аркаим (фотография) .100

Ил. 32. Отпечатък от колело (Синташтински некропол; погребение; фотография) (срв. с Ил. 55) .100

Ил. 33. Колесница (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; възстановка; фотография) .101

Ил. 34. Колесница (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; възстановка; рисунка; фотография) .101

Ил. 35. Мегалитното светилище Стоунхедж в Южна Англия, възникнало около 1800 г. пр.н.е. (възстановка; рисунка; фотография) .102

Ил. 36. Урал: райониране съгласно природното отчитане на широчинната зоналност, височинната поясност и вертикалната диференциация на ландшафтите: А. А. Чибильов, Ант. А. Чибильов (2012) (схема; фотография) .103

Ил. 37. Разселението на ариите по Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; съвременна карта; фотография) .104

Ил. 38. Планировка на градищата на Страната на градовете в Южен

Урал в правилна геометрична форма – овал, кръг, квадрат (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; таблица – схема; фотография) .104

Ил. 39. Архитектурата на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; макет; фотография) .105

Ил. 40. Отбранителната стена на Аркаим в разрез (рисунок на Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .105

Ил. 41. Общ план на планировката на жилище в градището на Аркаим (дяската част – археологически документ, лявата – възстановка; фотография) .106

Ил. 42. Принцип на архитектурния ред на градището в Аркаим (възстановка; фотография) .106

Ил. 43. Аркаим – укрепено градище и главни астрономически азимутни (фрагмент от схема по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .107

Ил. 44. Планината Шаманка (поглед от Аркаим; фотография) .108

Ил. 45. Съдове със соларна символика от Аркаимската долина (рисунок – възстановка по Стефанов, Корочкова – 2006 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография) .108

Ил. 46. Тъкачен стан с вертикална рамка, използван в Аркаим (рисунок – възстановка по Орфинская, Голиков, Шишлина – 1999 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография) .109

Ил. 47. Женски украшения от Аркаимската долина от епохата на бронза със соларна символика (рисунок – възстановка по Салников – 1952, Сорокин – 1962, Ткачев – 2002, Усманова, Логвин – 1998 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография) .109

Ил. 48. Металургична пещ, съвместена с кладенец, зафиксирани в Аркаим (рисунок на Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .110

Ил. 49. Вкаменена конска глава от некропол на Страната на градовете (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; фотография) .111

Ил. 50. Детайл от конска юзда от некропол на Страната на градовете (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; фотография) .111

Ил. 51. Пещ в жилище на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; възстановка; фотография) .112

Ил. 52. Друга пещ в жилище на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим“; възстановка; фотография) .112

Ил. 53. Обозначение на некропол върху повърхността на земята в Аркаимската долина (фотография) .113

Ил. 54. Вътрешност на некропол във вид на слънце (съхранява се

<i>в Музея на резервата „Аркаим“; схема – възстановка по археологически разкопки; фотография)</i>	.114
<i>Ил. 55. Погребални реконструкции на Санташтинското гробище (схема – рисунка Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) (срв. с Ил. 32)</i>	.115
<i>Ил. 56. Погребален курган от бронзовия век – край Аркаим (фотография)</i>	.116
<i>Ил. 57. Жилище от каменния век – външен вид (възстановка по археологически разкопки – съхранява се в Музея на резервата „Аркаим” – фотография)</i>	.116
<i>Ил. 58. Жилище от каменния век – вид отвътре (възстановка по археологически разкопки – съхранява се в Музея на резервата „Аркаим” – фотография)</i>	.117
<i>Ил. 59. Аркаим – град-дом (схема по по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)</i>	.118
<i>Ил. 60. Врата на старинен дом в Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; фотография)</i>	.119
<i>Ил. 61. Характерна шевица – със свастики – от района на Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; фотография)</i>	.120
<i>Ил. 62. Бродерия – със знака на бог Митра – от района на Южен Урал (съхранява се в Краеведския музей на нагайбаките, които се смятат за преки потомци на ариите; фотография)</i>	.120
<i>Ил. 63. „Полето от парчета” – емблемата на преминалия от 3 до 9 август 2015 г. в Суздал Международен фестивал на шиенето на пана от парчета плат – най-голямото в Русия пано от този вид (фрагмент; фотография)</i>	.121
Именен показалец	.123
Библиографски списък на цитираната литература (ARYANICA)	.127
Именен показалец на електронна библиотека ARYANICA	.137
Резюме (на български език)	.141
Резюме (на руски език)	.151
Резюме (на английски език)	.163
Първа българска научна експедиция по търсенето на следите на протоарийската и праславянската цивилизация на територията на Русия / акад. проф. д.ф.н, д.ек.н., д-р Александър Субето	.173
Първа българска научна експедиция по търсенето на следите на протоарийската	

**и праславянската цивилизация
на територията на Русия /
акад. проф. д.т.н. Валерий Митко .177**

**Първата българска научна експедиция
по изследването на соларния култ на протоарийската
и праславянската цивилизации
на територията на Русия
(Воттоваара в Карелия и Аркаим в Урал) /
акад. проф. д-р Владимир Ключев .179**

**Информационната среда
на търсените следи от протоарийската
и праславянската цивилизации
на територията на Русия /
проф. д-р Ирена Петева .183**

**АРИАНИКА:
Експедиция във Воттоваара – Карелия
И АРКАИМ – УРАЛ
(Центрове на праевропейската цивилизация в Русия) /
доц. д-р Венцислав Велев .187**

**СЪДЪРЖАНИЕ .189
СОДЕРЖАНИЕ .195
CONTENTS .201**

СОДЕРЖАНИЕ

I. Вступление (Методология) .9	
II. Воттоваара – Карелия .13	
II. 1. Информационные фонды .15	
II. 2. Информационные технологии .17	
II. 3. Интеракции .18	
II. 4. Обобщение .19	
III. Аркаим – Урал .26	
III. 1. Информационные фонды .28	
III. 2. Информационные технологии .31	
III. 3. Интеракции .33	
III. 4. Обобщение .35	
IV. Лингвистический разрез .40	
IV. 1. Беседы о праязыке славян за 35 тыс. лет до наших дней, проведенные на Южном Урале во время экспедиций .40	
IV. 1. 1. Этимология через протолингвистический метод .41	
IV. 1. 2. Особенности древнего словообразования (Слов нет) .41	
IV. 1. 3. ОСОБОЕ ПРАВИЛО древней речи .42	
IV. 1. 4. ТАБЛИЦА ТИПИЧНОЙ ЗАМЕНЫ ЗВУКОВ .42	
IV. 1. 5. Чудеса Арктической лексики .44	
IV. 1. 6. СОЛНЦЕ (рус.) – СЛЪНЦЕ (болг.) .48	
IV. 1. 7. ОГОНЬ (рус.) – ОГЪН (болг.) .49	
IV. 1. 8. НЕСТИНАР (болг.) – ЯНКО КУПАЛА (общеслав.) .50	
IV. 1. 9. ЗЛАТО (болг.) – ЗОЛОТО (рус.) .51	
IV. 1. 10. Квинтэссенция, проясняющая используемую Л. П. Писановым и В. Л. Писановым методику .54	
IV. 2. Обобщение .61	
V. Выводы .66	
V. 1. Путь ариев .67	
V. 2. Удивительная археологическая загадка на Южном Урале, насчитывающая 11 тыс. лет .67	
V. 3. Солянный культ ариев .68	

Иллюстрации .71

Ил. 1. Сакральное место на вершине горы Воттоваара из супер гигантских и многообразных кварцитов и кварцевых песчаников, возраст которых 1 млрд. лет, разбитых многочисленными разломами, обновленными в послеледниковое время (фотография) .73

Ил. 2. Некоторые из ползущих сейдов (огромных каменных блоков, стоящих как на ножках на маленьких камнях) несомненно расположены таким образом рукой человека (фотография) .74

Ил. 3. Другие ползущие сейды являются результатом тектонических разломов горы вследствие невероятного природного катаклизма (фотография) .75

Ил. 4. Сейды – каменные алтари (фотография) .76

Ил. 5. Святилища-лабиринты (фотография) .77

Ил. 6. Каменная лестница Воттоваары, ведущая в небо (фотография) .77

Ил. 7. Некоторые из сейдов Воттоваары имеют вид пирамид (фотография) .78

Ил. 8. Каменная баба с Воттоваары (фотография) .79

Ил. 9. Лабиринт в Карелии (фотография из Национального музея Республики Карелия в Петрозаводске; фотография) .80

Ил. 10. Свастика (фотография) .80

Ил. 11. Географическая карта Гипербореи Г. Меркатора (это назв. дано древними греками; др. назв.: Хванирата, Арктида /авест./ – Авеста; ныне – на дне Северного Ледовитого океана) (старинная географическая карта; фотография) .81

Ил. 12. Карта расселения ариев по миру – в Европу, Азию и Африку – на протяжении 20 – 12 тысячелетий до наших дней (современная географическая карта по журналу „Митра” – Санкт- Петербург, Россия; фотография) .82

Ил. 13. Вид с горы Сампо в Карелии (фотография) .83

Ил. 14. Знак Солнца, трансформированный до формы колеса, происходящий от древних петроглифов, представляющий собой декоративный элемент центра корниза деревянных стрех старинных карельских домов (фотография) .84

Ил. 15. Знак Солнца с корниза деревянной стрехи храма Рождества Христова в г. Кондопога в Карелии (фотография) .85

Ил. 16. Петроглиф зеркала со скального фрагмента в Карелии как выражение отражаемой Божественной сущности (хранится в Национальном музее Республики Карелия; копия; фотография) 86

Ил. 17. Архаические деревянные колонны с дуговидными подпорами крыши в храме Рождества Христова в г. Кондопога в Карелии (фотография) .87

Ил. 18. Надгробный христианский крест у входа в храм Рождества Христова в г. Кондопога в Карелии (фотография) .88

Ил. 19. Бронзовая отливка с изображением бога солнца Митры из индо-иранского пантеона, особенно распространенная в Карелии (хранится в Национальном музее Республики Карелия; (фотография) 89

Ил. 20. Старинные декоративные элементы украшения одежды с символикой бога Митры (антикварный магазин в Петрозаводске; фотография) .90

Ил. 21. Холмы Воттоваары. Из серии „Неизвестная легенда” / Денис Крестовников (издание клуба „Природа России”) (рисунок присутствия духа на горе во время молитвы и ее ползуций сейд с сакральными знаками; фотография) .91

Ил. 22-24. Аркаим (современная аэрофотосъемка; фотографии) .92-93

Ил. 25. Антропологический тип пожилого мужчины – жителя Аркаима (хранится в Областном краеведческом музее в Челябинске; реконструкция; скульптура; фотография) .94

Ил. 26. Антропологический тип молодого мужчины – жителя Аркаима (хранится в Областном краеведческом музее в Челябинске; реконструкция; скульптура; фотография) .95

Ил. 27. Антропологический тип молодой женщины – жительницы Аркаима (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; реконструкция; скульптура; фотография) .96

Ил. 28. Аркаим (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; макет; фотография) .97

Ил. 29. Каменная баба „Солнце” из района Аркаима (Средневековье) (фотоархив; фотография) .98

Ил. 30. Каменная баба „Солнце” из района Аркаимской долины (Средневековье) (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; фотография) .99

Ил. 31. Погребальный комплекс эпохи бронзы в районе Аркаима (фотография) .100

Ил. 32. Отпечаток колеса (Синташтинский некрополь; погребение; фотография) (срв. с Ил. 55) .100

Ил. 33. Колесница (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; реконструкция; фотография) .101

Ил. 34. Колесница (хранится в Областном краеведческом музее Челябинска; реконструкция; рисунок; фотография) .101

Ил. 35. Мегалитное святилище Стоунхендж в Южной Англии, возникшее около 1800 г. до н. э. (реконструкция; рисунок; фотография) .102

Ил. 36. Урал: районирование согласно природному учету широтной зональности, высотной поясности и вертикальной дифференциации ландшафтов: А. А. Чибилев, Ант. А. Чибилев (2012) (схема; фотография) .103

Ил. 37. Расселение ариев по Южному Уралу (хранится в Областном краеведческом музее Челябинска; современная карта; фотография) .104

Ил. 38. Планировка городищ Страны городов на Южном Урале в виде правильных геометрических форм – овала, круга, квадрата (хранится в Музее

- заповедника „Аркаим”; таблица – схема; фотография) .104
Ил. 39. Архитектура Аркаима (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; макет; фотография) .105
Ил. 40. Оборонительная стена Аркаима в разрезе (рисунок Г. Б. Здановича по изданию „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .105
Ил. 41. Общий план планировки жилища в городище Аркаима (правая часть – археологический документ, левая – реконструкция; фотография) .106
Ил. 42. Принцип архитектурного балочного перекрытия городища Аркаима (реконструкция; фотография) .106
Ил. 43. Аркаим – укрепленное городище и главные астрономические азимуты (фрагмент схемы по изданию „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .107
Ил. 44. Гора Шаманка (вид из Аркаима; фотография) .108
Ил. 45. Сосуды с солярной символикой из Аркаимской долины (рисунок – реконструкция по Стефанову, Корочковой – 2006 по изданию „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” Е. Куприяновой – 2008; фотография) .108
Ил. 46. Ткацкий станок с вертикальной рамкой, использовавшийся в Аркаиме (рисунок – реконструкция по Орфинской, Голикову, Шишлиной – 1999 по изданию „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” Е. Куприяновой – 2008; фотография) .109
Ил. 47. Женские украшения из Аркаимской долины эпохи бронзы с солярной символикой (рисунок – реконструкция по Сальникову – 1952, Сорокину – 1962, Ткачеву – 2002, Усмановой, Логвину – 1998 по изданию „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” Е. Куприяновой – 2008; фотография) .109
Ил. 48. Металлургическая печь, совмещенная с колодезем, зафиксированная в Аркаиме (рисунок Г. Б. Здановича по изданию „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .110
Ил. 49. Окаменевшая голова лошади из некрополя Страны городов (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; фотография) .111
Ил. 50. Деталь конской узды из некрополя Страны городов (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; фотография) .111
Ил. 51. Печь в жилище Аркаима (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; реконструкция; фотография) .112
Ил. 52. Другая печь в жилище Аркаима (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; реконструкция; фотография) .112
Ил. 53. Обозначение некрополя на поверхности земли в Аркаимской долине (фотография) .113
Ил. 54. Внутренняя часть некрополя в виде солнца (хранится в Музее заповедника „Аркаим”; схема – реконструкция по археологическим раскопкам; фотография) .114

Ил. 55. Погребальная реконструкция Синташтинского могильника (схема – рисунок Г. Б. Здановича по изданию „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) (срв. с Ил. 32) .115

Ил. 56. Погребальный курган бронзового века близ Аркаима (фотография) .116

Ил. 57. Жилище каменного века – внешний вид (реконструкция по археологическим раскопкам – хранится в Музее заповедника „Аркаим” – фотография) .116

Ил. 58. Жилище каменного века – вид изнутри (реконструкция по археологическим раскопкам – хранится в Музее заповедника „Аркаим” – фотография) .117

Ил. 59. Аркаим – город-дом (схема по изданию „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография) .118

Ил. 60. Дверь старинного дома на Южном Урале (хранится в Областном краеведческом музее Челябинска; фотография) .119

Ил. 61. Характерная вышивка – со свастиками – из района Южного Урала (хранится в Областном краеведческом музее Челябинска; фотография) .120

Ил. 62. Вышивка – со знаком бога Митры – из района Южного Урала (хранится в Краеведческом музее нагайбаков, считающихся прямыми потомками ариев; фотография) .120

Ил. 63. „Лоскутное поле” – эмблема прошедшего с 3 по 9 августа 2015 г. в Суздале Международного фестиваля лоскутного шитья – самое большое в России панно этого типа (фрагмент; фотография) .121

Именной индекс .123

Библиографический список использованной литературы (ARYANICA) .127

Именной индекс электронной библиотеки ARYANICA .137

Резюме (на болгарском языке) .141

Резюме (на русском языке) .151

Резюме (на английском языке) .163

Первая болгарская научная экспедиция по поиску следов протоарийской и праславянской цивилизации на территории России / акад. проф. д.ф.н, д.эк.н., д-р Александр Иванович Субетто .173

Первая болгарская научная экспедиция по поиску следов протоарийской

**и праславянской цивилизации
на территории России /
акад. проф. д.т.н. Валерий Брониславович Митько .177**

**Первая болгарская научная экспедиция
по исследованию солярного культа протоарийской
и праславянской цивилизаций
на территории России
(Воттоваара в Карелии и Аркаим на Урале) /
акад. проф. д-р Владимир Константинович Ключев .179**

**Информационная среда
поиска следов протоарийской
и праславянской цивилизации
на территории России /
проф. д-р Ирена Петева .183**

**АРИАНИКА:
Экспедиция в Воттовааре – Карелия
и на Аркаиме – Урал
(Центры праевропейской цивилизации в России) /
доц. д-р Венцислав Велев .187**

**СЪДЪРЖАНИЕ .189
СОДЕРЖАНИЕ .195
CONTENTS .201**

CONTENTS

I. Introduction (Methodology)	.9
II. Vottovaara – Karelia	.13
II. 1. Information funds	.15
II. 2. Information technologies	.17
II. 3. Interactions	.18
II. 4. Conclusions	.19
III. Arkhaim – Ural	.26
III. 1. Information funds	.28
III. 2. Information technologies	.31
III. 3. Interactions	.33
III. 4. General conclusion	.35
IV. Linguistic approach	.40
IV. 1. Discussions about the Slavonic proto-language before 35 thousand years, realized in South Ural during the expeditions	.40
IV. 1. 1. Etymology through the proto-linguistic method	.41
IV. 1. 2. Peculiarities of the ancient collocation (No words)	.41
IV. 1. 3. SPECIAL RULE of the ancient speech	.42
IV. 1. 4. TABLE OF THE CHARACTERISTIC COMMUTATION OF SOUNDS	.42
IV. 1. 5. Paragons of the Arkhaim's vocabulary	.44
IV. 1. 6. SOLNTSE (<i>Rus.</i>) – SLANTSE (<i>Bulg.</i>)	.48
IV. 1. 7. OGON' (<i>Rus.</i>) – OGAN (<i>Bulg.</i>)	.49
IV. 1. 8. NESTINAR (<i>Bulg.</i>) – YANKO KUPALA (<i>All-Slavonic</i>)	.50
IV. 1. 9. ZLATO (<i>Bulg.</i>) – ZOLOTO (<i>Rus.</i>)	.51
IV. 1. 10. Quintessence, clarifying the methodology used by L. P. Pisanov and V. L. Pisanov	.54
IV. 2. General conclusion	.61
V. Inferences	.66
V. 1. Route of the Aryans	.67
V. 2. Astounding archaeological enigma in South Ural from 11 thousand years	.67
V. 3. Solar cult of the Aryans	.68

Illustrations .71

- Ill. 1. Sacral place on the ridge of Vottovaara Mountain by super giant and various quartzite and quartz sandstones from about 1 billion years, broken by numerous fractures, restored in the post-glacial epoch (photo) .73*
- Ill. 2. Some of the creeping seyds (huge stone boulders, staying like legs on small rocks) are undoubtedly of Human creation (photo) .74*
- Ill. 3. Others of the creeping seyds are a result of tectonic fractures of the mountain in consequence of incredible natural cataclysm (photo) .75*
- Ill. 4. Seyds – stone altars (photo) .76*
- Ill. 5. Sanctuaries-labyrinths (photo) .77*
- Ill. 6. Stone stairs in Vottovaara leading to the sky (photo) .77*
- Ill. 7. Some of the Vottovaara syds are in pyramidal form (photo) .78*
- Ill. 8. Stone old-woman from Vottovaara (photo) .79*
- Ill. 9. Labyrinth in Karelia (photo in the National Museum of Karelia in Petrozavodsk; photo) .*
- Ill. 10. Swastika (photo) .80*
- Ill. 11. Geographic map by G. Merkator of Hyperborea (Ancient Greek name; other names: Hvanirata, Arktida /Avestan/; today – on the floor of the Arctic Ocean) (antique geographic map; photo) .81*
- Ill. 12. Map of the resettlement of the Aryans in the world – in Europe, Asia, and Africa – during 20-12 thousand years before (modern geographic map in journal Mithra – Saint Petersburg, Russia; photo) .82*
- Ill. 13. View from the Sampo Mountain in Karelia (photo) .83*
- Ill. 14. Solar sign, transformed in a circular form, originated from the ancient petroglyphs, representing a decorative element in the center of the wooden cornice of the ancient Karelian houses (photo) .84*
- Ill. 15. Solar sign of the wooden cornice of the ancient Orthodox church Christmas in the town of Kondopoga, Karelia (photo) .85*
- Ill. 16. Petroglyph from rock in Karelia as an image of the reflected Divine nature (preserved in the National Museum of Karelia; replica; photo) .86*
- Ill. 17. Archaic wooden pillars with arched supports under the roof of the ancient Orthodox church Christmas in the town of Kondopoga, Karelia (photo) .87*
- Ill. 18. Grave Christian cross near the entrance of the ancient Orthodox church Christmas in the town of Kondopoga, Karelia (photo) .88*
- Ill. 19. Bronze cast with an effigy of the Sun God Mithra from the Indo-Iranian pantheon (preserved in the National Museum of Karelia; photo) .89*
- Ill. 20. Ancient decorative elements of cloth with the symbolic of God Mithra (antiquarian shop in Petrozavodsk; photo) .90*
- Ill. 21. Hills of Vottovaara. From the set “Obscure legend” by Denis Krestovnikov (edition of the Circle “Russia’s nature”) (picture of the presence of the mountain’s spirit during a pray and its creeping seyd with sacral signs; photo) .91*
- Ill. 22-24. Arkhaim (contemporary aerophotos; photos) .92-93*
- Ill. 25. Anthropological type of adult man – inhabitant of Arkhaim (preserved*

- in the Regional Museum of Chelyabinsk; restoration; sculpture; photo) .94*
- Ill. 26. Anthropological type of adult man – inhabitant of Arkhaim (preserved in the Regional Museum of Chelyabinsk; restoration; sculpture; photo) .95*
- Ill. 27. Anthropological type of young woman – inhabitant of Arkhaim (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; model; sculpture; photo) .96*
- Ill. 28. Arkhaim (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; model; photo) .97*
- Ill. 29. Stone Old-Woman from the region of Arkhaim (Middle Ages) (photo archives; photo) .98*
- Ill. 30. Stone Old-Woman “Sun” from the region of Arkhaim Valley (Middle Age)(preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; photo) .99*
- Ill. 31. Funeral complex from the Bronze Age in the region of Arkhaim (photo) .100*
- Ill. 32. Mark of wheel (Sintashta necropolis; burial; photo) (comp. with Ill. 55) .100*
- Ill. 33. Chariot (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; model; photo) .101*
- Ill. 34. Chariot (preserved in the Regional Museum of Chelyabinsk; model; painting; photo) .101*
- Ill. 35. Megalithic sanctuary Stonehenge in South England from ca. 1800 yrs BC (model; painting; photo) .102*
- Ill. 36. Ural: district division according to natural latitude zones, altitude belts and vertical differentiation of the landscapes: A. A. Chibilyov (2012) (scheme; photo) .103*
- Ill. 37. The migration of Aryans in the South Ural (preserved in the Regional Museum of Chelyabinsk; actual map; photo) .104*
- Ill. 38. Design of the sites of the Country of cities in South Ural in a right geometric form – oval, circle, square (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; table – scheme; photo) .104*
- Ill. 39. Architecture of Arkhaim (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; model; photo) .105*
- Ill. 40. Defensive wall of Arkhaim in sections (painting by G. B. Zdanovich according the edition “Arkhaim: at the sources of the civilization” – 2009; photo) .105*
- Ill. 41. General design of a dwelling in the site of Arkhaim (right part – archaeological artefact, left one – a model; photo) .106*
- Ill. 42. Principle of the architectonic beam turns in the site of Arkhaim (model; photo) .106*
- Ill. 43. Arkhaim – fortified site and main astronomical azimuths (a piece from the scheme according the edition “Arkhaim: at the sources of the civilization” – 2009; photo) .107*
- Ill. 44. Shamanka Mountain (view from Arkhaim; photo) .108*

- Ill. 45. Utensils with Solar symbolic from Arkhaim Valley (painting – model according to Stefanov, Korochkova – 2006 of the edition „Shade of a woman : female costume from Bronze Age” as a “text” of E. Kupriyanova – 2008; photo) .108*
- Ill. 46. Loom with vertical frame, used in Arkhaim (painting – model according to Orfinskaya, Golikov, Shishlina – 1999 of the edition „Shade of a woman : female costume from Bronze Age” as a “text” of E. Kupriyanova – 2008; photo) .109*
- Ill. 47. Woman’s adornments with Solar symbolic from Arkhaim Valley during Bronze Age (painting – model according to Salnikov – 1952, Sorokin – 1962, Tkachev – 2002, Usmanova, Longvin – 1998 of the edition „Shade of a woman : female costume from Bronze Age” as a “text” of E. Kupriyanova – 2008 – 2008; photo) .109*
- Ill. 48. Metallurgic furnace combined with a draw-well found in Arkhaim (painting by G. B. Zdanovich according the edition “Arkhaim: at the sources of the civilization” – 2009; photo) .*
- Ill. 49. Fossilized horse head from necropolis in the Country of cities (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; photo) .110*
- Ill. 50. Detail of a horse rein from necropolis in the Country of cities (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; photo) .111*
- Ill. 51. Furnace in Arkhaim’s dwelling (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; model; photo) .112*
- Ill. 52. Other furnace in Arkhaim’s dwelling (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; model; photo) .112*
- Ill. 53. Indication of of a necropolis on the land surface in Arkhaim Valley (photo) .113*
- Ill. 54. Interior of a necropolis in a Solar form (preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim”; scheme – model; photo) .114*
- Ill. 55. Funeral reconstructions of the Sintashta necropolis (scheme – painting by G. B. Zdanovich according the edition “Arkhaim: at the sources of the civilization” – 2009; photo) (comp. with Ill. 32) .115*
- Ill. 56. Tumulus from the Bronze Age – near Arkhaim (photo) .116*
- Ill. 57. Dwelling from the Stone Age – external view (model – preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim” – photo) .116*
- Ill. 58. Dwelling from the Stone Age – internal view (model – preserved in the Museum of the Reservation “Arkhaim” – photo) .117*
- Ill. 59. Arkhaim – home-city (scheme according the edition “Arkhaim: at the sources of the civilization” – 2009; photo) .118*
- Ill. 60. Door of an antique dwelling in South Ural (preserved in the Regional Museum of Chelyabinsk; photo) .119*
- Ill. 61. Characteristic embroidery – with swastika – from the region of South Ural (preserved in the Regional Museum of Chelyabinsk; photo) .120*
- Ill. 62. Embroidery – with the sign of God Mithra – from the region of South*

Ural (preserved in the Regional Museum of Nagaybaki, who consider themselves as direct descendents of the Aryans; photo) .120

Ill. 63. „Patch field” – the emblem of the International festival on patchwork embroidery in Suzdal, Russia from 3 to 9 August 2015 – the largest wall-panel in its kind (fragment; photo) .121

Index of names .123

Bibliographic list of references (ARYANICA) .127

Index of names of the electronic library ARYANICA .137

Resume (in Bulgarian) .141

Resume (in Russian) .151

Resume (in English) .163

**First Bulgarian scientific expedition
in search of the traces of Proto Aryan
and Proto Slavic civilizations
on the territory of Russia /
Acad. Prof. D.Sc. Alexandar Subetto .173**

**First Bulgarian scientific expedition
in search of the traces of Proto Aryan
and Proto Slavic civilizations
on the territory of Russia /
Acad. Prof. D.Sc. Valeriy Mit'ko .177**

**First Bulgarian scientific expedition
in research of the Solar cult of Proto Aryan
and Proto Slavic civilizations
on the territory of Russia /
(Vottovaara in Karelia and Arkaim in Urals) /
Acad. Prof. Vladimir Klyuev, PhD .179**

**Information environment
of the searched traces of Proto Aryan
and Proto Slavic civilizations
on the territory of Russia /
Prof. Irena Peteva, PhD .183**

ARYANICA:

**Expedition in Vottovaara – Karelia
and Arkaim – URALS
(Centers of the Proto European civilization in Russia) /**

Assoc. Prof. Ventsislav Velev, PhD .187

СЪДЪРЖАНИЕ .189

СОДЕРЖАНИЕ .195

CONTENTS .201

Арианика : Експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал : Центрове на праевропейската цивилизация в Русия : Протоарии и праславяни : Культуролого-феноменологично декодиране на митологичния, историческия и лингвистичния план : Учебно пособие по дисциплината „Нестинарство : Информационни кодове на културното наследство” / С. Денчев и др. ; Науч. ред. Н. Яръмов, М. Куманов, И. Теофилов ; Библиогр. ред. Д. Ралева, М. Максимова ; Рец. А. Субето и др. – София : За буквите – О писменехъ, 2016. – 208 : с ил. – (Факлоносци ; XV)

Други авт.: А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев ; Други ред.: М. Куманов, И. Теофилов ; Други рец.: В. Митко, В. Ключев, И. Петева, В. Велев. – Юбил. изд., посв. на 70-год. на ЮНЕСКО и 65-год. на Държ. библиотекарски инст. – днес: Унив. по библиотекознание и информ. технол. – С библиогр. ; Именен показалец ; Списък на ил. ; Списък на съкр.

Арианика : Експедиция в Воттоваару – Карелия и Аркаим – Урал : Центры праевропейской цивилизации в России : Протоарии и праславяне : Культуролого-феноменологическое декодирование мифологического, исторического и лингвистического плана : Учебное пособие по дисциплине „Нестинарство : Информационные коды культурного наследия” / С. Денчев и др. ; Науч. ред. Н. Ярымова, М. Куманова, И. Теофилова ; Библиогр. ред. Д. Ралевой, М. Максимовой ; Рец. А. Субетто и др. – София : За буквите – О писменехъ, 2016. – 208 с. : с ил. – (Факлоносцы ; XV)

Другие авт.: А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев ; Другие ред.: М. Куманов, И. Теофилов ; Други рец.: В. Митко, В. Ключев, И. Петева, В. Велев. – Юбил. изд., посв. 70-летию ЮНЕСКО и 65-летию Гос. библиотечного инст. – ныне: Унив. библиотековедения и информ. технол. – С библиогр. ; Указатель имён ; Список ил. ; Список сокр.

Aryanica : Expedition in Vottovaara – Karelia and Arkaim – The Urals : Centres of the Proto-European civilization in Russia : Proto-Aryans and Proto-Slavs : Cultural and phenomenological decoding of the mythological, historical and linguistic approach : Manual of the subject *Nestinarstvo : Information codes of the cultural heritage* / S. Denchev et al. ; Sci. Ed.: N. Yaramov, M. Kumanov, I. Teofilov ; Bibliogr. Ed.: D. Raleva, M. Maksimova ; Rev.: A. Subetto et al. – Sofia : Za bukвите – O pismeneh, 2016. – 208 p. : ill. – (Torchbearers ; 15)

Other authors: A. Kumanova, N. Kazanski, N. Vasilev ; Other Eds.: M. Kumanov, I. Teofilov ; Other Rev.: V. Mitko, V. Klyuev, I. Peteva, V. Velev. – Jubilee edition, dedicated to the 70-anniversary of UNESCO and to the 65-anniversary of the State Library Training Institute – today: University of Library Studies and Information Technologies. – References ; Index of names ; List of ill. ; List of abbr.

ФАКЛОНОСЦИ XV

АРИАНИКА:

**ЕКСПЕДИЦИЯ ВЪВ ВОТТОВААРА –
КАРЕЛИЯ И АРКАИМ – УРАЛ:
ЦЕНТРОВЕ НА ПРАЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ
В РУСИЯ**

**(Протоарии и праславяни)
(Културолого-феноменологично декодиране
на митологичния, историческия и лингвистичния план)**

**Учебно пособие по дисциплината
„Нестинарство:
Информационни кодове
на културното наследство”**

Автори:

**проф. д.ик.н. Стоян Денчев
проф. д.п.н. Александра Куманова
доц. д-р Никола Казански
ас. д-р Николай Василев**

Научна редакция:

**проф. д.м.н. д-р Николай Яръмов
проф. д-р Милен Куманов
Иван Теофилов**

Печатни коли 26

**ISBN 978-619-185-192-8
online ISBN 978-619-185-193-5**

**Университет по библиотекознание
и информационни технологии**
1784 София, бул. „Цариградско шосе” N 119
Тел.: 970 85 90
e-mail: kbd_college@yahoo.com
URL: www.unibit-bg.org